

Örnen, Björnen och Draken: Militärt tänkande i tre stormakter

ROBERT DALSJÖ, KAAAN KORKMAZ OCH GUDRUN PERSSON

Robert Dalsjö, Kaan Korkmaz och Gudrun Persson

Örnen, Björnen och Draken: Militärt tänkande i tre stormakter

Bild/Cover: solkanar/Shutterstock.com

Titel	Örnen, Björnen och Draken: Militärt tänkande i tre stormakter
Title	The Eagle, the Bear, and the Dragon: Military Thought in Three Great Powers
Rapportnr/Report no	FOI-R—4103--SE
Månad/Month	September
Utgivningsår/Year	2015
Antal sidor/Pages	96
ISSN	1650-1942
Kund/Customer	FM
Forskningsområde	8. Säkerhetspolitik
FoT-område	Välj ett objekt.
Projektnr/Project no	I 1490011
Godkänd av/Approved by	Maria Lignell-Jakobsson
Ansvarig avdelning	Försvarsanalys

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, vilket bl.a. innebär att citering är tillåten i enlighet med vad som anges i 22 § i nämnd lag. För att använda verket på ett sätt som inte medges direkt av svensk lag krävs särskild överenskommelse.

This work is protected by the Swedish Act on Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729). Citation is permitted in accordance with article 22 in said act. Any form of use that goes beyond what is permitted by Swedish copyright law, requires the written permission of FOI.

Sammanfattning

Ett litet land har alltid god anledning att hålla sig à jour med hur stormakterna tänker i militära frågor. Medierna fylls nu med rapporter och lätt yrvakna uttalanden om det ryska ”hybridkriget” i Ukraina, som sägs ha ändrat krigets natur och ställt allt över ända. Men har sådana etiketter verkligen täckning i ryskt militärt tänkande och doktrin? Vilka nyheter innehåller den nya ryska militärdoktrinen? Och vilka frågor är det som lyfts fram i den interna ryska debatten om framtidens krigföring?

I denna rapport analyserar tre specialister från FOI Försvarsanalys hur man tänker på, och debatterar om, framtida krigföring i tre militära stormakter: USA, Ryssland och Kina. Ambitionen är att kortfattat och lättbegripligt behandla ett antal centrala frågor: Vilken sorts krig ser man framför sig? Mot vilken sorts motståndare? Med vilka medel och för vilka mål? Debatten som analyseras ligger på strategisk nivå, utom i USA-fallet, där det handlar om ett operativt koncept. Rapporten är resultatet av en litteraturstudie.

Gudrun Persson, som sedan många år följer och analyserar Ryssland och det ryska försvaret, tar sig an frågorna ovan. Kaan Korkmaz, Asienspecialist, ger en bild av vad den kinesiska debatten säger om hur man tänker sig att använda den imponerande och alltmer moderna härsmakt som Kina nu visar upp. Kinas formidabla upprustning innebär en utmaning mot USA:s hittillsvarande dominans i Östasien, och därmed i förlängningen också mot den säkerhetsordning som rått där sedan 1945. Robert Dalsjö analyserar det amerikanska motdraget till det uppfattade kinesiska hotet i luften och till sjöss, ett koncept under utveckling som kallas Air-Sea Battle.

Summary

There is always good reason for a small country to stay abreast of how great powers think about the use of military force. Currently, the media are full of reports and comments on Russia's use of "hybrid warfare" in the Ukraine, with supposedly revolutionary effects. But do such labels really have a basis in Russian military doctrine and thinking? What is really new in the latest issue of Russian military doctrine? What are the hot topics in the current Russian professional debate on war and warfare?

In this report, three specialists from FOI's Department of Defence Analysis analyze thinking and debate on war and warfare in three military great powers: USA, Russia and China. Which kind of war is envisioned? Against what kind of opponent? By what means and for what ends? The analysis focuses at the strategic level of analysis, except in the US case, where it concerns an operational concept. The report is based on a study of published and unclassified literature.

Gudrun Persson tackles the issues outlined above concerning Russian military thinking. Kaan Korkmaz addresses Chinese thinking on for which purposes the gleaming military machine that Beijing now displays on parade is to be used. The Chinese build-up is widely seen as challenge to American dominance in the Asia-Pacific, especially on sea and in the air. Robert Dalsjö analyses the American response to the perceived challenge, an operational concept under development called Air-Sea Battle.

Innehållsförteckning

1	Därför ska man läsa om stormakters militära tänkande	7
2	Air-Sea Battle: Ett amerikanskt koncept för att hantera A2/AD-hotet	12
2.1	Introduktion.....	12
2.2	Anti-Access/Area Denial.....	18
2.3	Air-Sea Battle	21
2.4	Kritik mot ASB	30
2.5	Framtiden?	37
	Litteraturlista	41
3	Mellan krig och fred – militärstrategiskt tänkande i Ryssland	46
3.1	Om doktrindokumentet	48
3.2	Militärdoktrinen 2014	48
3.3	Kärnvapendoktrinen	52
3.4	Utrikespolitiska konceptet.....	54
3.5	Det framtida kriget	55
3.6	Om mjuk makt, styrt kaos och färgrevolutioner.....	61
3.7	Frågor för framtiden.....	62
	Litteraturlista	65
4	Kinesiskt militärstrategiskt tänkande och perspektiv på framtida krig	70
4.1	Kinas säkerhetspolitiska intressen och PLA:s moderniseringsprocess	72
4.2	Kinesiskt militärstrategiskt tänkande och koncept	78
4.3	Local Wars	80
4.4	Asymmetriska metoder och RMA.....	86
4.5	Kärnvapen och framtida krig	89
4.6	Avslutning	92
	Litteraturlista	94

1 Därför ska man läsa om stormakters militära tänkande

Robert Dalsjö

För en mindre stat som Sverige, i en värld vars farlighet återigen har bekräftats, finns goda anledningar att hålla ett öga på det militära tänkandet inom stormakterna. Detta gäller såväl potentiellt hotfulla stormakter, som vänligt inställda stormakter. Syftet behöver inte vara att anamma eller kopiera den senaste militära modeflugan – för sådana finns – men att analysera och värdera trender och strömningar i synen på krigets natur och på krigföringens medel och metoder i vår tid.

Det här är frågor som till del slår igenom även i den vanliga nyhetsrapporteringen. Rysslands krig i Ukraina, som delvis förts med okonventionella och överraskande medel, har givit upphov till en tidvis upphetsad debatt i västvärlden om en ny sorts krig, ett ”hybridkrig”. Men har sådana anspråk verkligen täckning i ryskt militär tänkande? Och är det verkligen något nytt vi ser eller har vi bara glömt bort vad vi en gång lärt? Likaså rapporterar media i ökande utsträckning om hur Kina spänner sina militära muskler och gör anspråk på stora omgivande havsområden. Samtidigt försöker USA hitta militära verktyg för att upprätthålla sin dominans över regionen och återförsäkra oroliga allierade. Utgången av denna kraftmätning kan påverka hela världen, även om det inte skulle gå så långt som till ett krig mellan kärnvapenmakter.

Denna rapport är resultatet av en begränsad litteraturstudie, gjord i avskannande syfte. Det stoff som behandlas i rapporten är till sin natur både teoretiskt och doktrinärt, i den bemärkelsen att det utgör – eller aspirerar på att upphöjas till – respektive stats officiella syn på krig och krigföring.

Det är en truism att påstå att militärt tänkande innehåller både element av kontinuitet och förändring. Krigföringens medel och metoder undergår ibland stora förändringar, som ett utflöde av förändringar i de materiella, samhälleliga eller idémässiga förutsättningarna. Men krigets natur som en väpnad kamp mellan viljor ändras mycket långsamt – om alls.

I de debatter som förs om dessa ting finns både tendenser till att överbetona dragen av förändring – för att framhålla hur viktigt det egna bidraget är – och överbetona kontinuitet – för att därigenom få legitimitet för den egna ståndpunkten. För att rätt tolka debatterna i respektive land krävs god kännedom om både krig och militärt tänkande i sig, och om den specifika kontext av politisk-strategisk kultur och militär debatt som gäller i det enskilda landet. Liksom om i vilken mån och hur det delvis sekreta stoffet avspeglar sig i tillgängliga källor.

Denna rapport ger en översikt av den aktuella debatten om krig och krigföringsmetoder i tre militära stormakter, USA, Kina och Ryssland.

För svenskar verksamma inom försvarssektorn borde behovet att hålla sig à jour med ryskt militärt tänkande inte behöva förklaras. Om någon tvivlat om ämnets relevans bör de senaste åren utveckling i närområdet ha skingrat tvivlen. I Ryssland har militärt tänkande traditionellt hög status. Under den långa sovjetperioden var militärt tänkande och särskilt doktrinen underkastat kommunistpartiet. Det var starkt ideologiserat och underkastat marxist-leninismens vetenskapliga anspråk på ett sätt som ännu sätter spår. Ändå lyckades man åstadkomma en tidvis livlig debatt och nytänkande av världsklass.

1991 var ur den sovjetryska generalstabens perspektiv ett dubbelt katastrofår. Först inträffade Gulfkriget, där USA med flyg och smarta vapen totalt besegrade en motståndare organiserad och utrustad efter sovjetiskt mönster. Sedan dess har man brottats med frågan hur ett sådant angrepp ska bemötas, och hur man ska återställa det egna militära maktinstrumentets användbarhet. På hösten samma år föll sedan Sovjetunionen samman, och förändrade därmed i ett slag totalt de samhälleliga förutsättningarna för militärt tänkande. En tredje chock kom de senaste tio åren, när vad man i Ryssland kallar "färgrevolutioner" i Ukraina och Georgien svepte bort Moskvavänliga regimer, och när den "arabiska våren" i ett slag fällde till synes stabila regimer.

Från ryskt håll kunde man bara inte tro att dessa revolter var spontana folkliga uppror, utan såg USA:s hand bakom. I den mån begreppet "hybridkrig" alls förekommer i den ryska debatten är det som en tolkning av vad man tror västvärlden har gjort i det post-sovjetiska rummet och i arabvärlden. Gudrun Persson visar i sitt kapitel om ryskt militärt tänkande på strategisk nivå att hybridkrig inte är en etikett de ryska militärteoretikerna sätter på den ryska krigsföringen i Ukraina. Likaså utgör den, i västerländska debatten ofta förekommande, ryska "sjätte generationens krigsföring" endast en del av de många tankeströmningarna i ryskt militärt tänkande.

Etiketten hybridkrig på den ryska krigsföringen riskerar att placera ryskt doktrintänkande på en nivå där det inte befinner sig. Detta kan leda till missförstånd och felaktiga slutsatser om framtida åtgärder. Den ryska militärteoretiska debatten diskuterar i hög grad förändringar i krigskonsten, men inga tydliga svar finns, och debatten är betydligt mer mångfacetterad än vad en eller annan enstaka etikett låter påskina.

Kinas omvandling, från primitiv agrarstat till en avancerad industristat och världens kanske största ekonomi på bara 30-40 år, saknar troligen motstycke i världshistorien. Kinas roll som världens verkstad i den globaliserade ekonomin avspeglas också på det militära området. För många vapenköpare har Kina blivit en källa för avancerad militär utrustning till ett överkomligt pris, utan de politiska villkor och hållhakar som andra säljare har.

Kina har under mycket lång tid varit relativt återhållsamt med att utmana den internationella maktordningen, varit strategiskt defensiv, och i stället betonat sin ”peaceful rise”. Maos efterträdare Deng Xiaopings devis om att hålla en låg profil och bida sin tid (*taoguang yanghui*) ansågs länge vara vägledande för hur Kina skötte sin utrikes- och säkerhetspolitik. Men med en större maktbas växer också lätt maktanspråken. Till saken hör att den kinesiska nationen bär på en känsla av oförrätt för det man ser som omvärldens hänsynslösa utnyttjande av Kinas svaghet under 1800- och 1900-talen. När Marx och Lenin vacklar som källor till ideologisk legitimitet för kommunistpartiets styre har regimen i stället uppmuntrat nationalismen. Men det är en riskfylld strategi, som ökar riskerna för en allvarlig konflikt med omvärlden.¹

Kina har sedan en rätt lång tid kraftigt uppgraderat sin flotta, sitt flygvapen och sin arsenal av robotar, både ballistiska robotar och kryssningsrobotar. Man har också testat anti-satellitvapen, och cyberkrigsförmågan bedöms i USA som formidabel. Kina kan därmed i ökad utsträckning projicera vapenmakt långt utanför den traditionella kustzonen.

De senare åren har också Kina uppträtt betydligt mer självsäkert och påstridigt i närområdet, med anspråk på överhöghet över omstridda öar, rev och havsområden. Man har också visat sig beredd att gå bröstgänges till väga för att backa upp sina anspråk.² De farhågor som på sina håll har hysts om en uppseglande konfrontation mellan ett allt starkare Kina och hegemonen USA, med klienter, tycks besannas.

Med tanke på att en stor del av världshandeln med både råvaror och färdiga produkter går genom Östkinesiska havet och Sydkinesiska havet skulle ett hot om en militär kraftmätning där försätta världens börser i spin. Om det gick till öppet krig mellan Kina och USA, så kan en upptrappning till kärnvapennivå inte uteslutas. Om USA i stället valde att backa ner skulle resultatet sannolikt bli en global maktförskjutning med oöverskådliga konsekvenser.

Kaan Korkmaz kapitel om kinesiskt militärstrategiskt tänkande beskriver i bredare bemärkelse kinesiska koncept och perspektiv avseende framtida krig och krigföring. Kapitlet inleder med att beskriva Kinas säkerhetspolitiska intressen kopplat till PLA:s moderniseringsprocess och fortsätter därefter med att diskutera de viktigare kinesiska militärstrategiska koncepten. I kapitlet diskuteras även kinesiska perspektiv på asymmetrisk krigföring, RMA, samt Kinas kärnvapendoktrin.

¹ Bethany Allen-Ebrahimian, ”Riding the Tiger of Anti-U.S. Sentiment in the South China Sea”, *Foreign Policy*, June 1, 2015.

² David Cloud, “Ashton Carter warns Beijing on South China Sea island-building”, *Los Angeles Times*, May 29, 2015. <http://www.latimes.com/nation/la-na-ashton-carter-china-20150529-story.html> (hämtad 2015-06-01); Masaaki Kameda, Reji Yoshida, ”China is acting like Nazi Germany, says Philippines’ Aquino”, *The Japan Times*, June 3, 2015.

I snart 25 års tid har USA varit den enda supermakten och i princip kunnat uppträda ohotad med sin flotta och sitt flyg på och över världshaven. Därifrån har man sedan kunnat projicera makt på och över land. Men sedan 00-talet ser man ett växande problem i Kinas ökande ambitioner och styrka generellt, och specifikt i Kinas uppfattade förmåga att utöva vad man på amerikanskt håll kallar *Anti-Access/Area-Denial* (A2/AD). Med detta menas förmåga att med hjälp av främst långgräckviddiga landbaserade sensorer och vapen göra det farligt för motståndare att uppträda med fartyg och flygplan i en mycket bred (2500 km) zon utanför kusten. Därmed skulle amerikansk maktprojektion i Östasien allvarligt försvåras och hela den efterkrigstida ordningen där hota att falla sönder, med ofantliga konsekvenser.³ Dessutom oroar man sig för att Kina ska exportera materielen och A2/AD-konceptet till "skurkstater" som Iran.

Sedan slutet på 00-talet arbetar det amerikanska försvaret på att hitta medel och metoder för att möta och bemästra hotet från A2/AD, i syfte att återskapa operativ handlingsfrihet. Man utvecklar ett operativt koncept för ändamålet, kallat *Air-Sea Battle* (ASB), och är ungefär halvvägs genom utvecklingsarbetet. Nya förmågor ska skapas genom en kombination av nya tekniska system, systemintegration över försvarsgrens- och arenagränser, och robustare system och procedurer. Det är bitvis mycket komplicerade och kostsamma uppgifter man tar sig an, och ASB är inte okontroversiellt inom det amerikanska försvarsetablissemang, som framgår av Robert Dalsjös kapitel.

Men om projektet lyckas och konceptet blir verklighet så kommer det sannolikt ha en mycket stor inverkan på den amerikanska flottans (USN) och flygvapnets (USAF) vapen/sensorgarderob, stridsteknik och operativa doktrin. Därmed kommer det också att påverka de av USA:s allierade som vill kunna samverka med USA inom de aktuella arenorna. Och ASB blir kanske *best practice* inom västvärldens flyg- och sjöstridskrafter, den standard alla mäter sig mot. Om en konflikt skulle uppstå i vår del av världen så är det den utrustningen och de metoderna som kommer att finnas tillgängliga. USN och USAF kommer knappast att ta fram speciella koncept och speciell utrustning för den europeiska teatern.

Dessutom kan man redan se konturerna av ett A2/AD-problem i Östersjöområdet. Ett av de militära sakområden som Ryssland gav mycket hög prioritet efter Gulfkriget och Sovjetunionens kollaps, trots det kaos som då rådde, var markbaserat luftvärn. Man har strävat efter skapa en "luftvärnssköld" runt Ryssland som kan stå emot de flygande system som paralyserade Saddam Husseins krigsmakt. Ryssland håller nu på och tar i bruk nya generationer av luftvärnsrobotsystem med mycket lång räckvidd (400 km) och nya radarsystem med förmåga att se bortom horisonten. Därtill bygger man och tar i bruk en ny generation kustrobotsystem och ballistiska robotar. Redan med basering i

³ Betänk exempelvis följdverkningarna om Japan eller Sydkorea inte längre kunde lita på amerikanska garantier utan måste skaffa sig egna kärnvapen.

Kaliningrad oblast och runt St Petersburg skulle dessa nya system utgöra ett avsevärt operativt problem för den som i en kris eller krig vill förstärka eller försvara Baltikum. Motsvarande gäller för försvaret av Finland. Om man sedan betänker möjligheten att sådana system kan framgrupperas till Åland, Gotland eller till Baltikum så bör den operativa relevansen för både Natos och Sveriges del framgå med all önskvärd tydlighet.⁴

Skulle detta hända så skulle vi, och den som till äventyrs vill hjälpa oss och balterna, stå inför ett formidabelt A2/AD-problem, som redan nu bekymrar den amerikanska militären.⁵ Formellt defensiva ryska system skulle i kraft av sina räckvidder skapa en bred zon utanför eget territorium där det blir mycket farligt för andras fartyg och flyg att uppträda i kris och krig. Men om det finns något ryskt militärt koncept för detta – liknande A2/AD - och i så fall hur det ser ut, vet vi inte. Detta eftersom det inte funnits utrymme att studera frågan inom den begränsade ramen för denna studie.⁶ Men hursomhelst torde en del av de medel och metoder som USA utvecklat för att möta den kinesiska utmaningen då vara både användbara och nödvändiga.⁷ Vi kan knappast sikta på att själva skaffa hela bredden av ASB-förmågor, men kanske några. Och vi måste som minimum förstå konceptet, hur det fungerar, och vad som krävs, så att vi kan hjälpa den som kan ge oss hjälp.

⁴ Detta har under flera år påpekats av svenska debattörer, inte minst Karlis Neretnieks, se hans "Militärstrategiska handlingsmöjligheter" i Bo Hugemark (ed.) *Till bröders hjälp* (Stockholm: KKrVA, 2011). Under sommaren 2015 blev debatten internationell, stimulerad bl.a. av Edward Lucas rapport *The Coming Storm* (CEPA, 2015).

⁵ Stephen Blank, "In the Face of Russian Aggression in Ukraine, a New US Agenda for Europe", *Atlantic Council Blog*, Sept 2, 2015. <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/in-the-face-of-russian-aggression-in-ukraine-a-new-us-agenda-for-europe> (hämtad 2015-08-07)

⁶ Frågan om fartygs sårbarhet på Östersjön för kustbaserade system är inte precis är ny. Jfr Churchills hugskott Operation CATHERINE och Marinplan 60.

⁷ Ordet utmaning används i denna skrift i sin egentliga och ursprungliga betydelse, inte som ett noa-ord för hot eller problem.

2 Air-Sea Battle: Ett amerikanskt koncept för att hantera A2/AD-hotet

Robert Dalsjö

2.1 Introduktion

Air-Sea Battle (ASB) är ett amerikanskt operativt koncept under utveckling för att kunna hantera det framväxande hotet från motståndare med vad man kallar *Anti-Access/Area-Denial*-förmåga (A2/AD). Med A2/AD menar man en motståndares förmåga att från land hota det amerikanska försvarets möjligheter att uppträda med fartyg, flyg och framskjutna baser i en bred zon utanför kusten. Konceptet är liksom hotet generiskt, d.v.s. oberoende av aktör, men det är ingen hemlighet att det främst är Kinas ökande militära förmåga och geopolitiska ambitioner i omgivande farvatten man har i åtanke. Det skall dock understrykas att A2/AD utgör en amerikansk tolkning av vad man tror Kina strävar efter.

Sedan 1944 har den amerikanska flottan och det amerikanska flygvapnet haft närmast obestridd herravälde över Stilla Havet, dess luftrum och dess övärld. I kraft av detta, och med amerikanska säkerhetsgarantier till sina klientstater som grund, har man skapat en säkerhetsordning där de verkligt svåra frågorna har varit avförda från dagordningen. I skydd av denna säkerhetsordning har inte bara krig kunnat undvikas, utan också handel, välstånd och demokrati kunna växa fram i regionen.¹ Sedan Koreakrigets slut har också USA och Kina funnit ett *modus vivendi*, där USA accepterar Kinas dominans på kontinenten, medan Kina inte utmanar USAs dominans till sjöss.

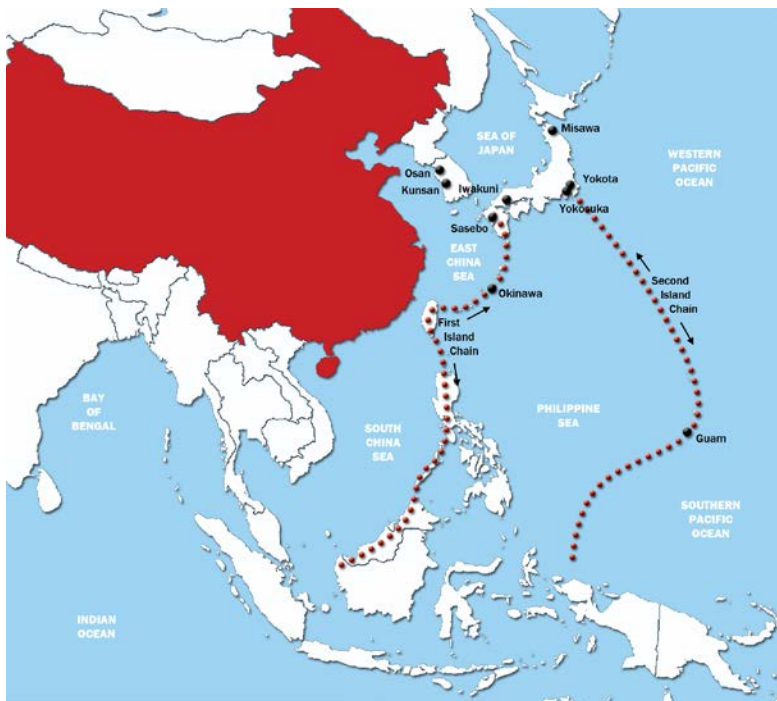
Om Kina nu på allvar skulle utmana USAs dominans i havsområdena, och ha utsikt att lyckas, skulle detta kunna få mycket långtgående konsekvenser på en rad områden. Bland annat skulle det kunna bli aktuellt för Japan, Sydkorea och Taiwan att skaffa sig egna kärnvapen.² I skrivande stund ter det sig som om Kina i såväl ord som handling bekräftar omvärldens farhågor.³

¹ Alla länder i regionen har dock inte valt demokratins och välståndets väg.

² Masahiro Maturama, "The Limits and Implications of the Air-Sea Battle Concept: A Japanese Perspective", *Journal of Military and Strategic Studies*, Vol. 15; Issue 3, 2014.

³ *China's Military Strategy*, State Council Information Office of the People's Republic of China, May 26, 2015. <http://news.usni.org/2015/05/26document-chinas-military-strategy> (hämtad 2015-05-28); Franz-Stefan Gady, "China to Embrace New 'Active Defense' Strategy", *The Diplomat*, May 26, "2015; Keith Johnson, "China's Military Blueprint: Bigger Navy, Bigger Global Role", *Foreign Policy*, May 26, 2015; Julian Barnes, Gordon Lupold, "U.S. Surveillance on Island in South China Sea Reveals Chinese Arms", *The Wall Street Journal* May 28, 2015.

Detta utgör i sig, liksom riskerna för spridning av A2/AD-tekniken till andra av USA:s motståndare, skäl nog för USA att skaffa sig medel och metoder att hantera A2/AD-utmaningen och upprätthålla herraväldet. Men strävan att utveckla ASB-konceptet bör också ses i ljuset av vad som i brist på en bättre term får kallas amerikansk försvarspolitisk organisationskultur.

Figur 1: The Two Island Chains and Major Bases in the Western Pacific, hämtad från van Tol et. al., sid 13. Återges med tillstånd från CSBA online.

Kapitlet inleds med en översikt över generella drag i amerikanskt militärt tänkande, och särskilt den roll koncept, visioner och "initiativ" spelar. Den är tänkt som en hjälp att förstå det fenomen som *Air-Sea Battle* utgör ett av många exempel på, men kan hoppas över av på området bevandrade läsare. Därpå följer en kort bakgrund avseende det strategiska läget i Östasien och en sammanfattning av amerikansk syn av vad som ingår i Kinas *Area-Denial/Anti-Access*-koncept.

Analysen av ASB-konceptet inleds med en redovisning för källäget, sedan redogörs för huvudinnehållet i den enda officiella öppna skrift i frågan som publicerats, liksom i en mer detaljerad think-tankrapport som förefaller ha närmast halvofficiell status. Därpå följer en översikt av den öppna debatten om ASB, med kritik och alternativ. Slutligen dras några slutsatser om i vilken utsträckning idéerna om ASB kan tänkas förverkligas. Vid utarbetande av kapitlet har en

genomgående strävan varit att ge en begriplig översikt för den intresserade icke-specialisten.

2.1.1 Visioners och koncepts roll i amerikanskt militärt tänkande

Det amerikanska sättet att föra krig präglades länge av ett industriellt synsätt, det var genom överlägsen förmåga att mobilisera soldater och producera materiel som inbördeskriget och världskrigen vanns, inte genom briljanta operativa koncept eller snillrika *Wunderwaffen*. Amerikas relationer till omvärlden präglades också länge av isolationism. Atombomben och det kalla krigets inledning innebar dock delvis en brytning med dessa traditioner. USA var nu den ledande makten ekonomiskt, politiskt och militärt, och både skapare och upprätthållare av en världsordning som utmanades av kommunistblocket.

Men den amerikanska allmänheten var fortsatt skeptisk till stora militärutgifter, stående styrkor och militära engagemang utomlands. Lösningen på problemet att till rimlig kostnad hantera hotet från röda massarméer blev att utnyttja teknikförsprånget som styrkemultiplikator (*force multiplier*), särskilt kärnvapen och strategiskt bombflyg. Eisenhowers *New Look/Massive Retaliation* blev resultatet, men en bieffekt var uppkomsten av ett försvarsetablissemang, inte minst flygvapnet, vant vid stora resurser och vid att söka tekniska lösningar på strategiska problem.⁴

Under 1960-talet var USA i mycket koncentrerat på mindre krig mot lågteknologiska eller irreguljära motståndare, särskilt i Indokina. Under denna tid byggde Sovjet ut sina strategiska kärnvapen, så att det i början av 1970-talet rådde paritet mellan supermakterna på detta område. Återigen stod då USA inför problemet att trovärdigt avskräcka den numerärt överlägsna Warszawapakten från att angripa Västeuropa, och att trovärdigt försäkra västeuropéerna att de var skyddade.

Återigen blev lösningen att exploatera västvärldens tekniska försprång och högre utbildningsnivå. Bättre sensorer, längre räckvidder och precisionsstyrda vapen skulle ge möjlighet att angripa motståndaren på djupet och slå hans anfallsförband innan de hann nå fronten. Manöverkrigföring skulle exploatera initiativförmåga och ledningsöverlägsenhet. Konceptet kallades från slutet av 1970-talet omväxlande *Assault Breaker*, *Air-Land Battle* och *Follow-On Forces Attack*.

Den vapen/sensor/doktringarderob som blev resultatet av 1980-talets satsningar testades i strid i full skala första gången i *Desert Storm* 1991, och resultatet imponerade mycket tydligt på omvärlden. Den utklassningsseger USA-koalitionen

⁴ Jämför biträdande försvarsminister Robert Works tal vid arméns strategikonferens 8/4 2015. <http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=1930> (hämtad 2015-05-25).

vann mot en motståndare organiserad efter sovjetiskt mönster, med sovjetisk materiel och sovjetisk doktrin, skakade den ryska generalstaben i grunden. USA var nu obestridligen den enda supermakten, med förmåga att från luften besegra i stort sett vilken stat som helst som inte hade kärnvapen, vilket demonstrerades i ett antal mindre krig.⁵

Men den nya arsenalen visade sig betydligt mindre effektiv mot en motståndare som inte var traditionellt militärt organiserad eller som inte var en stat: somalisk klanmilis, balkanska fristyrkor, talibaner, Al-Qaeda, irakisk sunni-och shiamilis, ISIS, etc.⁶ Det amerikanska försvaret, särskilt armén, fick återigen lära den svåra konsten att bedriva *counterinsurgency* (COIN), som man lärt i Vietnam, men sedan aktivt glömt bort. Detta perspektiv har i hög grad fångat den amerikanska militära uppmärksamheten under de gångna tio åren, det har varit *the main event*, och annat har varit *sideshow*s.

När nu USA återigen kommer ut ur COIN-tunneln så finner man att världen till del är förändrad. Man är fortfarande den enda supermakten, men inte längre ohotad. Andra stater har börjat knappa in på USA:s militärtekniska försprång.⁷ Sedan 1990-talets början har Kina förvandlats från en agrarstat med en efterbliven jättearmé och en handfull kärnvapen, till en på alla plan kraftfull utmanare mot den amerikanska efterkrigsordningen i världen och främst i Östasien. Med särskilt allvar ses nu (bedömd) kinesisk förmåga att förneka amerikansk maktprojektion, genom att slå ut kommunikationer, datorer, baser och hangarfartygsgrupper i Östasien. I kombination med tydliga kinesiska anspråk på makt och inflytande i närområdet gör detta att fruktan finns för att säkerhetsordningen i Östasien ska falla sönder, med mycket stora konsekvenser globalt, även om det inte skulle bli krig. Dessutom fruktar man spridningseffekter, genom att kinesisk vapentechnologi sprids till "skurkstater", som exempelvis Iran eller Venezuela.

En sak till bör hållas i minnet när man betraktar *Air-Sea Battle* och liknande operativa koncept. Dessa fyller flera funktioner i amerikansk försvarsdebatt, i tillägg till den som skisserats ovan, och är dessutom präglade av den kultur som råder. Processen från idé till doktrin kan ta många år och är delvis intellektuell-professionell och delvis byråkratisk-politisk, i en iterativ process. Media och kritiska debattörer förenklar ofta genom att förse generella koncept under arbete med beteckningar som "strategi" eller "krigsplan".⁸

⁵ Bosnien 1995, Kosovo 1999, Afghanistan 2001, Libyen 2011.

⁶ Att så skulle bli fallet påpekades redan 1990 av Martin van Creveld i *The Transformation of War* (New York: The Free Press, 1990).

⁷ "Weapons technology: Who's afraid of America?", *The Economist* June 13, 2015.

⁸ Med en mycket grov förenkling kan sägas att ett operativt koncept svarar på frågan **hur** en sorts uppgift på operativ nivå skall lösas, medan en strategi svarar på **vad** som skall göras, **hur** det skall göras, och **med vad**.

Det amerikanska försvarsetablissemangen är – i kanske än högre grad än det svenska – *buzzword-centric*, med en fallenhet för modebegrepp som borde fascinera en etnolog eller antropolog. För officerare och försvarskonsulter framstår ofta koncepten som en karriärsteg, ett tillfälle att visa upp sig och samtidigt visa sin lojalitet med överordnade. Till saken hör att dessa modebegrepp i det amerikanska systemet marknadsförs med överord som vore det en frälsningslära; ett mer hovsamt språkbruk skulle tolkas som att sagesmannen inte tror på konceptet.

Koncepten fyller en sammanhållande eller mobiliserande funktion inom en eller flera av de *communities* som det amerikanska försvaret och dess kringmiljöer (industrier, konsultföretag, tankesmedjor etc) består av, upp till nivån försvarsgren. Det är nog ingen slump att flottan och flygvapnet, som under Irak/Afghanistanåren haft en mer undanskymd roll, varit drivande i arbetet med *Air-Sea Battle* och marknadsförande av den nya utmaningen. Inte heller att armén och marinkåren uttryckt mumlande missnöje och lanserat mot-begreppet *Strategic Landpower*.⁹ Koncepten spelar en stor roll i marknadsföringen gentemot kongressen, försvarsdebatten, och den intresserade allmänheten, och utformas för detta syfte. Här finns en motsättning mellan behovet av en bred krets *stakeholders* å ena sidan och behovet av fokuserat tänkande och effektiv kommunikation, å den andra. När koncepten blir bredare och mer inklusiva, med fler och mer disparata *stakeholders*, så blir också uppräkningsarna längre och tankarna och texten mer ofokuserade. När Pentagon i början av januari beslöt att döpa om *Air-Sea Battle* till *Joint Concept for Access and Maneuver in the Global Commons* (JAM GC) klagade en flottan närstående kongressman att det nya namnet “*will not resonate with the average U.S. citizen, whose support is vital for continued military funding.*”¹⁰ Självfallet spelar koncepten en roll i argumentationen för olika försvarsgrenar, funktioner, specialiteter och vapensystem. Denna roll kan vara faktiskt drivande, dvs. att koncepten driver teknik- och materielutvecklingen/ansaffningen.¹¹ Men den kan också vara legitimerande, dvs. att ett koncept på modet en tid anförs som skäl för materielprojekt eller funktioner, utan att egentligen ha en koppling.¹²

⁹ Raymond Odierno, James Amos och William McRaven, *Strategic Landpower: Winning the Clash of Wills* (May 2013).

<http://www.tradoc.army.mil/FrontPageContent/Docs/Strategic%20Landpower%20White%20Paper.pdf> (hämtad 2015-02-17) ”Författarna” var vid publiceringen chefer för resp. armén, marinkåren och specialoperationskommandot.

¹⁰ Lazarus (pseudonym) “Renaming Air/Sea Battle a Poor, Parochial Decision”, Information Dissemination, posted 21 Jan. 2015. <http://www.informationdissemination.net/2015/01/renaming-airsea-battle-poor-parochial.html> (hämtad 2015-02-15); Randy Forbes, ”RIP Air-Sea Battle?”, *The National Interest*, Jan-Feb 2015. <http://nationalinterest.org/print/feature/rip-air-sea-battle-12147> (hämtad 2015-02-17)

¹¹ Exempelvis hade nog knappast V-22 Osprey blivit verklighet utan marinkårens OTH-koncept på 1980-talet.

¹² Många exempel på detta finns från Sverige under DBA/RMA/NBF-perioden.

Slutligen ska man inte bortse från att koncept och visioner när de når status av doktriner också fungerar som signaler till allierade och partners, respektive potentiella motståndare. 1980-talets *Air-Land Battle* blev i Natos tappning *Follow-On Forces Attack* och fungerade som ett styrande koncept för alliansens styrkeutveckling, samtidigt som det inåt och utåt signalerade vilja och förmåga. Signaleffekten gällde i än högre grad det samtida *Strategic Defence Initiative*, som det inte blev mycket av i sinnevärlden, men som bidrog till att Sovjet gav upp kapplöpningen med USA och Väst.

2.1.2 Kort strategisk bakgrund

USA har varit den dominerande makten i Östasien (*Asia-Pacific*) sedan 1945, i ekonomiskt, politiskt och militärt hänseende. Man har etablerat den ordning som fortfarande råder och som utgör en viktig förutsättning för den världsunika välståndsutvecklingen efter kriget. Militärt bygger ordningen på en stark amerikansk närvaro och på bilaterala försvarsavtal med USA. Det finns i området ingen bred allians av Natos typ, inte heller någon organisation för säkerhetssamarbete av OSSE:s typ. Den dominerande maktpolitiska motsättningen i regionen går mellan Folkrepubliken Kina (plus klienten Nordkorea) och resten (d.v.s. USA med klienter, plus Vietnam etc.). Ryssland är i detta sammanhang semi-neutralt.¹³ Kina har latent konflikter med de flesta stater i regionen, oberoende av deras relation med USA; konflikten med Taiwan, som Peking betraktar som en utbrytarprovins, intar därvidlag en särställning. Många av de amerikanska klientstaterna har dessutom konflikter med varandra (t.ex. Japan-Sydkorea) vilket är en anledning till att det inte finns en bred multilateral allians.

Efter kriget i Korea och Vietnam skyr USA större engagemang i krig på Östasiens fastland. Kina har likaså efter Koreakriget undvikit att öppet utmana den amerikanska ordningen i Asien. Status quo har under lång tid varit att Kina dominerar militärt på fastlandet och främst är en landmakt, USA dominerar öarna och havet, och är i denna region främst en sjö- och luftmakt. Med utnyttjande av den amerikanska ordningen har Kina sedan marknadsekonomiska reformer inleddes sent på 1970-talet genomgått en fullständigt fenomenal exportdriven ekonomisk utveckling, som lett till att den kinesiska ekonomin nu är ungefär lika stor som USA:s.¹⁴ Det ekonomiska undret har givit utrymme för landet att skaffa sig krigsmakt som inte bara är stor, utan också modern, och med stormaktsattribut som hangarfartyg, femte generations stridsflyg, ballistiska missiler, anti-satellitvapen och rymdprogram.

Med växande ekonomiska och militära muskler har också den kinesiska självmedvetenheten vuxit, och nationalismen fått en mer framträdande plats. Trots

¹³ Man undviker att uttara sin ställning för och mot någon av aktörerna, och håller därmed sina optioner öppna. Således säljer man avancerade militära system till både Vietnam och Kina.

¹⁴ BNP omräknat vid PPP. I BNP per capita är skillnaden dock ännu mycket stor.

bekännelser till Kinas ”*peaceful rise*” märks att man tycker att det nu är dags att revanschera sig för vad som upplevs som historiska oförrätter och för Kina att inta sin ”rättmätiga plats” som stormakt. Tydliga tecken på det är långtgående anspråk på omstridda öar och havsområden, och viljan att använda maktspråk i sådana tvister. Därmed oroar man grannländerna och utmanar USA:s hegemoni i Östasiens luft- och havsdomäner.¹⁵

Inför presidentvalet i Taiwan 1996 utlöste Peking en kris genom hotfulla flottövningar och missiltester strax utanför taiwanesiska hamnstäder. USA svarade med att skicka två hangarfartygsgrupper till området för att visa att USA var berett att försvara Taiwan, och den för Peking misshagliga kandidaten vann valet. Den nesan fick, enligt många bedömare, Peking att besluta att det inte räckte för Kina att ha en flotta för kustförsvar;¹⁶ Kina skulle skaffa sig en förmåga att omöjliggöra amerikansk sjöburen maktprojektion i Kinas hemmafärvatten, och därmed utmana USA:s herravälde till sjöss. Redan samma år beslöts om anskaffning av moderna jagare, ubåtar och stridsflygplan från Ryssland och åren därpå startade de program som nu resulterat i de förmågor som i USA kallas *Anti-Access/Area Denial* (A2/AD).

Enligt *Air-Sea Battles* förespråkare så hotar Kinas A2/AD-förmåga, och i förlängningen också motsvarande förmåga hos Iran med flera, USAs tillträde till områden av vital betydelse för USAs säkerhet, maktställning och välbefinnande, och dess förmåga att skydda och stödja sina allierade. Antingen finner man sig i denna förändring, eller så hittar man ett sätt att kontra utmaningen. Om man finner sig i förändringen, och inte vidtar effektiva och trovärdiga kompensatoriska åtgärder av annat slag, finns risken att lokala allierade som Japan och Taiwan allvarligt börjar tvivla på USA:s säkerhetsgarantier. Steget blir då inte långt till att Japan och Taiwan skaffar egna kärnvapen, menar många.¹⁷

2.2 Anti-Access/Area Denial

Air-Sea Battle bör ses som en reaktion på, och ett sätt att hantera, hotet från tänkbara motståndares ökande förmåga till *Anti-Access/Area Denial* (A2/AD). Med *Anti-Access* menas en motståndares förmåga att hindra eller försvåra amerikanska (och allierades) förband att bege sig till ett operationsområde. Med *Area-Denial* menas förmåga att hindra eller försvåra för förbanden att uppehålla sig och operera inom området. Amerikanska sjö- och flygförband har under ett kvartsekel vant sig vid att uppträda under förhållanden där man i praktiken haft

¹⁵ En översikt av debatten om vilken strategi USA bör ha mot Kina ges i Aaron Friedberg, ”The Debate Over US China Strategy”, *Survival* June-July 2015.

¹⁶ Kaan Korkmaz menar dock att Kina redan på 1980-talet tog steg bort från en renodlad kustförsvarsflotta.

¹⁷ Maturama, op.cit.

obesträtt sjö- och luftherravälde. Men den tiden är nu slut, och det gäller att anpassa sig så att man kan behålla handlingsfrihet trots de ändrade förhållandena.

Det skall understrykas att den bild som ges nedan av främst kinesisk A2/AD-förmåga och tänkande i dessa frågor bygger på bedömningar i öppna amerikanska ASB-dokument. För en bild som ligger närmare kinesiska källor, se kapitel 4.

Det skall också understrykas att de förmågor som enligt ASB-förespråkarna utgör viktiga delar i [det kinesiska] A2/AD-konceptet med två undantag inte kräver utveckling av ny teknik, det räcker i princip med att tillämpa, och i stor mängd producera, bästa existerande teknik. De förmågor som lyfts fram i den amerikanska diskursen är:

- Anti-satellit vapen (både *hard kill* och *soft kill*);
- Cybervapen och elektronisk krigföring;
- Spanings- och målinmätningssystem med lång räckvidd;
- Kryssnings- och ballistiska robotar med lång räckvidd och hög precision, i stort antal;
- Tysta ubåtar med kryssningsrobotar, moderna torpeder och minor;
- Avancerade sjöminor i stor mängd;
- Väl utbyggda integrerade luftförsvarssystem med jaktflyg, luftvärnsrobotar, sensorer och ledning;
- Spanings-, lednings- och attacknätverk (*reconnaissance-strike battle networks*) för luft, sjö undervattensstrid; och
- Ett tätt sammanknutet och hårdgjort ledningsnätverk.

Ett A2/AD-angrepp från Kina skulle enligt amerikansk syn kunna utlösas när statsledningen anser att krig är oundvikligt, men innan kriget börjat och motståndaren därmed är sårbar. Angreppet skulle syfta till att tillfoga fienden stora förluster och besätta områden i Östasien, för att därefter avskräcka USA från att återta områdena (jfr den japanska strategin 1941).

Kriget skulle kunna börja med ett angrepp i rymd-och cyberdomänerna som slog ut amerikanska satellit- och datorberoende förmågor. Om angreppet lyckades skulle USA och dess allierade bli ”blinda, döva och stumma” när de berövats de satellit- och datorsystem för spaning, kommunikation och navigering som är en viktig del av dagens amerikanska militära övertag. Därtill kunde cyberangrepp degradera funktionaliteten på en mycket lång rad militära och civila system, med omfattande konsekvenser.

Ballistiska robotar och kryssningsrobotar i stort antal skulle sättas in mot amerikanska och allierade baser och stödjepunkter i Östasien: flottbaser, flygbaser,

och noder i logistikkedjan, med syftet att göra baserna oanvändbara. Målsökande ballistiska robotar och kryssningsrobotar från flyg, fartyg och ubåtar skulle sänka amerikanska och allierade krigsfartyg inom drygt 200 mil från den kinesiska kusten. Hangarfartyg skulle vara ett högt prioriterat mål. Framskjutna ubåtar på pass vid logistiknoder som Hawaii och Diego Garcia skulle hota amerikanska förstärkningar och underhållstransporter.

Figur 2: Notional "Keep-out" Zone, hämtad från van Tol et. al., sid 22. Återges med tillstånd från CSBA Online.

Genom att sedan försvara det "rensade" området med landbaserade robotar, flyg, fartyg och ubåtar skulle man skapa en bred zon som det vore mycket riskfyllt för amerikanska stridskrafter att bege sig till och uppträda i. Man skulle ha förnekat motståndaren handlingsfrihet och skapat egen handlingsfrihet. Därmed skulle man ha avreglat operationsområdet för efterföljande operationer, som exempelvis en invasion av Taiwan.

Operationskonceptet A2/AD skulle i huvudsak kunna tillämpas med redan känd men förbättrad teknik. Det nya som skulle fordras är dels målsökande ballistiska robotar med förmåga mot stora sjömål (*carrier-killers*), dels radar som kan se bortom horisonten. Båda dessa sägs vara på gång i form av i form av roboten DF-

21D och radarstationer som arbetar enligt principerna OTH-B och OTH-S.¹⁸ Utan en effektiv förmåga att slå ut hangarfartygen och utan en förmåga att upptäcka och målinmäta fartyg bortom horisonten, skulle A2/AD ur amerikansk synpunkt te sig mindre farligt.

2.3 Air-Sea Battle

2.3.1 Källäget

Arbetet med ASB började officiellt 2009 med ett direktiv från försvarsminister Robert Gates till cheferna för flygvapnet och flottan att börja arbetet. I praktiken torde en hel del förberedande arbete ha gjorts innan dess, delvis i think-tank-miljöer. *Center for Strategic and Budgetary Assessments* (CSBA) nämns ofta i dessa sammanhang. Redan 2003 skrev CSBA om behovet att möta hotet från A2/AD.¹⁹ 2010 publicerade CSBA två genomarbetade och ofta citerade studier om ASB, som verkar ha närmast halvofficiell status.²⁰ På CSBA arbetar flera personer som tidigare arbetat på Pentagon/OSD:s *Office of Net Assessment* med chefen Andy Marshall, som länge drivit frågan att USA måste möta hotet från Kina. Robert Work, nu biträdande försvarsminister, arbetade tidigare på CSBA och skrev 2003-studien tillsammans med Andrew Krepinevich och Barry Watts.²¹

2010 endosserades ASB kort i *Quadrennial Defense Review*²² och 2011 godkände Gates ASB som ett första steg för att möta A2/AD-utmaningen och uppdrog åt försvarsgrenarna att driva arbetet vidare. Samma år bildades ett litet *AirSea Battle* –kontor inom Pentagon. Eftersom kontoret bara har 17 anställda är man i hög grad beroende av att resursstarkare medlemmar av försvarsfamiljen (försvarsgrenar, skolor, kommandon) aktivt bidrar till utvecklingsarbetet genom krigsspel, experiment, övningar och utbildning.

¹⁸ Jfr Per Grahn mfl, *Radar bortom horisonten – OTH: En kort översikt med fokus på ytvågs-OTH*. FOI-R—4039—SE (Stockholm: FOI, 2014). Den omtalade DF-21D visades ffg vid militärparaden i Peking 3/9 2015.

¹⁹ Andrew Krepinevich, Barry Watts & Robert Work, *Meeting the Anti-Access and Area-Denial Challenge* (Washington D.C: CSBA, 2003).

²⁰ Att döma av hur de omtalas i den amerikanska debatten. Andrew Krepinevich, *Why AirSea Battle?* (Washington DC: CSBA, 2010); Jan van Tol, et al, *AirSea Battle: A Point-of-Departure Operational Concept* (Washington DC: CSBA, 2010).

²¹ Marshall gick nyligen, vid 93 års ålder, i pension från *Office of Net Assessments* efter att ha varit dess chef sedan starten på 1970-talet. Kontoret har ingått i *Office of the Secretary of Defense* (OSD) inom det amerikanska försvarsministeriet, *Department of Defense* (DoD), gemensligen kallat Pentagon. OSD motsvarar närmast de funktioner man finner på det svenska försvarsdepartementet, plus delar av högkvarteret, fast mycket större.

²² En vart fjärde år återkommande rapport från Pentagon om strategiska förhållanden.

I början av 2012 fastställdes version 1.0 av *Joint Operational Access Concept*, som ASB skall utgöra en delmängd av. Den gav också den första officiella och publika definitionen av ASB:

The intent of Air-Sea Battle is to improve integration of air, land, naval, space, and cyberspace forces to provide combatant commanders the capabilities needed to deter and, if necessary, defeat an adversary employing sophisticated A2/AD capabilities. It focuses on ensuring that joint forces will possess the ability to project force as required to preserve and defend U.S. interests well into the future.²³

2013 gav ASB-kontoret ut ett dokument som sades vara en öppen sammanfattning av ASB-konceptet version 9.0 och av ASB *Master Implementation Plan* för budgetåret 2013.²⁴ Med början 2014 publicerar ASB-kontoret ett elektroniskt nyhetsbrev fyra gånger per år.²⁵ I början av 2015 tillkännagavs att ASB skulle byta namn till *Joint Concept for Access and Maneuver in the Global Commons* (JAM GC). I en artikel av företrädare från ASB-kontoret gavs också en bild av arbetsläget, uppskattningsvis ungefär halvvägs genom utvecklingsarbetet. Konceptet har testats i drygt två dussin krigsspel, studier och övningar. Vissa delar av ASB har validerats, medan andra har öronmärkts för förbättring, varför ett reviderat koncept ska tas fram. En *Implementation Master Plan* för åren 2015-2017 finns också, varefter man siktar på genomförande i praktiken åren 2020-2025. Tre områden som nämns särskilt för vidare arbete är 1) att de egna styrkorna måste kunna skapa och utnyttja övertag - begränsade i tid och rum - på en eller flera arenor, 2) metoder för ledning i svårt telestörd miljö, och 3) en ny approach till basering (på land och till sjöss) och för logistik i stridsområdet. Detta ska – på något sätt – göras ännu mer *joint*, och landstyrkornas roll ska betonas ytterligare.²⁶ Slutligen har också ASB under resans gång givit upphov till kommentarer, kritik och analys i olika media, främst däribland kanske ett *Adelphi paper* från IISS.²⁷

Problemet för den utanförstående analytikern är att primärmaterialet inte är tillgängligt, eftersom det är belagt med sekretess. Det lilla som publicerats hittills

²³ *Joint Operational Access Concept (JOAC) Version 1.0*, 17 January 2012, 4. http://www.ieee.es/Galerias/fichero/OtrasPublicaciones/Internacional/Resena_IEEE_JointOperationalAccessConcept_12.01.17.pdf (hämtad 2015-08-20).

²⁴ *Air-Sea Battle: Service Collaboration to Address Anti-Access & Area Denial Challenges* (Air-Sea Battle Office, May 2013), <http://navylive.dodlive.mil/files/2013/06/ASB-ConceptImplementation-Summary-May-2013.pdf> (hämtad 2015-08-20).

²⁵ *Access: News & Notes on Multi-Service Collaboration to Address A2/AD Challenges*. Nyhetsbrevet är inte tillgängligt på internet.

²⁶ Terry Morris et. al., "Securing Operational Access: Evolving the Air-Sea Battle Concept", *The National Interest*, March-April 2015, <http://nationalinterest.org/feature/securing-operational-access-evolving-the-air-sea-battle-12219?page=3> (hämtad 2015-02-17.) Författarna är försvarsgrensrepresentanter på ASB-kontoret och på J-7.

²⁷ Aaron Friedberg, *Beyond Air-Sea Battle: The debate over US military strategy in Asia* (London/Abingdon: IISS/Routledge, 2014).

av officiellt material (främst 2013 års sammanfattning) är skrivet på en relativt hög abstraktionsnivå, med mycket jargong. I avsaknad av kontakter på insidan får analytikerna i stor utsträckning gå på sekundär- och tertiärmaterial. Det är inget unikt problem; fysiker, kremlologer och forskare inom strategiska och militära studier har länge brottats med sådana problem, men det är inte desto mindre en begränsning. Slutligen skjuter den som försöker skapa sig en bild av ASB på rörligt mål, eftersom det är ett koncept under utveckling. Därmed kan en bild som var rimligt korrekt 2013 tänkas vara delvis överspelad 2015.

Think-tank-rapporter, artiklar och andra sekundärkällor har nackdelen dels att osäkerhet råder om hur väl de avspeglar ”originalet”, dels att den enskilda rapporten eller artikeln är så att säga frusen i tiden medan ASB hela tiden förändras. Men de har fördelen av att vara betydligt mer konkreta än officiella dokument och innehålla mindre av ”stopppning” och jargong. I flera fall finns också anledning att tro att rapportförfattarna har en relativt nära förhållande till de som arbetar med sekretessbelagda versioner av ASB. Slutligen utgör rapporter och artiklar faktiskt primärkällor till debatten om ASB.

Naturligtvis står de konceptutvecklare och planerare som utvecklar konceptet ASB inför liknande problem, men då vad avser Kinas strategi och operativa koncept. De ska utveckla ett koncept som framgångsrikt kan möta en A2/AD-förmåga som egentligen är en amerikansk tolkning av vad Kina håller på med, byggd på ofullständiga data från den militära sektorn i ett slutet samhälle. Därtill kommer att materien är föränderlig, och motståndaren kan lägga ut villospår. Möjligen bygger hela bilden av ett genomtänkt kinesiskt A2/AD-hot på amerikanska uppfattningar om kända egna svagheter, och hur en motståndare borde utnyttja dessa, vilket sedan korrelerats med observerade kinesiska åtgärder.²⁸

En utgångspunkt för arbetet med ASB har varit att, för att kunna möta utmaningen från A2/AD, måste USA kunna dra på resurser och förmågor från flera försvarsgrenar, främst flygvapnet och flottan. Man måste också skapa synergier, liksom fallet var med *Air-Land Battle*. Sedan konceptarbetet blivit försvargrensgemensamt har detta blivit än mer uttalat, eftersom ”alla ska med”, samtidigt som antalet inblandade vuxit. Därtill kommer en strävan uppnå samverkan och synergier mellan samtliga arenor (*domains*): luft, sjö, land, cyberrymden och rymden. Detta öppnar onekligen nya möjligheter, men också svårigheter av alla de slag, från frekvenser, länkar och sambandsprotokoll, till doktrin- och kulturskillnader mellan försvarsgrenarna. Problemets magnitud anas kanske bakom uppgiften att flygvapnets båda högmoderna 5:e generationens stridsflygplan, F-22 och F-35, inte kan överföra data till varandra på krypterad datalänk.²⁹

²⁸ Kaan Korkmaz tolkar CSBA:s 2010-rapporter så.

²⁹ Kelley Saylor, “Talk Stealthy to Me”, *War on the Rocks*, December 4, 2014. <http://warontherocks.com/2014/12/talk-stealthy-to-me/> (hämtad 2015-02-10).

2.3.2 2013 års *unclassified summary* från ASB-kontoret

I 2013 års *unclassified summary* från ASB-kontoret sägs att ASB bör ses som en samling sekreta operationskoncept (CONOPS) som beskriver hur man ska hantera och besegra A2/AD-utmaningar i olika miljöer, asymmetriskt och symmetriskt, samt hur man skall bygga en integrerad styrka med förmåga att lyckas med uppgifterna.

En central idé – givetvis i form av en utförlig slogan som kan förkortas – sägs vara NIA/D3, vilket uttyds som *networked, integrated forces capable of attack-in-depth* (NIA) som ska kunna genomföra *cross-domain operations* i alla arenor för att *disrupt, destroy and defeat* (D3) en fiendes A2/AD-förmåga. Ledorden uttolkas som följer:

Networked. Förbanden ska vara organiserade för uppgiften (*mission-organized*) och kunna genomföra integrerade operationer på alla arenor utan hinder av försvarsgrensgränser. Personal och utrustning ska länkas samman genom interoperabla ledningssystem, ledningsförhållanden, procedurer och protokoll. De ska tillämpa uppdragstaktik och kunna verka även om sambandet inte fungerar.

Integrated. Verkar mycket likt föregående punkt, men större tonvikt fästs vid förintegrerade försvarsgrensövergripande styrkor, som givits extra *joint* och *combined* träning i operationer över flera arenor innan de skickas till insatsområdet.

Attack-in-depth. Angrepp på hela djupet av motståndarens A2/AD-struktur för att på flera punkter bryta hans *effects chain/kill chain* (dvs. förmåga till *finding, fixing, tracking, targeting, engaging and assessing*) och nedgradera hans förmåga att utöva A2/AD, dock utan att totalförstöra fiendens försvar. Angreppen, som kan vara offensiva eller defensiva, energetiska eller icke-energetiska,³⁰ ska sikta mot motståndarens kritiska svaga punkter.

Disrupt. Bringa oordning i motståndarens C4ISR-system, dvs. lednings- och spanings/underrättelsesystem.

Destroy. Förstöra eller tysta motståndarens A2/AD-vapen och vapenbärare.

Defeat. Slå tillbaka motståndarens angrepp (t.ex. skjuta ner angripande robotar) och slå ut hans förband.

De egna förbanden måste vara beredda på konflikt med kort varsel och kunna påbörja offensiva operationer omedelbart, på alla arenor. Detta skall kunna göras samtidigt som man försvarar egna förband och baser, och för fram förstärkningar.

Ambitionerna att ASB ska styra förmåge- och förbandsutvecklingen är i dokumentet *ASB unclassified summary* begränsade. Det sägs att det är

³⁰ I amerikanska texter används ”*kinetic*” och ”*non-kinetic*” oegentligt för att beteckna med resp. utan fysiskt våld, alltså närmast *hard kill* och *soft kill*.

försvarsgrenarnas prerogativ att utforma, utrusta och utbilda förbanden, men man hoppas att ASB ska leda till bättre informerade beslut och till förändringar av organisation, doktrin och materiel så att interoperabilitet och integration befrämjas.

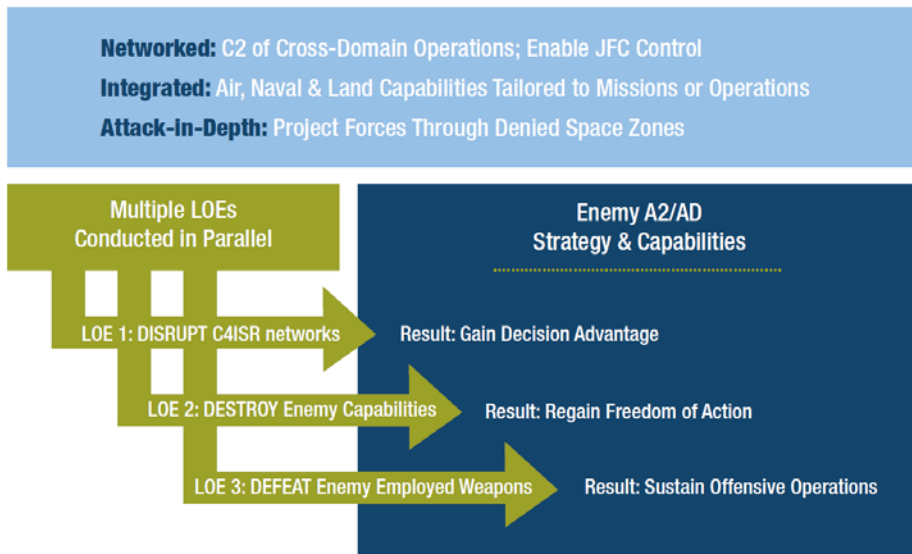

Figure 1. Components of ASB's Conceptual Design 'NIA/D3'

Figur 3: Components of ASB's Conceptual Design 'NIA/D3'. Hämtad från *ASB unclassified summary*, sid 5.

Särskilt framhåller man, med sikte på år 2020:

Inkludera att motståndaren gör motstånd (A2/AD) i utbildningen av enskilda och förband, samt i övningar.³¹ Öva uppträdande över försvarsgrens- och arenagränser.

Fortsätt utvecklingen av underordnande koncept som stöder ASB, och förfina ASB för att möta utvecklingen.

Engagera allierade och partners så att dessa anpassar sig till ASB och därmed ökar den samlade förmågan.

Fortsätt studier och experiment för att värdera olika metoder att hantera hotet från A2/AD.

Experimentera med integrerad ledning av operationer över arenagränserna.

³¹ Egentligen anmärkningsvärt att detta behöver påpekas. Att så ändå sker är talande.

Utveckla och förfina taktik och stridsteknik för att hantera A2/AD-miljön. Detta skall göras försvarsgrensöverskridande.

Genomför krigsspel med fokus på ASB i realistiska scenarion. Detta skall göras försvarsgrensvis.

Samarbeta över försvarsgrensgränserna om förbandsutveckling och materielanskaffning. Börja med förmågeglapp.

Inkludera ASB och idéer om hur motverka A2/AD i doktrin, både försvarsgrensvis och gemensamt. Görs efter att idéer till taktik och stridsteknik validerats.

Gör samarbete över försvarsgrensgränserna till en vana, särskilt mellan enheter med liknande uppgifter.

2.3.3 CSBA:s rapporter från 2010

Vad gäller förutsättningarna är CSBA-rapporterna från 2010 tydliga med att USA:s stridskrafter under lång tid vant sig vid att uppträda oantastade i "fristäder" (*sanctuaries*) och inrättat sig därefter.³² Dessa fristäder har enligt rapporten omfattat större delen av jordklotet, såväl framskjutet, i transitområden som hemma, och därtill det elektromagnetiska spektret och cyberrymden. Man uppträder som om hangarfartygsstyrkor vore trygga bortom radarhorisonten från land, har inrättat sig fredsmässigt på de framskjutna baser som inte ligger i krigszoner, och har gjort sig beroende av att satellitbaserad kommunikation, navigering och spaning fungerar som i fred.

Men dessa fristäder är nu, enligt rapporten, hotade av potentiella motståndares A2/AD-förmåga. Hangarfartyg långt ut till sjöss kan upptäckas av sensorer och nås av långräckviddiga robotar. Framskjutna baser, t.ex. Guam och i Japan, kan slås ut av ballistiska robotar. Taktiskt flyg och ytfartyg kan därmed inte uppträda i en bred zon utanför Kinas kust, utan trängs tillbaka bortom en av öbarriärerna, varvid en så bred zon med kinesiskt sjö- och luftherravälde skapas att amerikanskt taktiskt flyg inte kan nå fastlandet. Beroendet av tankflygplan och annat understödsflyg ökar, samtidigt som tankflygplanen trängs bakåt på motsvarande sätt, vilket försämrar omloppstider och företagsfrekvens. Stödjepunkter längre bak och logistikvägar kan hotas av minor och ubåtar, varför knappa ytfartygsresurser måste avsättas till eskort. Satelliter kan slås ut och cyberattacker lamslå allt från ledningssystem till logistik, med omfattande kaskadeffekter.

Men försvarsgrenarna fortsätter, enligt CSBA, att investera i system som förutsätter att dessa fristäder är säkra, exempelvis taktiskt flyg med relativt kort

³² van Tol, et al, *AirSea Battle...* (2010).

räckvidd, sårbara satelliter och avancerade men sårbara ledningsnätverk. Detta i ett läge när man i stället borde investera i långräckviddig spanings- och attackförmåga, tankflygplan, hårdgöring av baser, robust logistik, och strålvapen för försvar mot robotar.

Rapporten understryker den militära betydelsen av Stillahavsområdets geografi: mestadels små öar i ett mycket stort hav, med långa avstånd, och en mycket stor kinesisk landmassa. Om amerikanska framskjutna förband och baser slås ut, och överlevande enheter måste dra sig tillbaka, får man radikalt längre omloppstider och lägre insatsförmåga.

Rapporten menar att en ASB-kampanj kommer att omfatta två faser. I den första fasen skall man:

- rida ut det inledande angreppet och minska skadorna på egna och allierade;
- angripa och "förblinda" PLA:s ledningssystem³³;
- undertrycka PLA:s spanings- och attacksystem; och
- ta och behålla initiativet.

I den andra fasen skall man:

- exploatera initiativet genom kampanjer på olika arenor;
- utföra en fjärrblockad;
- uthålligt bedriva operativ logistik; och
- kraftigt utöka industriproduktionen, särskilt av precisionsstyrda vapen.

För att kunna göra detta behöver man förbättrade och mer stryktåliga förmågor jämfört med nuläget. Rapporten framhåller särskilt följande åtgärder:

- minska sårbarheten hos framskjutna baser och fartyg till sjöss;
- ökad förmåga till långräckviddig, penetrerande spaning- och attack mot högvärda eller tidskritiska mål;³⁴
- ökad förmåga på undervattensområdet, inklusive ubåtar, fjärrstyrda eller autonoma undervattensfarkoster, och minor;
- kompensera för sårbarheten hos satellitbaserade förmågor genom att utveckla och förbandssätta flygburna sambands- och ledningsnätverk;
- betona behovet av standardisering och interoperabilitet vid anskaffning av datalänkar och infrastruktur för ledning och spaning/underrättelser;

³³ PLA: *Peoples Liberation Army*, dvs det kinesiska militära försvaret.

³⁴ Med penetrerande menas förmåga att uppträda på djupet av fientligt luftförsvaret luftrum.

- större lager av precisionsammunition (PGM) och möjlighet att skala upp produktionen;
- öka investeringarna, över försvarsgrensgränserna, i förmåga till elektronisk krigföring;
- öka förmågan till cyberkrigföring, både offensivt och defensivt.

2.3.4 Taktisk samverkan

En nyckel för att kunna besegra A2/AD är enligt rapporten taktisk samverkan mellan flygvapnet och flottan, där den ena kan agera ”möjliggörare” (*enabler*) för den andre att komma till verkan. Följande exempel på synergier nämns särskilt:

- genom att förblinda Kinas spaningssatelliter kan flygvapnet ge flottan större handlingsfrihet med sina högvärda fartyg, inklusive hangarfartyg;
- ytfartyg utrustade för robotförsvar kan bidra till att skydda flygets framskjutna baser;
- ubåtar och långsträckt hangarfartygsflyg kan nöta ner det kinesiska luftförsvaret och därmed öppna upp för flygvapnets attacker;
- flyget kan med långdistansangrepp slå ut sensorer och vapen (främst OTH-radar och ballistiska robotar) som hotar flottans fartyg och egna och allierade baser;
- om hangarfartygsflyg kan trycka tillbaka kinesiskt spanings- och jaktflyg kan flygvapnets tankflygplan och AWACS uppträda längre fram;
- flygvapnet kan stödja flottans ubåtsjaktkampanj genom att med B-2:or fälla minor och med äldre bombplan stödja en fjärrblockad.

2.3.5 Kampanjer och operationslinjer

Rapporten går sedan med relativt hög upplösning och konkretion genom de olika kampanjer (t.ex. förblinda ledningssystemet) och under-kampanjer (tex. besegra Kinas ubåtsvapen) som skulle ingå i ASB:s olika faser, liksom de operationslinjer dessa skulle bestå av. Att behandla dessa här skulle dock leda för långt.

2.3.6 Åtgärder avseende förmågor

Rapporten listar en lång rad initiativ eller åtgärder som bör vidtas, med olika tidshorisonter, inom 21 olika sak/funktionsområden, såsom exempelvis motverka robothotet mot framskjutna baser, eller hitta och slå ut rörliga mål.³⁵ Förslagen

³⁵ Van Tol et. Al, *AirSea Battle...*, kap. 4.

sträcker sig från det tekniskt enkla (men kanske organisatoriskt/budgetmässigt svåra), via mer krävande, till de som tydligt tänjer teknikens gränser.

Till de enkla förslagen hör exempelvis hårdgöring av framskjutna baser, spridning, ökad basreparationskapacitet, och fler/bättre defensiva skenmål. Hit hör också integrering av flottans och arméns robotförsvar, robustare logistik som kan stöda operationer, årliga övningar utan tillgång till satellitbaserade förmågor, utveckling av metoder och ledningsprotokoll för sambandsstörd miljö, offensiva flygburna skenmål, fler enkla eskortfartyg, större vapenlaster på stridsfartyg, fartygsbaserade (inte bara på stridsfartyg) medeldistansrobotar mot markmål, merutnyttjande av flygvapnets bomb/tanker/AWACS-plan för minering och mot sjömål, införande av standardiserade datalänkar, högre prioritet för flyg med lång räckvidd, osv.

Till de något mer krävande förslagen kan räknas utveckling av penetrerande bemannade och obemannade luftfarkoster med lång räckvidd/aktionstid, inkl. hangarfartygsbaserade varianter och ett nytt strategiskt bombplan, utveckling av en ny generation kryssningsrobotar med *stealth* och längre räckvidd, utveckling av ny sjörobot med längre räckvidd, uppbyggnad av nätverk av flygburna sambands/ledningssystem- och navigationssystem som ersättning för satellitbaserade, återtagande av förlorad offensiv mineringsförmåga, inkl. utveckling av mobila minor, samt utveckling av autonoma eller fjärrstyrda undervattensfarkoster med lång räckvidd för både spaning och strid.

Bland de förslag som tänjer teknikens gränser märks främst utveckling av strålvapen (*directed energy*) för försvar av baser och högvärda fartyg mot mättnadsanfall med främst ballistiska robotar. Nuvarande situation, där det enskilda skottet med försvarsvapen är dyrare än angriparens marginalkostnad för en robot till, anses otillfredsställande. Strålvapen skulle kräva mycket pengar och tid för utveckling, men om det lyckas skulle kostnaden för det enskilda skottet kunna minska radikalt, samtidigt som chansen att möta mättnadsanfall skulle öka kraftigt.

I inlägg utanför CSBA-rapporten föreslås också mer eller mindre exotiska lösningar: "moln" av nätverkskopplade sensorer (förutsätter dock väl fungerande samband), svärmar av UAV:er som tillsammans kan lösa en bredd av uppgifter, hypersoniska robotar, samt undervattensmoduler med vapen, avsedda att bogseras av ubåtar.³⁶

³⁶ Harry Foster, "The Joint Stealth Task Force: An Operational Concept for Air-Sea Battle", *Joint Forces Quarterly*, 1 Q 2014.

2.4 Kritik mot ASB

En av ASB:s flitigaste kritiker är Amitai Etzioni, professor vid George Washington University.³⁷ Han menar att ASB är ett farligt krigföringskoncept som orättmätigt tagit strategins plats, och som kan leda till en dyr kapprustning med Kina och ett kärnvapenkrig. ASB har inte varit föremål för politisk avdöming i Vita Huset eller kongressen, men riskerar ändå att i praktiken driva USA:s Kinapolitik, menar han. Konceptet driver fram en kapprustning, och skulle i händelse av konflikt driva på eskalation. Det är särskilt tre faktorer som enligt hans mening verkar eskalerande: angrepp på kinesiska ledningssystem och satellitsystem, angrepp mot missilinstallationer på fastlandet, och angrepp mot mål djupt inne i det kinesiska inlandet. Angrepp på en kärnvapenmakts territorium är alltid känsliga, och dessa angrepp skulle kunna missförstås som början på ett angrepp på den kinesiska kärnvapenförmågan. Han antyder också att ASB bygger på en uppblåst bild av "det kinesiska hotet".³⁸

Eskalationsrisken är också det bärande temat i Joshua Rovners kritik mot ASB. Han menar att tre faktorer riskerar att driva fram en kinesisk eskalation: psykologiska faktorer, politiskt tryck och missbedömningar av motpartens avsikter. En konflikt enligt ASB-modell skulle egentligen ha begränsade mål (få Kina att sluta utöva A2/AD) men skulle föras med medel som leder tanken till en konflikt där målet är att krossa motståndaren.³⁹

Många andra debattörer instämmer i att ASB, särskilt anfall mot mål på Kinas fastland, riskerar definiera förhållandet till Kina i fred och driva på eskalation i händelse av krig. TX Hammes påpekar att ingen amerikansk president har auktoriserat bombning av Kina, ens under Korea- och Vietnamkrigen.⁴⁰ Hammes och Richard Hooker från National Defense University påpekar att samma del av den kinesiska armén (andra artillerikåren) som har de ballistiska robotar som ska bekämpas enligt ASB också har hand om de landbaserade kärnvapnen. Ett angrepp på den ena riskerar att tolkas som ett angrepp på den andra. Här, menar man, tränger ASB – trots att det är ett operativt koncept – in på politikens domäner. "It's a concept without a strategy, and that may be the most dangerous aspect." Vidare

³⁷ Nedanstående är inte tänkt som en fullständig genomgång eller analys av kritiken mot, eller debatten om, ASB, utan som redovisning av några representativa kritiska synpunkter.

³⁸ Amitai Etzioni, "Who Authorized Preparations for War with China?" *Yale Journal of International Affairs*, Summer 2013; Amitai Etzioni, "Assessing – Threat Assessments", blog entry for Jan. 21, 2015 on

<http://www.huffingtonpost.com/amitai-etzioni/> (hämtad 2015-02-24).

³⁹ Joshua Rovner, "AirSea Battle and Escalation Risks", *SITC-NWC: Changing Military Dynamics in East Asia Policy Brief* 12, January 2012. <http://igcc.ucsd.edu/assets/001/503563.pdf> (hämtad 2015-02-19).

⁴⁰ Wedell Minnick, "China Threat: Air-Sea Battle vs Offshore Control", *Defense News*, June 23, 2014. <http://archive.defensenews.com/print/article/M5/20140623/DEFREG03/306230019/China-Threat-Air-Sea-Battle-vs-Offshore-Control> (hämtad 2015-02-24).

är ASB enligt deras mening ineffektivt. Det sänder ett fåtal mycket dyra amerikanska ”plattformar” rätt i gapet på det stora och starka kinesiska luftförsvaret. Väl där ska de lösa en närmast omöjlig uppgift: att hitta och förstöra rörliga markbaserade robotar, ett uppdrag man fullkomligt misslyckades med under det första Gulfkrigets Scudjakt 1991, trots bättre förutsättningar. Dessutom är ASB:s högteknologiska approach för beroende av satellit- och datoriserade system, hopkopplade med datalänkar, som är sårbara för enkla och billiga angrepp.⁴¹ Jack Curtis lyfter särskilt fram beroendet av datalänkar som en akilleshäla, liksom *US Navys* beroende av digital kommunikation. Han förordar att man återskapar den förmåga att operera helt utan att avge elektroniska signaler (EMCON) som man hade under det kalla kriget.⁴²

Noel Williams menar dessutom att ASB innebär att man tar sig an den kinesiska utmaningen symmetriskt, och därtill på Kinas hemmaplan, där motståndaren har en gigantisk produktionsapparat i ryggen, *”We simply cannot afford to outgun China symmetrically.”*⁴³

Zachary Keck påpekar att ASB-konceptet bara är tillämpligt i högre konfliktnivåer, dvs. när Kina verkligen har använt A2/AD-förmågan för att hålla USA:s stridskrafter borta från regionen. På grund av eskalationsrisken skulle Vita Huset dra sig för att auktorisera angrepp på Kinas fastland på lägre konfliktnivåer. Om USA då har utformat sina stridskrafter för ASB skulle man stå utan lämpliga verktyg för att hantera upprepade små framstötter på lägre nivå, dvs. den salamitaktik som Kina sedan några år har bedrivit med framgång i Syd kinesiska sjön, och som stämmer med kinesisk kultur. ASB blir s.a.s. irrelevant så länge Kinas salamitaktik är framgångsrik; varför skulle man utmana USA öppet genom att t.ex. sänka ett hangarfartyg? Om USA däremot skaffar sig verktyg att blockera salamitaktiken, så uppstår behovet för USA att också kunna hantera konflikter där A2/AD-förmåga används, om Kina eskalerar dit, och då kan ASB vara användbart, menar Keck.⁴⁴

En annan typ av kritik tar fasta på likheter mellan ASB och de former av teknokrigr som torgförts och testats tidigare. ASB är bara en ny version av de läror om

⁴¹ T X Hammes, Richard Hooker, “America’s Ultimate Strategy in a Clash with China, *The National Interest*, June 20, 2014. <http://nationalinterest.org/feature/americas-ultimate-strategy-clash-china-10633>. (hämtad 2015-02-20).

⁴² Jack Curtis, *Back to the Future: The Danger of Overconfidence in the #FutureOfWar*, <https://medium.com/the-bridge/back-to-the-future-554640165542> (hämtad 2015-03-17).

⁴³ Noel Williams, “Air-Sea Battle: An operational concept looking for a strategy”, *Armed Forces Journal International*, Sept 1, 2011. <http://www.armedforcesjournal.com/air-sea-battle/> (hämtad 2015-02-19).

⁴⁴ Zachary Keck, “Is Air-Sea Battle Useless?”, *The National Interest* May 16, 2014. <http://nationalinterest.org/feature/air-sea-battle-useless-10473?page=2> (hämtad 2015-02-19); Zachary Keck, “AirSea Battle vs. Blockade: A False Debate?”, *The National Interest*, Jan. 6, 2014. <http://nationalinterest.org/print/commentary/airsea-battle-vs-blockade-false-debate-9665?page=1> (hämtad 2015-02-24). Om salamitaktik, se https://en.wikipedia.org/wiki/Salami_tactics.

shock and awe, nätverkscentrerad krigföring och precisionsbekämpning, som misslyckades så kapitalt i Irak, menar bl.a. Scott Gerber. Irakkriget byggde på en ”intellektuell bubbla”, tron att det fanns tekniska lösningar på svåra problem. Det fungerade spektakulärt i några veckor, fienden besegrades – men gav ändå inte upp. Det som sen följde kostade en biljon dollar och tusentals soldaters liv.

Gerber ser en stor risk att ASB skall leda till att amiraler och flyggeneraler säljer in en bild av ett ”lätt krig”, där Kina kan hanteras relativt lätt och tekniskt, och de blå försvarsgrenarna får lejonparten av försvarsanslagen. Men om det blir allvar av blir resultatet en blodig röra som armén får hantera. Han menar också att ASB är ett uttryck för en strävan att även fortgent motivera satsningar på hangarfartyg osv, trots att utvecklingen gått ifrån dem, liksom den en gång gick från slagskepp och riddare i rustning. Kostnadsutvecklingen är obeveklig: *”How do we prevent a torrent of million-dollar missiles from sinking billion-dollar ships?”* Han ifrågasätter också om Kina verkligen skulle använda sin A2/AD-förmåga för att stänga sina kustfarvatten, eftersom Kina för sin ekonomi och försörjning är mycket beroende av sjötransporter.⁴⁵

2.4.1 Alternativ och komplement

Tre handlingsvägar torgförs som alternativ till ASB, eller som komplement. Den första är fjärrblockad, den andra sjökrigföring i kinesiska farvatten, och den tredje stärkandet av regionala allierades motståndsförmåga. Det finns ett mått av överlappning mellan dessa tre. Debattörer som dömer ut ASB som varande dyrt, farligt eller ineffektivt hänvisar ofta till en av dessa tre (eller en kombination av dem) som alternativ. Debattörer som bejakar ASB, men betonar dess begränsningar, anför ibland en av de tre som ett nödvändigt komplement.⁴⁶

Av dessa tre är de två första indirekta genom att de inte symmetriskt möter A2/AD-utmaningen mot amerikansk maktprojektionsförmåga, utan i stället försöker ställa egna styrkor mot Kinas svaga punkter. Den tredje tar sikte bortom A2/AD-utmaningen och på att förneka Kina de mål för vilket A2/AD är ett medel.

2.4.2 Fjärrblockad

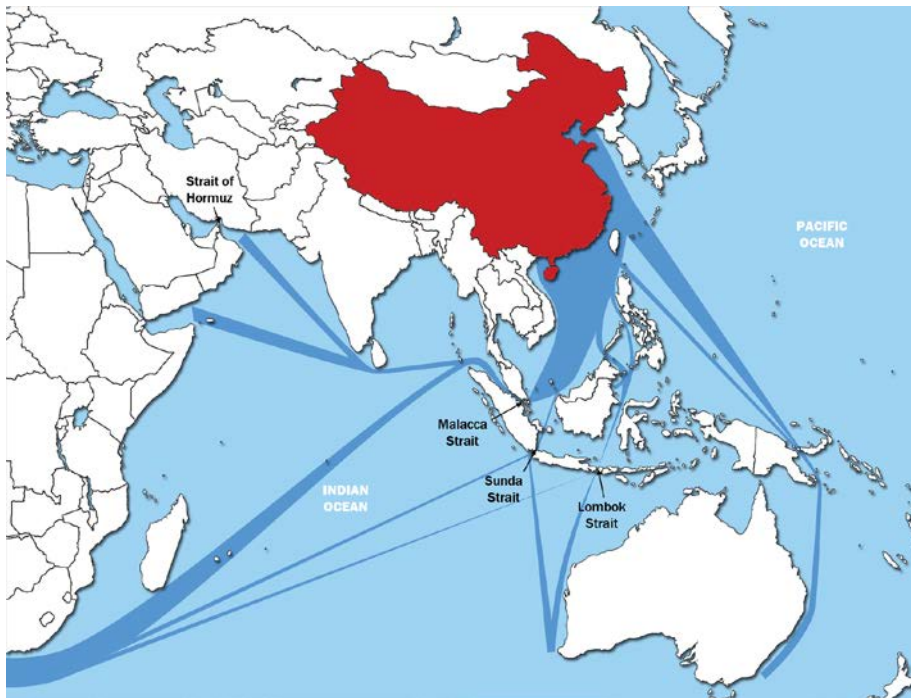
Det första alternativet tar sin utgångspunkt i Kinas beroende av sjöburen handel för både sin ekonomi och sin försörjning, i kombination med geografiska fakta och USA:s ställning som den utan jämförelse ledande sjömakten. Kinas ekonomiska under och på senare år relativa välstånd är starkt exportberoende, exporten och

⁴⁵ Scott Gerber, ”No More Easy Wars: America is resurrecting the same strategy that failed in Iraq -- and ground troops will pay the price”, *Foreign Policy*, Nov. 20, 2013.

<http://foreignpolicy.com/2013/11/20/no-more-easy-wars/> (hämtad 2015-02-20).

⁴⁶ Jeffrey Kline and Wayne Hughes, ”Between Peace and the Air-Sea Battle: A War at Sea Strategy”, *Naval War College Review*, Autumn 2012.

importen motsvarar drygt 50 % av BNP.⁴⁷ Likaså är Kina beroende av import av olika råvaror som inte finns i tillräcklig mängd i landet. Främst här märks råolja och oljeprodukter, men också mineraler och stenkol; oljans andel av Kinas energimix är stigande och import svarar för en stigande del av oljebehovet, f.n. drygt 50 %.

Figur 4: Shipping Routes to China, hämtad från van Tol et. al., sid 77. Återges här med tillstånd från CSBA Online.

Eftersom merparten av oljan importeras från Afrika och Mellanöstern går det mesta på tankbåt och passerar på väg till Kina en eller flera strategiska sund. För närvarande går drygt 80 % av den kinesiska oljeimporten genom det långa och smala Malakkasundet⁴⁸, och mycket av resten går genom Sundasundet.⁴⁹

En fjärrblockad som stoppar sjöfart till och från Kina vid dessa och andra *strategic chokepoints* skulle kunna genomföras effektivt och med små och lågkvalificerade styrkor, jämfört med ASB. Siffran 16 fartyg, plus understöd och rotationer, har

⁴⁷ Friedberg, *Beyond Air-Sea Battle...*

⁴⁸ Mellan Sumatra och det Malaysiska fastlandet.

⁴⁹ Mellan Sumatra och Java.

nämnts.⁵⁰ Kustbevakningsfartyg och allierade flottor skulle också kunna utföra en del av blockadarbetet, och de skulle kunna backas upp med kustrobotar grupperade i anslutning till sunden.⁵¹ I praktiken skulle dock upprätthållandet av en fjärrblockad av Kina kräva relativt omfattande insatser för att genomsöka fartyg, ta hand om de fartyg som beslagtogs, och övervaka de fartyg som får segla vidare så att de inte avviker, samt att gardera mot utnyttjande av smitvägar.⁵² Enligt fjärrblockadens förespråkare skulle dock dessa problem vara hanterliga, praxis och regelverk är väl etablerade av Royal Navy i förfluten tid. En blockad skulle visserligen ha enorma konsekvenser för världsekonomin, inklusive för USA:s allierade och tredje part, men ändå betydligt lindrigare än de som skulle följa på en direkt slagväxling mellan Kina och USA, särskilt om nukleär.⁵³

Den kinesiska ledningen är också medveten om sin sårbarhet, som kallas ”Malakkadilemmat”, vilket framgår av kinesisk debatt. Kina satsar stort på att utveckla andra importvägar, exempelvis pipelines från Ryssland och Centralasien, men dessa är sårbara och kan i vilket fall inte kompensera för ett bortfall av sjötransporter, särskilt som Kinas oljeimport stiger.⁵⁴ Eftersom de strategiska sunden och transportvägarna ligger långt från Kina, och USA har sjöherravälde, kan Kina knappast hoppas att häva blockaden med vapenmakt.

En fjärrblockad skulle ställa amerikanska styrkor (stor högsjöflotta, många allierade, många baser, geografi) mot kinesiska sårbarheter (en liten högsjöflotta, beroende av fjärrimport, nästan inga allierade) och därmed vara god strategi/operationskonst. Detta till skillnad från ASB, som skulle ställa dyrbara och sårbara nyckelresurser (fartyg, flygplan) mot kinesiska styrkor (utbyggt luftförsvaret, många robotar gömda på land). Douglas Peifer jämför med Royal Navys strategi under första världskriget, då man höll tillbaka flottan vid den brittiska öbarriären och svälte ut Tyskland genom en sjöblockad. Mindre heroiskt och tjugigt än att söka ett Mahanskt avgörande mellan slagflottor, men mindre riskfyllt och mer effektivt.⁵⁵ En fjärrblockad har också fördelen att ge tid och utrymme för förhandlingar om en lösning på konflikten, utan de prestige-låsningar som kan uppstå vid försök till avgörande.⁵⁶ Fjärrblockaden är en indirekt metod,

⁵⁰ Gabriel Collins and William Murray, “No oil for the lamps of China?”, *Naval War College Review*, Spring 2008.

⁵¹ Terrence Kelley et. al., *Employing Land-based Anti-Ship Missiles in the Western Pacific*, (N.p.: Rand Arroyo Center, 2013); Erik Slavin, “Analysts: Air-Sea Battle concept carries risks in possible conflict with China”, *Stars and Stripes*, Sept. 28 2014. <http://www.stripes.com/news/analysts-air-sea-battle-concept-carries-risks-in-possible-conflict-with-china-1.305505> (hämtad 2015-02-24).

⁵² Collins and Murray, op.cit.

⁵³ Douglas Peifer, ”China, the German Analogy, and the New AirSea Operational Concept”, *Orbis*, Winter 2011.

⁵⁴ Peifer, op.cit.; Friedberg, op.cit..

⁵⁵ Peifer hänvisar till marinstrategen Corbetts och flottchefen Jellicoes analys, Peifer, op.cit.

⁵⁶ Hammes and Hooker, op.cit.

men har fördelen att den skulle verka med få mellanled på den folkliga acceptans som regimen överlevnad är beroende av. Och regimöverlevnad antas vara regimen högsta prioritet.

För att Kina ska kunna ändra på sakernas tillstånd skulle krävas en uppbyggnad av en kinesisk flotta som framgångsrikt kunde utmana US Navy om herraväldet i världshaven, vilket skulle kräva enorma resurser och mycket lång tid. Därmed skulle också Kina tvingas avdela resurser till detta, resurser som då inte kunde användas till annat.⁵⁷ Och så länge man inte hade nått det målet fullt ut när en konflikt inträffade, skulle de resurser som lades ner på högsjöflottan vara bortslösade, som fallet var med Kejsartysklands högsjöflotta.

Strategin fjärrblockad är dock inte utan nackdelar. Blockader, liksom sanktioner, tar lång tid innan de får effekt på "målstatens" beteende, om de alls får det. Den politiska effekten kan också bli den motsatta, en tjurskallig belägringsmentalitet hos målstaten (jfr. Kuba) och alienering av tredje part. Genom militarisering av ekonomin, ransonering och importsubstitution kan målstaten dra ut på processen. Under tiden kan – om inte blockaden kompletteras med mer direkta metoder – målstaten ha fria händer innanför blockaden, och kan orsaka enorma skador på blockadstatens allierade där. Under första världskriget tvingade den brittiska blockaden till slut Tyskland ner på knä, men bara i kombination med en mycket stor insats på land, och först efter fyra år av exempellös förstörelse. I dagens värld skulle det vara Sydkorea, Japan, Taiwan, Filipinerna, och Vietnam som låg i farozonen. Och även om blockaden var framgångsrik skulle risken alltid finnas att regimen i Peking, om den stode inför en kollaps, kunde välta spelplanen över ända genom att spela ut kärnvapenkortet eller eskalera på annat sätt.⁵⁸

2.4.3 Sjökrigföring i Kinas hemmavatten

Flera skribenter föreslår – som alternativ eller som komplement till ASB – att USA siktar på en egen A2/AD-förmåga innanför den första öbarriären. Man skulle utöva *Sea Denial* innanför barriären, försvara öarna i barriären, och upprätthålla sjöherravälde i vattnen utanför. Kinas fastland skulle inte angripas, men alla fartyg, flygfarkoster och installationer utanför 12-milsgränsen skulle kunna angripas. Därmed skulle man stoppa all sjötrafik till kinesiska hamnar, inte bara fjärrimport av olja, och förhindra eller begränsa kinesiska flyg och sjöföretag i området.⁵⁹ Efterhand skulle Kinas underlägsna flotta nötas ner. Konceptet har flera olika namn: *War at Sea*, *Offshore Control* eller *Maritime Denial*.

⁵⁷ Freidberg, op. cit.

⁵⁸ Friedberg, op. cit. Möjligheten av eskalation till kärnvapennivå gäller i och för sig för varje strategi som försöker tvinga på Peking en handlingsväg

⁵⁹ Påfallande få av debattörerna tar ens upp att risken för krig och för bekämpning av handelsfartyg skulle få försäkringspremier och fraktrater att gå upp dramatiskt, och därmed begränsa sjöfarten kraftigt. Collins och Murray är därvidlag ett undantag.

Kinas A2/AD-förmåga skulle alltså mötas i egentlig mening symmetriskt, med motsvarande A2/AD-förmåga, i det aktuella området. Gula havet, Östkinesiska sjön och Sydkinesiska sjön skulle därmed bli ingenmansland för båda sidors ytfartyg och flygplan. En fjärrblockad i kombination med sjötrafikkontroll skulle fånga upp huvuddelen av fjärrsjöfarten avsedd för Kina innan den nådde konfliktområdet, som rimligen skulle vara avlyst och skys av all legitim sjöfart.

Medlen för denna strategi skulle innanför öbarriären vara 1) undervattensförmåga (ubåtar, obemannade farkoster och minor), ett område där USA är överlägset och som inte är sårbart för Kinas A2/AD-förmåga, inklusive anti-satellit och cyber, och 2) flottiljer med små ytstridsfartyg med långräckviddiga sjörobotar, samt 3) - i vissa förslag – landbaserade kustrobotar på öarna i barriären. Öarna skulle försvaras av lokala styrkor, förstärka av armé- eller marinkårsförband med kust- och luftvärnsrobotar. Marinkårsförband med amfibiekapacitet skulle finnas tillgängliga för motanfall eller för att utsätta öar/rev eller oljeplattformar för hot. US Navy skulle behärska vattnen utanför öbarriären, och patrullfartyg skulle ha hand om fjärrblockaden.⁶⁰

Jämfört med enbart fjärrblockad innehåller strategin fler och mer aktiva element. Den ger också den politiska och militära ledningen fler och mer nyanserade tangenter att spela på, så att svaret kan avpassas till bedömd kinesisk reaktion och eskalationsdominans (kanske) kan utövas. Genom att sjöblockaden blir närmast total, och genom direkt bekämpning av kinesiska fartyg och flyg, kan effekten bli större och uppnås snabbare, jämfört med enbart fjärrblockad. Strategin undviker det intryck av amerikansk passivitet som förlitan på en fjärrblockad skulle kunna ge, och lämnar inte utsatta allierade i sticket. Den utnyttjar befintliga amerikanska fördelar, som bedöms kunna bestå (med måttlig insats): överlägsen undervattensförmåga och egen/allierad kontroll av kanaliserande och begränsande geografi.

Enligt anhängarna ger *Offshore Control/War at Sea/Maritime Denial*, jämfört med ASB, eller i kombination med ASB, den politiska och militära ledningen fler optioner eller handlingsvägar, mer nyanserade och på lägre konfliktnivåer, som behövs för att kunna bemöta kinesiska framstötter på nivåer under A2/AD (salamitaktik). Den undviker riskfylld exponering av stora ytfartyg och bemannade flygplan, där en förlust av exempelvis ett hangarfartyg skulle kunna vara katastrofal ur politisk/psykologisk synvinkel (USA har inte förlorat ett hangarfartyg sedan *Hornet* 1942). Genom att undvika att skicka stora ytfartyg och bemannat flyg innanför öbarriären så undgår man också den kinesiska

⁶⁰ T X Hammes, "Offshore Control: A Proposed Strategy for an Unlikely Conflict", *INSS Strategic Forum* 178 (Washington, DC: NDU Press, June 2012).
<http://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratforum/SF-278.pdf> (hämtad 2015-02-24); Eric Lindsey, *Beyond Coast Artillery: Cross-Domain and the Army* (Washington D.C.: CSBA, 2014)
<http://csbaonline.org/publications/2014/10/beyond-coast-artillery-cross-domain-denial-and-the-army/> (hämtad 2015-02-24); Kline and Hughes, op. cit.; Kelley et. al, op. cit.; Friedberg, op.cit.

överlägsenheten i landbaserade robotar (utom mot mål på öarna). Den undviker också stort beroende av sårbara förmågor, som satellitbaserade och cyberkänsliga förmågor, och exploaterar befintliga amerikanska fördelar inom undervattensstrid och geografi/allianser, som bara behöver vidmakthållas. Till skillnad från ASB, som kräver dyrbar och tekniskt riskfylld utveckling och anskaffning av nya system, så baseras *Offshore Control/War at Sea/Maritime Denial* i stor utsträckning på existerande förmågor. Enda undantaget är flottiljen av små ytstridsfartyg, men det är känd teknik utanför US Navy, och kan fås för en relativt modest kostnad.⁶¹

2.4.4 Övriga alternativ

Ett alternativ till ASB som förekommer i debatten, även det inte utvecklats i detalj, som fjärrblockad eller sjökrig, är att stärka regionala allierades motståndskraft och att USA i högre grad får dem att ta ansvar för sitt eget försvar, i samarbete med USA. Genom gåvor av materiel, styrning av anskaffning till behövda förmågor, och en ökad amerikansk närvaro på marken, skulle försvaret av utsatta allierade kunna stärkas, till en punkt där tröskeln för ett kinesiskt angrepp blir avskräckande hög.⁶²

Ett annat alternativ, som bara antytts i debatten, är ett tekniksprång till obemannade ytfartyg, ubåtar och flygplan. Med tjugotal flygfarkostbärande fartyg och tusentals flygfarkoster skulle USA kunna behålla kontrollen över haven, hävdar Gerber.⁶³

2.5 Framtiden?

Vad, om något, kan tänkas komma ut av detta? Som bekant är det långtifrån alla amerikanska konceptidéer och *initiatives* som blir verklighet, och än färre som genomförs fullt ut. Enligt liggande planer ska ASB vara färdigt som koncept runt 2020, men även då skulle mycket återstå vad gäller både materiel, stridsteknik och övning. Dessutom skulle ett ASB-koncept 2020 inte se exakt ut som skisserna från 2010 eller 2013.

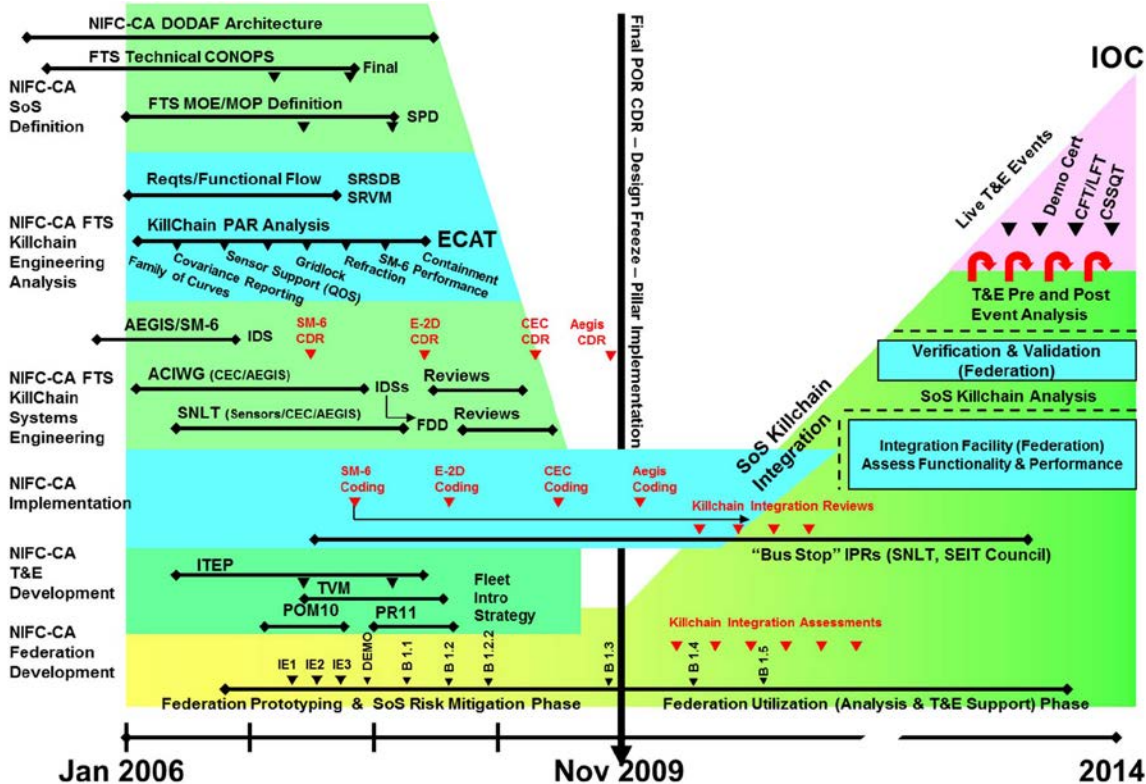
Även om ASB skulle bli verklighet, i bemärkelsen styrande doktrin, så är det sannolikt att den skulle modifieras på minst ett par punkter. Kritiken mot ASB förefaller nämligen svår att helt avvisa vad gäller att konceptets komplexitet,

⁶¹ Kline och Hughes beräknar att 64 enheter som kostar mindre än 100 miljoner USD styck, och med en livslängd om bara tio år, skulle ta 4 % av skeppsbyggnadsbudgeten. Men sedan har ju US Navy, och inte bara den, en förmåga att få styckekostnaden att dra i väg...

⁶² Williams, op.cit.; Gerber, op. cit.; Geoff Dyer, "US v China: is this the new cold war?", *Financial Times*, Feb. 20, 2014 <http://www.ft.com/intl/cms/s/2/78920b2e-99ba-11e3-91cd-00144feab7de.html> (hämtad 2015-02-24).

⁶³ Gerber, op. cit.

kostnader, risker, sårbarhet och avsaknad av verktyg för att möta hot och utmaningar på lägre nivåer. Konceptet innebär onekligen att man symmetriskt bemöter den upplevda kinesiska utmaningen mot USA:s sjö- och luftherravälde, för att s.a.s. återskapa ett operativt läge *status quo ante*. Att bygga en sådan förmåga, särskilt integrerat över gränser mellan försvarsgrenar och arenor, syns utomordentligt kostsamt och komplext.

Figur 5: NIFC-CA capability Acquisition and Engineering, från McConnell, sid. 7.

Komplexiteten i även relativt enkla uppgifter (känd teknik, i huvudsak befintliga system) som behöver bemästras för att ASB ska fungera illustreras i ovanstående graf (Figur 5), som visar de steg som av olika aktörer måste tas för att uppnå en *Cooperative Engagement Capability* inom marint luftförsvar.⁶⁴ En långt gången

⁶⁴ Jeffrey McConnell, *Naval Integrated Fire Control – Counter Air: Capability-Based System of Systems Engineering* (N.p.: Naval Surface Warfare Center, Dahlgren Division, 2013). http://www.acq.osd.mil/se/webinars/2013_11_14-SOSECIE-McConnell-brief.pdf (hämtad 2015-06-01).

komplexitet innebär också att verkanskedjan kan bli sårbar, sårbar för felfunktioner, för fiendens motverkan, och sårbar för att någon aktör inom samarbetet väljer att prioritera något annat.⁶⁵

Och även om man lyckades skulle genomförandet av ASB vara svårt och riskfyllt. Svårt genom att uppgiften att rensa det kinesiska fastlandet från robotar tycks näst intill omöjlig, att döma av erfarenheterna från Irak 1991 och Kosovo 1999. Riskfylld både i termer av egna förluster, som kan vara katastrofala, och i termer av risker för oönskad eskalation. Dessutom kan det vara så att det är just det kineserna vill, att stoltheten ska få US Navy att skicka in sina stora och dyra maktsymboler nära kusten, där de kan utsättas för ett förödande robotregn. Det skulle i så fall kunna vara en modern och marin tillämpning av Maos princip om ”aktivt försvar”.⁶⁶

Kritiken tycks också svår att avvisa vad gäller punkterna att ASB inte ger verktyg för att bemöta eller blockera framstötter på lägre konfliktnivåer, respektive att ASB inte drar på befintliga kinesiska svagheter (tex. beroende av oljeimport) och amerikanska styrkor (tex. undervattenssteknologi). Men den kritiken kan lätt ackommoderas genom att – *nota bene*, vad gäller Kina, men inte en del andra länder – inkorporera element av de alternativa strategierna fjärrblockad respektive sjökrigföring.

Men även om sådana element läggs till och om ambitionerna sänks avseende ASB:s mer kostsamma, riskfyllda och svåra delar, så verkar det sannolikt att åtminstone delar av ASB kommer att bli verklighet. Flera skäl talar för detta. Starka militära och industriella krafter ser några av komponenterna i ASB som viktiga framtidssatsningar, samtidigt som ASB i sig ses som viktigt för att mobilisera folkligt och politiskt stöd för dessa projekt. Om utmaningen från A2/AD är reell, och det verkar vara så, så är det också en förändring i den operativa miljön för den amerikanska flottan och flygvapnet som potentiellt gäller globalt, och som måste hanteras. Man måste helt enkelt hitta några motdrag, om den amerikanska flottan inte skall tvingas dra sig bort från operativt och strategiskt relevanta områden, tillbaka långt ut till havs.⁶⁷ Slutligen är ASB inte bara det

⁶⁵ Jmf Curtis, *op. cit.* Se även Erik Berglund, mfl, Strid med system i samverkan: Teknisk förstudie. FOI-R—4055—SE (Stockholm: FOI, 2015).

⁶⁶ James Holmes, “The Two Words that Explain China’s Assertive Naval Strategy”, *Foreign Policy*, June 3, 2015. <http://foreignpolicy.com/2015/06/03/the-two-words-that-explain-chinas-naval-strategy-active-defense/> (hämtad 2015-06-04).

⁶⁷ Studier av de långsiktiga konsekvenserna av att A2/AD-förmåga blir allmänt spridd globalt pågår, vilket framgår av en färsk rapport. Andrew Krepinevich, *Maritime Competition in a Mature Precision-Strike Regime* (N.p.: CSBA, 2015). <http://csbaonline.org/publications/2015/04/maritime-competition-in-a-mature-precision-strike-regime/> (hämtad 2015-06-10).

tänkt svaret på ett operativt problem. Det är en del av gensvaret på en strategisk utmaning mot USA:s dominans i Östasien, som ter sig alltmer reell.⁶⁸

Emellertid finns också minst en joker i leken. OSD och CSBA har vintern 2014/2015 börjat torgföra en ny idé, kallat *The Third Offset Strategy*. Enkelt uttryckt är den tänkt att en tredje gång, med hjälp av ny teknik, hantera en numerärt överlägsen motståndare, liksom fallet var med 1950-talets *New Look/ Massive Retaliation* och 1970/80-talens *AirLand Battle*. Men till skillnad från föregångarna verkar man bara ha en dimmig uppfattning om vilka teknologier som skall åstadkomma denna effekt och hur, samt om det ens är möjligt.⁶⁹ Att det finns ett behov av sådana teknologier betyder inte att det är möjligt. Huruvida *Third Offset Strategy* kommer att flyga, och om den så fall kommer att bli en konkurrent till *Air-Sea Battle*, återstår att se. Men det finns nog inte plats för två jämbördiga koncept.

Slutligen så har också det officiella USA till sist insett att Putins Ryssland är mer än bara en irritationsfaktor, och att det utgör ett verkligt militärt hot mot allierade och mot Nato. För första gången på länge så kan storskalig markstrid mot en stor och kvalificerad motståndare inte längre uteslutas.⁷⁰ Den amerikanska armén kan därmed ha funnit en lämplig uppgift att fokusera på, vilket kan resultera i behov av nya krigföringskoncept.

⁶⁸ David Cloud, "Ashton Carter warns Beijing on South China Sea island-building", *Los Angeles Times*, May 29, 2015. <http://www.latimes.com/nation/la-na-ashton-carter-china-20150529-story.html> (hämtad 2015-06-01); "China's land reclamation in the South China Sea", *IISS Strategic Comments* 2015 Nr. 20, August 2015.

⁶⁹ Chuck Hagel, Opening Keynote at "Defense Innovation Days", Sept. 3, 2014, <http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=1877> (hämtad 2015-06-01) ; Robert Martinage, *Toward a New Offset Strategy: Exploiting U.S. Long-Term Advantages to Restore U.S. Global Power Projection Capability*, October 27, 2014 (N.p.: CSBA, 2014) <http://csbaonline.org/publications/2014/10/toward-a-new-offset-strategy-exploiting-u-s-long-term-advantages-to-restore-u-s-global-power-projection-capability/> (hämtad 2015-06-01). Det tog misstänkt kort tid - mindre än två månader – från Hagels tal till att CSBA:s rapport på drygt 70 sidor kom ut.

⁷⁰ Paul McLeary, "More Pentagon Generals Line Up to Proclaim Russia's 'Existential' Threat to U.S.", *Foreign Policy*, July 14, 2015. <http://foreignpolicy.com/2015/07/14/more-pentagon-generals-line-up-to-proclaim-russia-existential-threat-to-u-s/> (hämtad 2015-08-24); Nancy Youssef, "Pentagon Fears It's Not ready for a War With Putin", *The Daily Beast*, Aug. 14, 2015. <http://www.thedailybeast.com/articles/2015/08/14/pentagon-fears-it-s-not-ready-for-a-war-with-putin.html> (hämtad 2015-08-18); Aaron Mehta, "Army Chief: Russia Major Threat, Iran Bears Watching", *Defense News*, July 17, 2015. <http://www.defensenews.com/story/defense/2015/07/17/army-chief-russia-major-threat-iran-bears-watching/30305975/> (hämtad 2015-09-18).

Litteraturlista

Officiellt material

Access: News & Notes on Multi-Service Collaboration to Address A2/AD Challenges.

Air-Sea Battle: Service Collaboration to Address Anti-Access & Area Denial Challenges (Air-Sea Battle Office, May 2013).

<http://navylive.dodlive.mil/files/2013/06/ASB-ConceptImplementation-Summary-May-2013.pdf> (hämtad 2015-08-20)

China's Military Strategy, State Council Information Office of the People's Republic of China, May 26, 2015. <http://news.usni.org/2015/05/26document-chinas-military-strategy> (hämtad 2015-05-28).

Hagel, Chuck, Opening Keynote at "Defense Innovation Days", Sept. 3, 2014. <http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=1877> (hämtad 2015-06-01).

Joint Operational Access Concept (JOAC) Version 1.0, 17 January 2012. http://www.ieee.es/Galerias/fichero/OtrasPublicaciones/Internacional/Resena_IEEE_JointOperationalAccessConcept_12.01.17.pdf (hämtad 2015-08-20).

Odierno, Raymond, Amos, James & McRaven, William, *Strategic Landpower: Winning the Clash of Wills* (May 2013). <http://www.tradoc.army.mil/FrontPageContent/Docs/Strategic%20Landpower%20White%20Paper.pdf> (hämtad 2015-02-17).

Work, Robert, tal vid strategikonferens 8/4 2015. <http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=1930> (hämtad 2015-05-25).

Monografier

Berglund, Erik, mfl, *Strid med system i samverkan: Teknisk förstudie*. FOI-R—4055—SE (Stockholm: FOI, 2015).

van Creveld, Martin, *The Transformation of War* (New York: The Free Press, 1991).

Friedberg, Aaron, *Beyond Air-Sea Battle: The debate over US military strategy in Asia* (London/Abindon: IISS/Routledge, 2014).

Grahn, Per, mfl, *Radar bortom horisonten – OTH: En kort översikt med fokus på ytvågs-OTH*. FOI-R—4039—SE (Stockholm: FOI, 2014).

Kelley, Terrence et. al., *Employing Land-based Anti-Ship Missiles in the Western Pacific*, (N.p.: Rand Arroyo Center, 2013).

Krepinevich, Andrew, *Maritime Competition in a Mature Precision-Strike Regime* (N.p.: CSBA, 2015). <http://csbaonline.org/publications/2015/04/maritime-competition-in-a-mature-precision-strike-regime/> (hämtad 2015-06-10).

Krepinevich, Andrew, *Why AirSea Battle?* (Washington DC: CSBA, 2010).

Krepinevich, Andrew, Watts, Barry & Work, Robert, *Meeting the Anti-Access and Area-Denial Challenge* (Washington D.C: CSBA, 2003).

Martineau, Robert, *Toward a New Offset Strategy: Exploiting U.S. Long-Term Advantages to Restore U.S. Global Power Projection Capability*, October 27, 2014 (N.p.: CSBA, 2014). <http://csbaonline.org/publications/2014/10/toward-a-new-offset-strategy-exploiting-u-s-long-term-advantages-to-restore-u-s-global-power-projection-capability/> (hämtad 2015-06-01).

Matsurama, Masahiro, "The Limits and Implications of the Air-Sea Battle Concept: A Japanese Perspective", *Journal of Military and Strategic Studies*, Vol. 15; Issue 3, 2014.

McConnell, Jeffrey, *Naval Integrated Fire Control – Counter Air: Capability-Based System of Systems Engineering* (N.p.: Naval Surface Warfare Center, Dahlgren Division, 2013). http://www.acq.osd.mil/se/webinars/2013_11_14-SOSECIE-McConnell-brief.pdf (hämtad 2015-06-01).

Lindsey, Eric, *Beyond Coast Artillery: Cross-Domain and the Army* (Washington D.C.: CSBA, 2014) <http://csbaonline.org/publications/2014/10/beyond-coast-artillery-cross-domain-denial-and-the-army/> (hämtad 2015-02-24).

van Tol, Jan, et al, *AirSea Battle: A Point-of-Departure Operational Concept* (Washington DC: CSBA, 2010).

Artiklar

Anon., "China's land reclamation in the South China Sea", *IJSS Strategic Comments* 2015 Nr. 20, August 2015.

Anon., "Weapons technology: Who's afraid of America?", *The Economist* June 13, 2015.

Cloud, David, "Ashton Carter warns Beijing on South China Sea island-building", *Los Angeles Times*, May 29, 2015. <http://www.latimes.com/nation/la-na-ashton-carter-china-20150529-story.html> (hämtad 2015-06-01).

Barnes, Julian, Lupold, Gordon, "U.S. Surveillance on Island in South China Sea Reveals Chinese Arms", *The Wall Street Journal* May 28, 2015.

Collins, Gabriel, Murray, William, "No oil for the lamps of China?", *Naval War College Review*, Spring 2008.

Curtis, Jack, *Back to the Future: The Danger of Overconfidence in the #FutureOfWar*, <https://medium.com/the-bridge/back-to-the-future-554640165542> (hämtad 2015-03-17).

Dyer, Geoff, "US v China: is this the new cold war?", *Financial Times*, Feb. 20, 2014 <http://www.ft.com/intl/cms/s/2/78920b2e-99ba-11e3-91cd-00144feab7de.html> (hämtad 2015-02-24).

Etzioni, Amitai, "Who Authorized Preparations for War with China?" *Yale Journal of International Affairs*, Summer 2013.

Etzioni, Amitai, "Assessing – Threat Assessments", blog entry for Jan. 21, 2015 on <http://www.huffingtonpost.com/amitai-etzioni/> (hämtad 2015-02-24).

Forbes, Randy, "RIP Air-Sea Battle?", *The National Interest*, Jan-Feb 2015. <http://nationalinterest.org/print/feature/rip-air-sea-battle-12147> (hämtad 2015-02-17).

Foster, Harry, "The Joint Stealth Task Force: An Operational Concept for Air-Sea Battle", *Joint Forces Quarterly*, 1 Q 2014.

Friedberg, Aaron, "The Debate Over US China Strategy", *Survival* June-July 2015.

Gady, Franz-Stefan, "China to Embrace New 'Active Defense' Strategy", *The Diplomat*, May 26, "2015.

Gerber, Scott, "No More Easy Wars: America is resurrecting the same strategy that failed in Iraq -- and ground troops will pay the price", *Foreign Policy*, Nov. 20, 2013. <http://foreignpolicy.com/2013/11/20/no-more-easy-wars/> (hämtad 2015-02-20).

Hammes, T X, "Offshore Control: A Proposed Strategy for an Unlikely Conflict", *INSS Strategic Forum* 178 (Washington, DC: NDU Press, June 2012). <http://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratforum/SF-278.pdf> (hämtad 2015-02-24).

Hammes, T X, Hooker, Richard, "America's Ultimate Strategy in a Clash with China", *The National Interest*, June 20, 2014. <http://nationalinterest.org/feature/americas-ultimate-strategy-clash-china-10633> (hämtad 2015-02-20).

Holmes, James, "The Two Words that Explain China's Assertive Naval Strategy", *Foreign Policy*, June 3, 2015. <http://foreignpolicy.com/2015/06/03/the-two-words-that-explain-chinas-naval-strategy-active-defense/> (hämtad 2015-06-04).

Johnson, Keith, "China's Military Blueprint: Bigger Navy, Bigger Global Role", *Foreign Policy*, May 26, 2015.

Keck, Zachary, "AirSea Battle vs. Blockade: A False Debate?", *The National Interest*, Jan. 6, 2014. <http://nationalinterest.org/print/commentary/airsea-battle-vs-blockade-false-debate-9665?page=1> (hämtad 2015-02-24).

Keck, Zachary, "Is Air-Sea Battle Useless?", *The National Interest* May 16, 2014. <http://nationalinterest.org/feature/air-sea-battle-useless-10473?page=2> (hämtad 2015-02-19).

Kline, Jeffrey, Hughes, Wayne, "Between Peace and the Air-Sea Battle: A War at Sea Strategy", *Naval War College Review*, Autumn 2012.

Lazarus (pseudonym), "Renaming Air/Sea Battle a Poor, Parochial Decision", *Information Dissemination*, posted 21 Jan. 2015. <http://www.informationdissemination.net/2015/01/renaming-airsea-battle-poor-parochial.html> (hämtad 2015-02-15).

McLeary, Paul, "More Pentagon Generals Line Up to Proclaim Russia's 'Existential' Threat to U.S.", *Foreign Policy*, July 14, 2015. <http://foreignpolicy.com/2015/07/14/more-pentagon-generals-line-up-to-proclaim-russia-existential-threat-to-u-s/> (hämtad 2015-08-24).

Mehta, Aaron, "Army Chief: Russia Major Threat, Iran Bears Watching", *Defense News*, July 17, 2015. <http://www.defensenews.com/story/defense/2015/07/17/army-chief-russia-major-threat-iran-bears-watching/30305975/> (hämtad 2015-09-18).

Minnick, Wedell, "China Threat: Air-Sea Battle vs Offshore Control", *Defense News*, June 23, 2014. <http://archive.defensenews.com/print/article/M5/20140623/DEFREG03/306230019/China-Threat-Air-Sea-Battle-vs-Offshore-Control> (hämtad 2015-02-24).

Morris, Terry, et. al., "Securing Operational Access: Evolving the Air-Sea Battle Concept", *The National Interest*, March-April 2015. <http://nationalinterest.org/feature/securing-operational-access-evolving-the-air-sea-battle-12219?page=3> (hämtad 2015-02-17).

Peifer, Douglas, "China, the German Analogy, and the New AirSea Operational Concept", *Orbis*, Winter 2011.

Rovner, Joshua, "AirSea Battle and Escalation Risks", *SITC-NWC: Changing Military Dynamics in East Asia Policy Brief* 12, January 2012. <http://igcc.ucsd.edu/assets/001/503563.pdf> (hämtad 2015-02-19).

Salami tactics, https://en.wikipedia.org/wiki/Salami_tactics

Sayler, Kelley, "Talk Stealthy to Me", *War on the Rocks*, December 4, 2014. <http://warontherocks.com/2014/12/talk-stealthy-to-me/> (hämtad 2015-02-10).

Slavin, Erik, "Analysts: Air-Sea Battle concept carries risks in possible conflict with China", *Stars and Stripes*, Sept. 28 2014. <http://www.stripes.com/news/analysts-air-sea-battle-concept-carries-risks-in-possible-conflict-with-china-1.305505> (hämtad 2015-02-24).

Williams, Noel, "Air-Sea Battle: An operational concept looking for a strategy", *Armed Forces Journal International*, Sept 1, 2011. <http://www.armedforcesjournal.com/air-sea-battle/> (hämtad 2015-02-19).

Youssef, Nancy, "Pentagon Fears It's Not ready for a War With Putin", *The Daily Beast*, Aug. 14, 2015. <http://www.thedailybeast.com/articles/2015/08/14/pentagon-fears-it-s-not-ready-for-a-war-with-putin.html> (hämtad 2015-08-18).

3 Mellan krig och fred – militärstrategiskt tänkande i Ryssland

Gudrun Persson

Det kan tyckas en smula besynnerligt att ägna möda åt den ryska synen på det framtida kriget i en tid då Ryssland redan för krig i Ukraina. Men frånsett det finns en livlig debatt om framtidens krig i Ryssland som är värd att belysa. Faktum är att ryska militärteoretiker under de senaste tjugo åren har diskuterat huruvida krigskonsten förändrats i grunden. Vad är krig? När börjar det? När ska de väpnade styrkorna sättas in i dagens konflikter? Ryska militärteoretiker är inte ensamma om detta, och militära tänkare över hela världen har sysslat med dessa grundläggande frågor.

Genom att studera hela bredden av ryskt militärt tänkande om det framtida kriget blir några saker tydliga. Den i västerländsk debatt ofta förekommande ”sjätte generationens krigsföring” utgör endast en del av de många tankeströmningarna i ryskt militärt tänkande.¹ Vidare kan noteras att det senaste årets etikett för att beskriva den ryska krigsföringen i Ukraina – hybridkrig – har lyst med sin frånvaro bland de ryska militärteoretikerna.² Under det senaste året (2014-15) förekommer termen ett fåtal gånger i den ryska debatten och behandlas då som en utländsk, västlig, förmåga – inte som en rysk.³

Ryskt militärt tänkande har stolta traditioner – både från tsartiden och den sovjetiska eran. Namn som Dragomirov, Leer, Svetjtin, Tjuchatjevskij och Ogarkov är bara några exempel.⁴ Men militärt tänkande är inget som pågår i ett vakuum. Det ryska militärstrategiska tänkandet de senaste tjugo åren har främst präglats av två fenomen: 1) den teknologiska utvecklingen, även kallat ”revolution in military

¹ Om sjätte generationens krigsföring, se t.ex. Peter Mattsson, ”Russian Military Thinking – A New Generation of Warfare,” *Journal of Baltic Security*, Vol. 1, Issue 1, 2015, 61-70.

² En stor mängd artiklar och analyser har publicerats av västerländska bedömare på temat hybridkrig sedan Rysslands annektering av Krim. För en introduktion, se t.ex. András Rácz, ”Russia’s Hybrid War in Ukraine – Breaking the Enemy’s Ability to Resist”, *FIIA Report 43* (Helsinki: The Finnish Institute of International Affairs, 2015).

³ Ruslan Puchov, ”Mif o ‘gibridnoj vojne’ [Myten om ”hybridkriget”], *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, 29 maj 2015. Se även Roger McDermott, ”Does Russia’s ‘Hybrid War’ Really Exist?,” *Eurasia Daily Monitor*, 3 June 2015, Vol. 12, Issue 103.

⁴ Gudrun Persson, *Learning from Foreign Wars. Russian Military Thinking 1859-1873*, (Solihull: Helion, 2010); Tor Bukkvoll, ”Iron Cannot Fight – The Role of Technology in Current Russian Military Theory”, *Journal of Strategic Studies*, 34:5, 2011, 681-706.

affairs”⁵ och 2) samhällsförändringarna i Ryssland och i omvärlden. Sedan Sovjetunionen upplöstes och den Ryska Federationen grundades har den militärteoretiska diskussionen speglat dessa djupgående förändringar: Sovjetunionens upplösning, Rysslands krympta territorium, globaliseringen. Det sökande efter en nationell identitet som pågått och på senare år drivits allt hårdare från den högsta politiska nivån i Ryssland, har även haft sin motsvarighet inom det militärteoretiska fältet. Även förändringarna i världen har påverkat ryskt militärt tänkande, som ständigt förhåller sig till *Desert Storm* 1991, Serbien 1999, Afghanistan 2001, Irak 2003 och Libyen 2011. De egna erfarenheterna från kriget i Georgien 2008 är också viktiga i diskussionen.

Till grund för detta kapitel ligger den öppna debatt som förs i den ryska Generalstabens, Krigsvetenskapsakademien och i militära media. Viktiga källor är *Vojennaja mysl*, Generalstabens tidskrift; *Vestnik*, Krigsvetenskapsakademins tidskrift, tidningarna *Nezavisimoje vojennoje obozrenije* och *Vojenno-promysjlennyj kurjer*, Försvarsministeriets dagliga tidning, *Krasnaja zvezda*; samt material från ryska internetsidor med publikationer av ryska militärstrategiska debattörer publicerat böcker och artiklar rörande det framtida kriget. Noteras bör att det med all sannolikhet även förs en debatt som inte når offentlighetens ljus – inte minst med tanke på att den militära sfären i Ryssland omges av ett mycket stort mått av hemlighetsmakeri. Det finns hemliga delar bland doktrindokumentet – ett exempel är inte minst den försvarsplan, *Plan oborony*, som undertecknades av presidenten i slutet av 2012. Detta dokument ska enligt öppna uppgifter beröra 40 olika ministerier och innehållet är hemligt.⁶ Så även om den öppna debatten inte ger en helhetsbild kan det ändå antas att den avspeglar några av de mest brännande frågorna i ryskt militärt tänkande idag.

Några definitioner och avgränsningar är nödvändiga här. I kapitlet skiljs mellan begreppen doktrin och militärteoretiskt tänkande. Givetvis kan olika teorier leta sig in i doktrinerna, men långt ifrån alltid. Doktrinerna stadfäster den officiella positionen, medan debattens vågor kan gå höga bland militärteoretikerna.

Kapitlet gör ingalunda anspråk på att ge en uttömmande bild av läget, men väl att inom några områden försöka teckna huvuddragen i diskussionen. Först analyseras den nya militärdoktrinen från 2014, kärnvapendoktrinen, och det utrikespolitiska konceptet från 2013 och föreställningen om det framtida kriget. Därefter följer en beskrivande del som redogör för de huvudsakliga tankeströmningarna i den militärteoretiska diskussionen. Detta väcker viktiga frågor för framtiden, vilka diskuteras i den avslutande delen.

⁵ För en kort engelskspråkig översikt av den sovjetiska synen under Ogarkov på denna utveckling, se t.ex. Mary FitzGerald, 'Marshal Ogarkov and the New Revolution in Soviet Military Affairs', *CNA Research Memorandum* 87-2, January 1987.

⁶ "Prezidentu predstavlen Plan Oborony Rossijskoj Federatsii", 29 januari 2013, <http://president.kremlin.ru/news/17385> (hämtad 24 juni 2015).

3.1 Om doktrindokumenten

I ryska doktrindokument har begreppet ”nationell säkerhet” en bred definition. I den nationella säkerhetsstrategin fram till 2020 behandlas nio olika områden: 1) Nationellt försvar, 2) stats- och samhällelig säkerhet, 3) höjd levnadsstandard för ryska medborgare, 4) ekonomisk tillväxt, 5) vetenskap, teknologi och utbildning, 6) hälsovård, 7) kultur (inklusive historia), 8) ekologi och 9) strategisk stabilitet, och jämlika strategiska partnerskap. Nationell säkerhet definieras som ”skydd av individ, samhälle och stat från inrikes och utrikes hot, vilket möjliggör säkrandet av konstitutionella rättigheter och friheter, en värdig livskvalitet och levnadsnivå för medborgarna, suveränitet, territoriell integritet och Ryska Federationens stabila utveckling, försvar och statens säkerhet.”⁷

Lagen ”Om säkerhet” (artikel 4:1) definierar säkerhetspolitik som en del av både inrikes- och utrikespolitiken. Den omfattar en mängd åtgärder: politiska, organisatoriska, socio-ekonomiska, militära, rättsliga, informationsrelaterade, särskilda och andra åtgärder.⁸ Prioriterade områden för säkerhetspolitiken är försvarsområdet, samt statens och samhällets säkerhet (§ 23).

Den juridiska grunden för ”nationell säkerhet” återfinns i konstitutionen, de federala lagarna ”Om säkerhet” och ”Om försvar”, militärdoktrinen och andra doktrindokument⁹. Strategin för Ryska Federationens nationella säkerhet fram till år 2020 (som kom år 2009) är det viktigaste av de officiella doktrindokument, vilket framgår av den federala lagen ”Om säkerhet”, artikel 4:3 och av den nationella säkerhetsstrategin (§ I:4).

I ljuset av att säkerhetsstrategin inte har uppdaterats på senare år trots att det kommit både ett nytt utrikespolitiskt koncept (2013) och en ny militärdoktrin (2014) ligger fokus i detta kapitel på det militära tänkandet i de senare dokumenten.¹⁰

3.2 Militärdoktrinen 2014

Militärdoktrinen visar hur den ryska statsledningen ser på världen och sina väpnade styrkor – och hur de ska användas. Dess status säkras i konstitutionen som stipulerar att presidenten fastställer Rysslands militärdoktrin (§83). Den nya

⁷ *Strategija natsionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federatsii do 2020 goda*, 13 maj 2009, [Ryska Federationens nationella säkerhetsstrategi till år 2020], http://president.kremlin.ru/ref_notes/424 (hämtad 2015-06-23).

⁸ *O bezopasnosti*, Federalnyj zakon No. 390, 28 december 2010, [Om säkerhet, federal lag No. 390, 28 dec. 2010], <http://www.scrf.gov.ru/documents/1/111.html> (hämtad 2015-06-23).

⁹ *Vojennaja Entsiklopedija v vosmi tomach, Ministerstvo Oborony (1997–2004)* [Militärenckyklopedi i åtta volymer, Försvarsministeriet], (Moskva, Vojennoe Izdatelstvo) vol. 1, 399.

¹⁰ När det gäller militärdoktrinen är den ny i så måtto att presidenten ånyo undertecknat och därmed stadfäst doktrinen. Den snabbreviderades under hösten 2014.

militärdoktrinen trädde i kraft den 25 december 2014 sedan den tidigare (2010) hade omarbetats fortare än vad som var tänkt.¹¹

Nato, dess utvidgning och robotförsvaret betraktas fortfarande som grundläggande yttre faror i den reviderade doktrinen (§ 12a).¹² Formuleringen om när Ryssland skulle kunna använda kärnvapen är identisk med den gamla skrivningen, dvs. att Ryssland kan använda kärnvapen som svar på ett kärnvapenangrepp mot Ryssland och/eller dess allierade, eller som svar på ett angrepp med konventionella vapen om detta hotar statens själva existens (§ 27). En fördjupad diskussion kring kärnvapnens roll kommer att föras nedan under rubriken Kärnvapendoktrinen.

I övrigt har många av ändringarna redan formulerats under de två senaste åren av presidenten och generalstabschefen, Valerij Gerasimov.

I 2010 års doktrin ansågs utvecklingen i världen kännetecknas av minskande ideologiska motsättningar, medan det i den nya fastslås att världsutvecklingen kännetecknas för närvarande av en ”förstärkning av global konkurrens, spänning inom olika områden för mellanstatlig och mellanregional samverkan, rivalitet inom värderingar och utvecklingsmodeller” (§ 9).

Skrivningarna om militära faror och hot har vässats, och de har kommit att alltmer förknippas med utvecklingen inne i själva Ryssland. Nu heter det bl.a. att ”en tendens har börjat framträda så att militära faror och militära hot förskjuts mot informationsarenan och Ryska Federationens inre sfär” (§ 11). Visserligen har sannolikheten för ett storskaligt krig mot Ryssland minskat, men den militära hotbilden – enligt doktrinen – har skärpts på en rad områden. Till grundläggande yttre militära faror räknas nu ”att det i Rysslands grannländer upprättas regimer vilkas politik, ibland som ett resultat av att statsmaktens legitima organ störtas, utgör ett hot mot Rysslands intressen” (§ 12m). Därtill beskrivs både utländska specialtjänster och ”utländska staters organisationer” som ett hot mot Ryssland (§ 12n). Även skrivningarna kring Rysslands beredskap att mobilisera har blivit skarpare (§ 21d, e).

Icke-militära delar av väpnade konflikter har fått större utrymme i den nya doktrinen. Till grundläggande inre militära faror räknas nu ”informationsoperationer för att påverka befolkningen, i första hand landets unga medborgare, i syfte att underminera historia, andliga och patriotiska traditioner inom försvaret av Fosterlandet” (§ 13c).

¹¹ *Vojennaja doktrina Rossijskoj Federatsii*, [Ryska Federationens militärdoktrin], 25 december 2014, <http://www.scrf.gov.ru/documents/18/129.html> (hämtad 2015-06-24).

¹² I doktrinen görs en smärre skillnad mellan militära faror och militära hot. En militär fara beskrivs som ett stadium som kan växa till ett militärt hot. Gränsen mellan dessa är ofta diffus och har att göra med vilka signaler den ryska politiska ledningen vill sända. I praktiken utgör både de beskrivna farorna och hoten en del av den deklarerade hotbilden.

Nytt i doktrinen är principen om icke-nukleär avskräckning. Med detta avses en ”sammansättning av utrikespolitiska, militära och militärtekniska åtgärder för att förebygga en aggression mot Ryska Federationen med icke-nukleära medel” (§ 8n, § 32b).

Strategisk avskräckning – med betoning på nukleär avskräckning – är fortfarande en grundbult i ryskt militärstrategiskt tänkande. Emellertid visar skrivningen i doktrinen att ryska militärteoretiker – som länge blickat bortom den nukleära avskräckningens princip – också har inflytande över doktrinen. ”Överdriven tilltro till nukleär avskräckning i nationell säkerhetspolitik är förödande och till och med farligt för Ryssland”, skrev militärteoretikern Andrej Kokosjin.¹³ Icke-nukleär avskräckning, enligt Kokosjin, omfattar konventionella högprecisions- och långgräckviddiga vapen, samt avancerade informations- och kommunikationssystem. Det kan också handla om stridsspetsar med vapen baserade på nya fysiska principer.¹⁴ Att förfoga över sådana förmågor skulle möjliggöra [för Ryssland] ”att motverka en motståndares eskalationsdominans i ett akut politiskt och militärt läge”.¹⁵ Han krävde även att en icke-nukleär princip borde tas fram till Rysslands militärdoktrin och andra strategiska dokument som reglerar de väpnade styrkorna.¹⁶ Det skedde uppenbarligen, men det är värt att notera att militärdoktrinen, utöver definitionen ovan av icke-nukleär avskräckning inte preciserar hur detta ska ske.

Just denna brist uppmärksammades även av Konstantin Sivkov, chef på Akademien för geopolitiska problem.¹⁷ Han noterar att definitionen av ”icke-nukleär avskräckning” i militärdoktrinen är alltför generell och att den omfattar ”i praktiken all upptänklig utrikespolitisk och militär verksamhet för att motverka, möta och neutralisera militära hot”. Detta leder till, enligt Sivkov, att den nya militärdoktrinen inte möjliggör ett nytt system för strategisk, icke-nukleär

¹³ Andrei Kokoshin, *Ensuring Strategic Stability in the Past and Present: Theoretical and Applied Questions*, juni 2011, 58. Tillgänglig på <http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/Ensuring%20Strategic%20Stability%20by%20A.%20Kokoshin.pdf> (hämtad 2015-06-23).

¹⁴ Frasen ”nya fysiska principer” påminner om ”andra fysiska principer” som förekom redan i ABM-avtalet 1972. Det skulle bära för långt här att diskutera betydelsen av detta begrepp. Kort kan noteras att det i den ryska diskussionen bland annat handlar om laser- och elektromagnetiska vapen. Se t.ex. Sergej Korusjkin, Aleksej Larin, Vjatjeslav Prokofjev, ”Vek lutjevogo oruzjija i sverchmosjtjnych energij”, [Laservapnens och superenergins århundrade], *Zjurnal Vozdusjno-kosmitjeskaja oborona*, Nr 1, 18 februari 2011.

¹⁵ Andrej Kokosjin, *O sisteme nejadernogo (predjadernogo) sderzjivanija v oboronnoj politike Rossii* [Om icke-nukleär (för-nukleär) avskräckning i Rysslands försvarspolitik] (Moskva: Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, 2012), 28. Eskalationsdominans är ursprungligen ett amerikanskt begrepp som innebär att man har en sådan överlägsenhet på de konfliktnivåer som ligger ovanför den aktuella att motståndaren skall förlora snarare än vinna på att trappa upp konflikten.

¹⁶ Kokosjin. *O sisteme nejadernogo*, 20-21.

¹⁷ Konstantin Sivkov, ”Chaltura v otvet na vyzovy,” [Fuskverk som svar på utmaningar] *Vojenno-promyslennyj kurjer*, 4 februari 2015, nr 4.

avskräckning med hjälp av långräckviddiga höghastighetsvapen – och detta trots att Ryssland arbetar med ett sådant system och redan har den nödvändiga teknologiska basen för ett sådant system. I doktrinen finns emellertid ingen konkret skrivning om betydelsen av ett sådant system och hur det ska utvecklas, menar Sivkov.

I den nu gällande militärdoktrinen görs liksom tidigare en åtskillnad mellan en militär konflikt och en väpnad konflikt (§8 d, e). En militär konflikt beskrivs som en form av lösning på mellanstatliga eller inomstatliga motsättningar genom användandet av militärt våld. En militär konflikt sägs omfatta alla sorters väpnad strid, inklusive storskaliga, regionala eller lokala krig och väpnade konflikter. En väpnad konflikt är en väpnad sammandrabbning av begränsad storlek mellan stater eller motsatta parter inom en enskild stats territorium.

Vidare nämns tre olika former av krig: lokala, regionala och storskaliga krig (§ 8f, g, h). Ett lokalt krig beskrivs ha begränsade militärpolitiska mål och berör huvudsakligen de stater som står emot varandra. Ett regionalt krig berör flera stater i en region och förs med nationella väpnade styrkor eller i en koalition av väpnade styrkor. Parterna strävar mot viktiga militärpolitiska mål. Det storskaliga kriget förs mellan koalitioner av stater eller mellan världens stormakter. Det kan vara ett resultat av en eskalerande väpnad konflikt, ett lokalt eller regionalt krig. Det storskaliga kriget kräver mobilisering av ländernas samtliga materiella och andliga resurser.

Nutida militära konflikter karaktäriseras – enligt militärdoktrinen – bland annat av en ”integrerad användning av militärt våld och av politiska, ekonomiska, informationsmässiga eller andra åtgärder av icke-militär karaktär genom ett brett användande av befolkningens protestpotential eller av specialoperationstrupp”. Vidare nämns ”irreguljära väpnade grupper och privata militära företag” som deltar i militära operationer, ”indirekta och asymmetriska metoder, samt att ”politiska krafter och samhällseliga rörelser” finansieras och styrs utifrån (§ 15).

Den viktigaste skillnaden mot den tidigare doktrinen syn på nutida militära konflikter är att en protesterande befolkning betecknas som en del i krigföringen.¹⁸ Även politiskt verksamma och andra grupper i samhället är en del av kriget. Delar av denna syn avspeglas vad gäller den officiella retoriken i konflikten med Ukraina där Ryssland sägs bli utsatt för liknande krigföring av Väst.¹⁹ Eftersom denna syn

¹⁸ I den tidigare doktrinen hette det att nutida militära konflikter kännetecknades av, bland annat, en integrerad användning av militär styrka och icke-militära medel, samt en ökande roll för informationskrigföring. *Vojennaja doktrina Rossijskoj Federatsii*, 5 februari 2010 [Ryska Federationens militärdoktrin], § 12, <http://www.scrf.gov.ru/documents/18/33.html> (hämtad 2015-06-23).

¹⁹ Se bl.a. president Vladimir Putins tal vid annekteringen av Krim den 18 mars 2014, Obrastjenije Prezidenta Rossijskoj Federatsii, [Ryska Federationens Presidents tal] <http://kremlin.ru/events/president/news/20603> (hämtad 2015-06-23).

nu är en del av den ryska militärdoktrinen behöver det knappast påpekas att Ryssland kan begagna sig av dessa maktinstrument i sina militära uppgifter.

Tänkandet bakom denna del av doktrinen är inte nytt. Delar av det fanns med i 2010 års militärdoktrin, men resonemangen är nu mer detaljerade. Generalstabschefen, Valerij Gerasimov, har tidigare påpekat att den arabiska våren skulle kunna vara ett exempel på framtidens krig, och att det finns viktiga lärdomar att dra från konflikterna i Nordafrika och Mellanöstern.²⁰ Han har noterat att krigets förutsättningar dramatiskt har ändrats och har understrukit de icke-militära medlens betydelse i nutida krigföring. Erfarenheterna från Nordafrika och Mellanöstern har visat, enligt Gerasimov, att ”fullt fungerande stater på kort tid kunnat förvandlas till ett område för förbittrad, väpnad kamp, och bli offer för utländsk intervention och hamna i ett kaotiskt trask, en humanitär katastrof och inbördeskrig.” Icke-militära medel har i flera fall visat sig mycket effektivare än vapenstyrka för att uppnå politiska och strategiska mål, enligt Gerasimov. Detta tankesätt bygger således på synen att den arabiska våren var skapad av USA.

Värt att uppmärksamma är också att doktrinen fastslår att ekonomin kan sättas på krigsfot (§ 21e) – och att det ingår i försvarspolitikens uppgift. Likaså ligger det inom Ryska Federationens försvarspolitik att ”samla resurserna på statlig, samhällelig och individnivå för försvaret av Ryska Federationen; utarbeta och genomföra åtgärder för att öka effektiviteten inom militärpatriotisk fostran av Ryska Federationens medborgare samt deras militärtjänstgöring” (§ 21f).

3.3 Kärnvapendoktrinen

Kärnvapnets roll i den nya militärdoktrinen har redan nämnts. Utöver det kan noteras att kärnvapnen också har en bredare roll i rysk strategisk avskräckning. I denna roll ingår:

- att upprätthålla och stödja Rysslands anspråk på att vara en global stormakt;²¹
- att upprätthålla global strategisk stabilitet,²² genom paritet med USA för strategiska offensiva vapen;²³

²⁰ Valerij Gerasimov. ”Tsennost nauki i predvidenij: ’Novyje vyzovy trebut pereosmyslit formy i sposoby vedenija bojevych dejstvij’”, [Värdet av vetenskap och förutsägelser: Nya utmaningar kräver ett nytänkande när det gäller former och metoder för stridshandlingar], *Vojenno-promyslennyj kurjer*, 27 februari 2013, Nr. 8.

²¹ *Strategija*, § 21.

²² *Strategija*, § 24.

²³ *Strategija*, § 96.

- att upprätthålla strategisk avskräckning mot angrepp på Ryssland eller dess allierade;²⁴ och
- försvara Ryssland mot ett militärt angrepp.²⁵

Enligt den gällande militärdoktrinen är strategisk avskräckning (nukleär och icke-nukleär) en av de viktigaste uppgifterna för de ryska väpnade styrkorna i fredstid (§ 27b).

Vidare kan konstateras att kärnvapnens roll i säkerhetspolitiken kan utläsas ur viktiga tal och deklarationer.²⁶ Därför är det också betydelsefullt att president Vladimir Putin vid flera tillfällen under 2014 och 2015 understrukt det faktum att Ryssland har kärnvapen och är en av de främsta bland kärnvapenstater.²⁷

Samtidigt finns det en del som tyder på att taktiska kärnvapen i praktiken spelar en större roll än vad de officiella dokumenten ger vid handen. Den ryske forskaren Andrej Zagorski har påpekat att mycket talar för att den så kallade doktrinen om nukleär de-eskalering utgjort en del av ryskt kärnvapendoktrinärt tänkande sedan år 2000.²⁸ Det handlar om att kärnvapen, och då främst taktiska, utgör det viktigaste instrumentet för att förhindra militära angrepp mot Ryssland. Enligt detta sätt att tänka kan taktiska (sub-strategiska) kärnvapen sättas in i ett läge där ett lokalt krig håller på att växa till ett regionalt krig. Genom att använda taktiska kärnvapen ska fienden avskräckas från vidare insatser och att konflikten därmed de-eskaleras. Dessa tankar har dryftats i den militära debatten de senaste åren och flera debattörer har velat få in formuleringar om denna "preventiva användning" av kärnvapen i doktrinen.²⁹ Doktrinen har officiellt inte ändrats. Tanken på ett begränsat kärnvapenkrig diskuterades på 1970- och 1980-talen i Sovjetunionen, men övergavs sedan på grund av dess potentiellt katastrofala resultat. Det faktum

²⁴ *Strategija*, § 26.

²⁵ *Vojennaja doktrina* 2014, §§ 27 and 32b, c.

²⁶ Fredrik Westerlund, "Nuclear weapons and strategic early warning", i Carolina Vendil Pallin, (red.) *Russian Military Capability in a Ten-Year-Perspective – 2011*, (Stockholm: FOI-R-3474-SE, augusti 2012) 136–140.

²⁷ Bland annat på ungdomsforumet i Seliger. *Vserossiiskij molodezjnij forum "Seliger 2014"*, <http://kremlin.ru/events/president/news/46507> och i vid den årliga direktlinjen, *Prjamaja linija s Vladimirom Putiny*, 16 april 2015, <http://kremlin.ru/events/president/news/49261> (hämtade 2015-06-23).

²⁸ Andrei Zagorski, "Russia's Tactical Nuclear Weapons: Posture, Politics and Arms Control," *Hamburger Beiträge Friedensforschung und Sicherheitspolitik*, Heft 156 (Hamburg: Universität Hamburg: Februar 2011). En fördjupad diskussion om denna doktrin finns i Fredrik Westerlund, *Rysk kärnvapendoktrin 2010: Utformning och drivkrafter*, (Stockholm, FOI-R—3397--SE, januari 2012).

²⁹ Sivkov, *Chaltura*; Konstantin Sivkov, "Pravo na udar" [Rätt att slå till], *Vojenno-promyslennyj kurjer*, 5 mars 2014, Nr. 8; Markel Bojtsov, "Terminologija v vojennoj doktrine" [Militärdoktrinen terminologi], *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, 31 oktober 2014. Se även Aleksej Arbatov, *An unnoticed crisis: The End of History for Nuclear Arms Control?*, (Moscow: Carnegie Moscow Center, June 2015).

att ryska militärtänkare nu öppet umgås med tankar på en begränsad användning av kärnvapen bör uppmärksammas.

3.4 Utrikespolitiska konceptet

Ett nytt utrikespolitiskt koncept antogs 2013.³⁰ I ljuset av att någon ny nationell säkerhetsstrategi ännu inte publicerats – den gällande antogs 2009 – är det viktigt att analysera också det utrikespolitiska konceptet. Utrikeskonceptet och militärdoktrinen utgör de mest aktuella doktrinerna om hur den ryska statsledningen ser på världen och hur de väpnade styrkorna ska användas.

I det utrikespolitiska konceptet slås fast att hotet från storskaliga krig, inklusive kärnvapenkrig, har minskat. Samtidigt noteras att försöken att modernisera ”den offensiva potentialen”, vilka lett till nya sorters vapen, underminerar den globala säkerhetsstrukturen (§ 7).

Världsutvecklingen kännetecknas av ”djupgående förskjutningar i det geopolitiska landskapet” med ökad konkurrens och ökad instabilitet. Medan det utrikespolitiska konceptet från 2008 förklarade att arvet från det kalla kriget hade övervunnits heter det år 2013 att det finns en fara för växande ”re-ideologisering” av internationella relationer (§ 14).

Svårförutsägbarheten noteras också. Ett hot mot fred och stabilitet i internationella relationer är, enligt konceptet, tendensen att ”kringgå FN:s säkerhetsråd och i stället lösa konflikter med militär aggression” (§ 15). Konceptet har en tydlig anti-västlig och anti-amerikansk ton. Det framförs krav på ”ett utökat juridiskt ramverk för internationellt samarbete för att bättre skydda rättigheterna och de juridiska intressena hos ryska barn utomlands” (§ 39n). Detta kan hänföras till det offentliga gräl om adoptioner, som ledde till ett ryskt förbud mot adoptioner till USA och var det ryska ”asymmetriska” svaret på Magnitskij-lagen.³¹ Det berör också andra länder som har haft kontroverser med Ryssland om adoptioner. Vidare noteras i dokumentet att ”Ryssland kommer att aktivt arbeta för att motverka införandet av ensidiga extraterritoriella sanktioner av USA mot ryska juridiska och fysiska personer” (§ 69).

³⁰ *Kontseptsija vnesnej politiki Rossijskoj Federatsii* [Ryska Federationens utrikespolitiska koncept], 2013, http://www.mid.ru/bdomb/Brp_4.nsf/arh/6D84DDEDEDBF7DA644257B160051BF7F?OpenDocument (hämtad 2015-06-23).

³¹ Den så kallade Magnitsky Act antogs av USA 2012. Den är uppkallad efter juristen Sergej Magnitskij som dog i ryskt fängelse år 2009 sedan han undersökt storskalig korruption ibland annat skattemyndigheten. Magnitskijlagen riktar sig mot de ryska tjänstemän som antas ha varit inblandade i Magnitskijns död och förbjuder inresa i USA och användning av det amerikanska bankväsendet.

Begreppet mjuk makt har också skrivits in i det utrikespolitiska konceptet. Det behandlas nedan.

3.5 Det framtida kriget

Ryska militära tänkare är högst medvetna om komplexiteten i dagens väpnade konflikter. Det faktum att antalet soldater minskar i de ryska väpnade styrkorna och den betydande teknologiska klyftan mellan Ryssland och andra länder har tvingat militärteoretikerna att på allvar fundera över det framtida kriget.³²

Här ska först några ord sägas om den påstått djupa konflikt i ryskt militärt tänkande som ibland sägs råda. Den har under århundradena beskrivits som en strid mellan huvudsakligen två grupper – en som betonat behovet av modern teknologi, den andra som betonat den ryske soldatens särskilda kvaliteter. I sin studie om ryskt militärt tänkande under tsartiden drog von Wahlde skiljelinjen mellan ”nationalister” och ”akademiker”, dvs. han applicerade 1800-talets debatt mellan ”slavofiler” och ”västerlänningar” på det militära tänkandet.³³ Fuller ansåg att denna distinktion var otillräcklig och menade att skiljelinjen i stället gick mellan ”magiker” och ”tekniker” – en bredare tolkning, enligt Fuller, där en ”tekniker” också kunde vara ”slavofil.”³⁴ Sovjetiska militärtänkare drog skiljelinjen mellan ”akademiker” och representanter för en nationell rysk skola.³⁵

En liknande diskussion kan skönjas i dagens debatt. Bukkvoll urskiljer idag tre kategorier av ryska militärtänkare: ”traditionalister”, ”modernister”, och ”revolutionära”³⁶. Konysjev och Sergunin redogör för två huvudsakliga kategorier – traditionalister och icke-traditionalister.³⁷ Den första gruppen militärtänkare lutar sig i hög grad mot Clausewitz medan den andra gruppen förhåller sig kritisk till Clausewitz och har en annan syn på krig och därmed hur det ser ut i framtiden. Bland icke-traditionalisterna kan åtminstone fyra större skolor urskiljas: upprorskrig (ry. *mjatezj-voiny*, distanskrig (det kontaktlösa kriget), informationskrig samt medvetandekrig (eller samvetskrig). I det sistnämna fallet används ordet *konstsientalnaja* (från latinets *conscientia*).

³² Gudrun Persson, ”Säkerhetspolitik och militärstrategiskt tänkande” i Jakob Hedenskog & Carolina Vendil Pallin (red.) Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv, FOI-R--3733--SE, (Stockholm: December, 2013), 82.

³³ Peter von Wahlde, *Military Thought in Imperial Russia*. Opublicerad Ph.D., (Indiana University, 1966).

³⁴ William Fuller, C., Jr. *Strategy and Power in Russia 1600-1914* (New York: Free Press, 1992).

³⁵ L. G. Beskrovnyj, *Otjerki voennoj istoriografij Rossii*, [Uppsatser om Rysslands militärhistoriografi] (Moscow: Izdatel'stvo Akademii nauk SSSR, 1962).

³⁶ Bukkvoll, 'Iron cannot fight'.

³⁷ V.N. Konysjev & A.A. Sergunin, *Sovremennaja voennaja strategija*, [Nutida militärstrategi] (Moskva: Aspekt Press, 2014), 85-105.

Det är värt att kort redogöra för innehållet i dessa olika tankeströmningar, dels därför att det tydliggör var skiljelinjerna går, dels för att det ger en översiktlig bild av hur det ryska militärteoretiska tänkande om framtidens krig ser ut. Kategoriseringen traditionalister och icke-traditionalister med dess undergrupper gör – i mitt tycke – rättvisa åt de många olika inriktningarna i ryskt militärt tänkande.

Traditionalisterna varnar för att överdriva betydelsen av dagens högteknologiska vapen för att vinna i ett framtida krig. De ser sig som försvarare av Clausewitz och Aleksandr Svetjtin (1878-1938).³⁸ Det namn som främst förknippas med traditionalisterna är general Machmut Garejev (1923-), president i Krigsvetenskapsakademien och veteran från andra världskriget. I en stor artikel år 2005 kritiserade Garejev "nymoderna teorier" om sjätte generationens krigsföring och andra moderna etiketter som nätverksbaserade krig, asymmetriska krig, distanskrig och kontaktlösa krig.³⁹ Han hävdade att böcker om "sjätte generationens krigsföring" spreds av Soros Foundation och att det utifrån dessa skrivelser inte gick att säga något om det framtida kriget.⁴⁰ Studiet av framtidens krig måste alltid, enligt Garejev, grunda sig i ett studium av historiska erfarenheter. Just denna ståndpunkt har på senare tid fört in honom i en häftig diskussion med Stepan Tiusjkevitj (1917-) om "militärtänkandets kris". Tiusjkevitj är professor i militärhistoria och även han veteran från andra världskriget. Noteras bör att denna diskussion inte är något unikt för ryska militärteoretiker. Martin van Creveld tar till exempel upp ämnet och efterlyser en ny militärteori.⁴¹ I korthet går den ryska debatten ut på att Garejev kritiserar Tiusjkevitj för att vilja skapa en "megateori" för krigsvetenskapen, något som Garejev hävdar ytterst vore direkt fel, eftersom det bygger på en hopblandning av grundläggande begrepp. Han menar att krigsvetenskap är "krigskonstens teori" med bl.a. studium av krigshistoria och inget annat. Tiusjkevitj står på sig och pläderar för att "krigsvetenskapens grunder" bör utgöra en självständig vetenskaplig disciplin.⁴² Även den ansedde Vasilij

³⁸ Igor Popov, *Vojennaja mysl Rossii*, [Militärt tänkande i Ryssland] <http://futurewarfare.narod.ru/theoryRF.html> (hämtad 2015-06-23 och Konysjev & Sergunin, *Sovremennaja*, 87).

³⁹ Machmut Garejev, "Otstaivaja natsionalnye interesy," [Att hävda nationella intressen] *Vojenno-promyslennyj kurjer*, 14-20 december 2005, nr 47, 11.

⁴⁰ George Soros Foundation, Open Society, har under de senaste åren betraktats med stor skepsis av ryska myndigheter. Sommaren 2015 sattes organisationen upp på Federationshuset (överhusets) så kallade "patriotiska stopp-lista". Än så länge finns dock organisationen kvar.

⁴¹ Martin van Creveld, "The crisis of military thought", in Gudrun Persson, et.al. *Military Thinking in the 21st Century* (Stockholm: Swedish Academy of War Sciences, 2015), 61-71.

⁴² Machmut Garejev, "Vyrvat eres s kornem," [Utröta kätteriet], *Vojenno-promyslennyj kurjer*, 5 juni 2013, nr 21; "Iskusstvo resjitelnych dejstvij," [Konsten att fatta avgörande beslut], *Vojenno-promyslennyj kurjer*, 12 juni 2013, nr 22; Stepan Tiusjkevitj & Vasilij Burenok, "Krizis vojennoj mysli," [Kris i det militära tänkandet], *Vojenno-promyslennyj kurjer*, 26 juni 2013, nr 24; Machmut Garejev, "Esitje raz o sisteme znanij o sovremennoj vojne," [Än en gång om kunskapssystemet om dagens krig], *Vojenno-promyslennyj kurjer*, 31 juli 2013, nr. 29.

Burenok, preses i Akademien för raket- och artillerivetenskap, har deltagit i denna debatt och uttryckt oro för ”det militärvetenskapliga komplexets” framtid.⁴³ Samtliga är dock överens om att den vetenskapliga nivån inom den militära sfären bör stärkas.

Här finns givetvis spår av tidigare ideologisk grund, d.v.s. marxismens anspråk på att vara en vetenskap, som också skulle prägla alla samhällsområden. Av detta följer att det inom vissa delar av krigsvetenskapen finns en tro på lagbundenhet och på möjligheten att identifiera lagar som styr det framtida kriget.

Till traditionalistiska tänkare kan även Andrej Kokosjin räknas.⁴⁴ Han betonar främst den militär-tekniska utvecklingen och har varit drivande för en modernisering av vapenutvecklingen i de ryska väpnade styrkorna.⁴⁵ Som redan framgått har han också varit drivande i att tänka bortom den nukleära avskräckningens princip i ljuset av just den snabba vapenteknologiska utvecklingen.

Icke-traditionalister kan samlas i fyra underkategorier.⁴⁶

1) Upprorskrig (*mjatezj-vojny*)

Anhängarna av denna skola betonar icke-traditionella former av krig för framtiden. Terrorism, olagliga militära grupperingar, informationsoperationer och psykologisk krigföring är några av de dominerande företeelserna i det framtida kriget. Den kanske främste företrädaren här är Sergej Antjukov, tidigare överste vid generalstabens centrum för strategiska studier. I sin bok som utgavs vid millenieskiftet menar han att framtidens krig inte primärt handlar om en direkt militär intervention utan om export av revolutioner och upprorsmän via ”fredsbevarande, humanitära, antiterroroperationer” och andra ”specialoperationer.” Redan här finns således det frö kring tankarna om hotet från så kallade ”färgrevolutioner” som behandlas nedan i detta kapitel.

För Rysslands del gäller det att bemöta följande hot: demoralisering av ryska folket, total idékollaps bland den tänkande befolkningen, ekonomiskt övertagande

⁴³ Vasilij Burenok, ”Index degradatsiia,” *Vojenno-promyslennyj kurjer*, 25 februari 2015, nr 7.

⁴⁴ Min tolkning skiljer sig därmed från Bukkvolls som placerar Kokosjin bland modernisterna. Jag menar dock att Kokosjins tankar ligger närmare traditionalisterna inte minst med tanke på hans syn på Svetjin, A. A. Kokosjin, *Vydajusjtjijsiia rossijskij voennyj teoretik i vojenatjalnik Aleksandr Andrejevitj Svetjin – O ego zjizni, idejach, trudach i nasledii dlja nastojasjtjego i budusjtjego* [Den framsstående ryske militärteoretikern och befälhavaren Aleksandr Andrejevitj Svetjin – Om hans liv, ideal, verk och arv för nutid och framtid], (Moskva: Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, 2013). Möjligen illustrerar detta svårigheterna med olika kategoriseringar som ändå är nödvändiga för att kunna analysera kärnan i frågeställningen. Här ligger jag närmare Konysjev & Sergunin med sina två huvudkategorier och underkategorier.

⁴⁵ Viktor Litovkin, ”Andrej Kokosjin: My budem dumat o budusjtjem,” [Andrej Kokosjin: Vi ska tänka på framtiden] *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, 20 maj 2011, http://nvo.ng.ru/realty/2011-05-20/1_kokoshin.html (hämtad 2015-06-23).

⁴⁶ Uppdelningen följer delvis, men inte helt Konysjev & Sergunin, *Sovremennaja*, 88-100.

och kontroll av nyckelobjekt, kollaps för pro-ryska unioner, samt materiell förstörelse av system som är viktiga för Rysslands säkerhet.⁴⁷

Här spelar teknologisk överlägsenhet en mindre roll eller snarare anses inte vara tillräckligt för att segra i framtiden. Enligt denna skola kan till och med ett teknologiskt övertag förvandlas till en svaghet för den stridande. Antjukov och Suslov menar att det var just brister i informationssystemen som ledde till stora förluster för den angripande koalitionen i Irakkriget.⁴⁸ Vidare måste den segrande makten etablera kontroll över territoriet och därmed är man tillbaka vid konventionell krigföring och riskerar partisanrig och terrorism.

En del av detta tänkande avspeglas i den nya militärdoktrinen vad gäller föreställningen om att ett framtida angrepp på Ryssland inte primärt kommer att ske på konventionellt militärt vis, utan med andra, icke-militära medel.

2) Distanskrig (kontaktlösa krig)

Framtidens krig karaktäriseras av ett slagfält utan direktkontakt mellan de stridande på slagfältet, menade nyligen (år 2013) den ryske generalstabschefen Valerij Gerasimov. ”Vad gör vi mot en helt robotstyrd fiende?”, frågade han.⁴⁹

Den skola som länge förespråkade att framtidens krig är kontaktlösa, dvs. förs på distans med hjälp av överlägsen teknologi, företrädde främst av Vladimir Sliptjenko (1935-2005), tidigare ställföreträdande chef för Krigsvetenskapsakademien. Han har också kallat det kontaktlösa kriget för ”sjätte generationens krigföring”. I framtiden kommer kärnvapnen visserligen att finnas kvar i en rad länder (både officiellt och inofficiellt) men dess roll kommer att minska drastiskt. Även markstridskrafternas storlek och roll skulle minska.

Avgörande för stridsförmågan kommer att vara tillgången på precisionsvapen och underrättelseförmåga.⁵⁰ De väpnade styrkorna består i framtiden inte av mark-, sjö-, och luftförband utan kommer att bestå av följande enheter: Underrättelseresurser för strategisk förvarning, strategiska icke-nukleära precisionsresurser och deras bärare, automatiska ledningssystem, luft- och

⁴⁷ Sergej Antjukov, *Tajny mjatezj-vojny: Rossija na rubezje stoletij*, [Upprorskrigets hemligheter] 1999, tillgänglig på http://www.pseudology.org/Anchukov/Anchukov_TaynyMyatezhVoyny2.pdf (hämtad 2015-06-23).

⁴⁸ S. A. Antjukov & A. I. Suslov, *Vojna i strategija: rekvjem sovremennosti (postmodernitskij vzgljad i posilnyje razmysljenija o budusitjem)*, [Krig och strategi: requiem över nutiden (en postmodernistiskt syn och resonemang om framtiden)], 9 mars 2003, tillgänglig på http://zhurnal.lib.ru/a/anchukow_s_w/woinast.shtml (hämtad 2015-06-23).

⁴⁹ V. Gerasimov, ”Tsennost nauki i predvidenij”.

⁵⁰ Vladimir Sliptjenko, ”K kakoj vojne dolzjny gotovitsja vooruzjennye sily?” *Otetjestennyje zapiski*, [För vilket krig måste de väpnade styrkorna vara beredda?], Nr. 8, 2002. Tillgänglig på <http://www.strana-oz.ru/2002/8/k-kakoy-voyn-dolzjny-gotovitsya-vooruzhennye-sily> (hämtad 2015-06-23); Popov, *Vojennaja mysl*.

rymdresurser (missilförsvarssystem, rymdförsvar), och styrkor och medel för teknisk försörjning.

Vidare anser anhängarna av denna skola att själva begreppet ”seger” kommer att förändras i grunden. Motståndaren skulle kunna redan alldeles i början av det kontaktlösa kriget kunna slå ut statens och försvarets ledningssystem och på så vis helt förstöra ledningen och styrningen av trupperna. Det skulle också vara möjligt att med hjälp av strategiskt offensiva styrkor på distans kunna slå mot motståndarens ekonomiska potential genom att angripa energiförsörjning, kommunikation och det politiska systemet. Därmed skulle seger kunna uppnås utan att marktrupper sätts in. Det är erfarenheterna från bombningarna av Serbien och Kosovo 1999 som används som exempel.

Som redan framgått har denna skola kritiserats häftigt av traditionalisterna. Tilläggas kan att det under de senaste åren skrivits ytterligare en del om den ”nya generations krigsföring”, t.ex. av Sergej Tjekinov och Sergej Bogdanov, där de betecknar kriget i Persiska viken år 1991 som början på en ny era i krigshistorien – högteknologins generation.”⁵¹

3) Informationskrig

Informationskrig och informationskrigföring är en del i ryskt militärt tänkande som tillmätts stor vikt. Ämnet är dessutom högaktuellt i ljuset av konflikten i Ukraina som fortfarande pågår. Ämnets storlek och denna studies begränsade omfattning gör det omöjligt att behandla det hela i detalj. Dessutom har Franke nyligen gjort en god genomgång av den ryska debatten om informationskrigföring.⁵² Enligt Franke ingår följande delar i rysk informationskrigföring: en generell teori, inflytelseoperationer, elektronisk krigföring och cyberkrigföring. Teorin för cyberkrig sammanfattas av Konysjev och Sergunin.⁵³

⁵¹ S. G. Tjekinov & S.A. Bogdanov, ”O karaktere i soderzjanii vojny novogo pokolenija”, [Om karaktären och innehållet i den nya generationens krig], *Vojennaja mysl*, Nr. 10, 2013. Se även Fredrik Westerlund & Johan Norberg, ”Fighting while denying – Russia’s tailoring of armed force for its non-acknowledged war in Ukraine” (opublicerat manuskript, januari 2015) och András Rácz, ”Russia’s Hybrid War.”

⁵² Ulrik Franke, *War by non-military means - Understanding Russian information warfare*. FOI-R--4065—SE, Stockholm, March 2015.

⁵³ Konysjev & Sergunin, *Sovremennaja*, 96-98.

4) Medvetandekrig (samvetskrig)⁵⁴

Anhängarna av denna skola hävdar att gränsen mellan krig och politik håller på att försvinna. De vänder sig mot Clausewitz som, enligt dem, menade att krig är politik med andra medel.

I framtiden kommer krigen, enligt Vladimir Potechin som har varit expert i dumans säkerhetsutskott och nu är verksam som professor i fysik, att vara psykologiska till formen, civilisationsartade till innehållet och de kommer att föras med informationsmedel. Mot en potentiell fiende står här landets kultur och historiska traditioner och därmed även den nationella identiteten. Enligt denna skola har det tredje världskriget redan utkämpats i form av det kalla kriget från 1945 till 1975 (Helsingforsavtalet). Det utkämpades med hjälp av ideologisk kamp och psykologisk krigföring.

Det fjärde världskriget inleddes i början av 1980-talet, och det främsta vapnet var informations- och desinformationsspridning via massmedia vilket ledde till ett kulturellt och ekonomiskt massmord (*genotsid*) för Sovjetunionen.⁵⁵ Det femte världskriget har redan börjat med ett angrepp från Väst på Ryssland, enligt Potechin, som formulerade teorin i mitten av 1990-talet. För att möta detta angrepp måste Ryssland samla alla sina resurser: ekonomiska, sociala såväl som andliga.

Denna skola har också kritiserats hårt i den ryska debatten, inte minst eftersom den innehåller ett stort mått av konspirationstänkande. Vidare har kritiken riktat in sig på den märkliga världsbild som tecknas av anhängarna till denna skola, en världsbild som, menar kritikerna, har föga att göra med de faktiska förhållandena i världen. Det handlar här snarast om en aspekt av ryskt nationellt säkerhetstänkande, menar kritikerna, och det tar inte hänsyn till hela vidden av yttre och inre hot.⁵⁶

Kritiken till trots kan noteras att tanken i denna skola som talar om Rysslands andliga resurser återfinns i 2014 års militärdoktrin.

⁵⁴ Detta avsnitt är baserat på Konysjev & Sergunin, 98-100; Jurij Krupnov, *Kak Rossiya smozjet predotvartit pjatuju mirovuju vojnu*, [Hur Ryssland ska kunna förhindra ett femte världskrig], 9 februari 2005, tillgänglig på <http://www.kroupnov.ru/pubs/2005/02/09/10403> och Vladimir Potechin, "Sovremennye konstsientalnyje vojny i natsionalnaja bezopasnost Rossii" [De moderna medvetandekrigen (samvetskrigen) och Rysslands nationella säkerhet] tillgänglig på http://www.milresource.ru/Potekhin-1.html, (hämtade 2015-06-23).

⁵⁵ Potechin, *Sovremennye voyny*.

⁵⁶ Konysjev & Sergunin, *Sovremennaja*, 100.

3.6 Om mjuk makt, styrt kaos och färgrevolutioner

Under de senaste åren – inte minst i ljuset av konflikten i Ukraina – har några fenomen i ryskt militärt tänkande blivit alltmer framträdande. Det första handlar om synen på mjuk makt (*soft power*).⁵⁷ Detta eftersom just mjuk makt kommit att få en allt större betydelse på senare år, inte minst sedan termen togs in i det utrikespolitiska konceptet år 2013.

Användningen av så kallad mjuk makt (*soft power*) är enligt konceptet en ny faktor i internationell politik. Å ena sidan kan mjuk makt användas som ett komplement till klassisk diplomati, å den andra finns det en risk att mjuk makt kan användas som ett verktyg att blanda sig i ett lands inre angelägenheter genom ”bland annat finansiering av humanitära projekt och projekt som rör mänskliga rättigheter utomlands” (§ 20).

Det är tydligt att denna ryska definition av mjuk makt inte är den gängse som handlar om att öka ett lands attraktionskraft.⁵⁸ President Putin har definierat begreppet som ”instrument och metoder för att nå utrikespolitiska mål utan att använda vapen – information och andra påtryckningsmedel.”⁵⁹ Denna syn hänger också samman med och påverkar synen på internet som ett hot mot den nationella säkerheten. Det har lett till ryska försök att få till stånd en internationell konvention för informationssäkerhet.⁶⁰

Att mjuk makt ses som ett vapen bland andra blir ännu tydligare i den militärteoretiska debatten. Garejev kopplar t.ex. ihop annekteringen av Krim med mjuk makt och strategisk avskräckning.⁶¹ Det är, enligt Garejev, nödvändigt att dra lärdomar efter Krim för att ”fullända vår ’mjuka’ makt, politiska och diplomatiska medel, samt informationsmedel och höja effektiviteten i systemet för strategisk avskräckning.

⁵⁷ En term som myntades av Joseph Nye. Se vidare Joseph Nye *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York: Public Affairs, 2004)

⁵⁸ Gudrun Persson, ”Russian Influence and Soft Power in the Baltic States: the View from Moscow” i Mike Winnerstig (red.) *Tools of Destabilization: Russian Soft Power and Non-military Influence in the Baltic States*. 2014, Stockholm: FOI-R--3990--SE, 17-29

⁵⁹ Vladimir Putin, ”Rossija i menjajuchshijsia mir” [Ryssland och en föränderlig värld], *Moskovskije novosti*, 27 februari 2012.

⁶⁰ Keir Giles, ”Internet use and cyber security in Russia”, *Russian Analytical Digest*, Zurich, No. 134, 30 juli 2013, 2–4; Ulrik Franke & Carolina Vendil Pallin, *Russian Politics and the Internet in 2012*, FOI-R--3590--SE, Stockholm, december 2012.

⁶¹ M. A Garejev, ”Velikaja pobeda i sobytija na Ukraine”, [Stora segern och händelserna i Ukraina], *Vestnik Akademii voennykh nauk*, 2 (47) 2014, s. 10.

Vidare används i den militärteoretiska debatten termen ”styrt kaos” ibland även i samband med mjuk makt. Garejev sätter likhetstecken mellan de båda.⁶²

Särskilt i anslutning till konflikten Ukraina har artiklar om ”styrt kaos” och även fruktan för så kallade ”färgrevolutioner” publicerats i stor mängd.⁶³ Själva termen ”styrt kaos” (*upravljajemyj chaos*) användes av Vladimir Putin i artikeln om försvaret som publicerades före presidentvalet 2012.⁶⁴ Det innebär att Ryssland skulle vara utsatt för ett angrepp från Väst som med konstruerade metoder – politiska såväl som ekonomiska – destabiliserar och undergräver grannländer till och därmed ytterst – Ryska Federationen. Parallellt brukar dras till den arabiska våren, Libyen och Syrien.⁶⁵ De grannländer som oftast brukar nämnas av både militärteoretiker och beslutsfattare är Ukraina, Georgien och Moldavien.

Dessa tankar kring ”färgrevolutioner” är, som vi sett, inte nya. Delar av dem fanns i ryskt militärt tänkande långt före några färgrevolutioner. Snarast är dessa tankar ett resultat av den andra starka påverkansfaktorn i ryskt militär tänkande, nämligen en reaktion på samhällsförändringarna de senaste 25 åren. Sovjetunionens upplösning framstår i detta sammanhang som obegriplig – om man så vill som – ”den stora geopolitiska katastrofen under det förra århundradet” som president Vladimir Putin uttryckte det 2005.

3.7 Frågor för framtiden

Att just Sovjetunionens upplösning och de samhällsförändringar som ägt rum både i Ryssland och omvärlden starkt påverkat ryskt militärt tänkande blir också tydligt i general Aleksandr Vladimirovs stora verk *Grunderna för en allmän krigsteori (Osnovy obsjtjej teorii vojny)*.⁶⁶ Den kom ut 2013 och introducerades då bl.a. av förre utrikesministern Igor Ivanov. Den består till stor del av Vladimirovs samlade skrivna verk och skickades till trycket år 2011. Det ligger utanför ramen för denna studie att analysera verket i sin helhet (1800 sidor), men just vad gäller synen på det framtida kriget förtjänar följande att framhållas.

⁶² Machmut Garejev, ”Na ’mjagkuju silu’ najdutsia zjestkije otvety,” [Mot ’den mjuka makten’ kommer det att hittas hårda svar], *Vojenno-promyslennyj kurjer* 4 december 2013, nr. 47.

⁶³ Inte enbart i Ryssland. Se t.ex. Dave Johnson, ”Russia’s Approach to Conflict – Implications for NATO’s Deterrence and Defence”, *Research Paper, No. 111, April 2015*, Nato Defense College.

⁶⁴ Vladimir Putin, ”Byt silnymi: garantii natsionalnoj bezopasnosti dlja Rossii,” [Att vara starka: garantier för Rysslands nationella säkerhet] *Rossijskaja gazeta*, 20 februari 2012.

⁶⁵ En klagörande artikel är A. A. Bartosj, ”Model upravljajemogo chaosa v sfere voennyj bezopasnosti,” [Det styrda kaosets modell inom militär säkerhet], *Vestnik Akademii voennyj nauk*, 1 (46) 2014.

⁶⁶ A. I. Vladimirov, *Osnovy obsjtjej teorii vojny, Monografija v 2 tjastiach*, [Grunder för en allmän krigsteori. En monografi i två delar]. (Moskva: Universitet Sinerhija, 2013).

Vladimirov tecknar bilden av framtidens krig som ett civilisationskrig som kommer att utkämpas mellan idéer.⁶⁷ För att Ryssland ska vara framgångsrikt, enligt Vladimirov, måste landet samlas kring följande ”nationella kritiska resurser”: tron – ryskortodoxa kyrkan, folket – det ryska (*russskij*), staten – Ryssland, idémodell – ryska kulturen, språket – ryska.

Det teknologiska gapet mellan Ryssland och USA har varit en av de faktorer som påverkat ryskt militärt tänkande mest, tillsammans med Sovjetunionens upplösning. De ryska militärteoretikerna har sökt formulera andra vägar för att Rysslands militära förmåga ska stärkas, men några entydiga svar finns ännu inte. De menar att lärdomarna av kriget i Ukraina så här långt och Georgien-kriget 2008 är att icke-militära medel har en mycket stor roll i dagens väpnade konflikter. Informationskriget har här möjligen en särställning. Men erfarenheterna visar också att konventionella styrkor – specialförband och artilleri – också har en viktig roll.

Generalstabschefen Valerij Gerasimov har vid flera tillfällen formulerat några viktiga punkter för utvecklingen inom Rysslands väpnade styrkor. De väpnade styrkorna måste, enligt Gerasimov, bli bättre på gemensamma operationer. Vidare måste de väpnade styrkorna samt olika ministerier integreras mer i framtiden och de väpnade styrkorna måste bli bättre på konflikthantering efter konfliktens slut. Därtill måste en militärteori utarbetas för asymmetrisk krigsföring. Dessa punkter slogs fast av Gerasimov 2013. Hur samtliga dessa punkter ovan utvecklas är viktiga frågor att följa i framtiden för att kunna bedöma rysk militär förmåga.

En annan slutsats i denna översikt är att etiketten hybridkrig på den ryska krigsföringen riskerar att placera ryskt doktrintänkande på en nivå där det inte befinner sig. Detta kan leda till ökat missförstånd och felaktiga slutsatser om framtida åtgärder. Kapitlet har visat att den ryska militärteoretiska debatten i hög grad diskuterar förändringar i krigskonsten, men att inga tydliga svar finns, samt att debatten är betydligt mer mångfacetterad än vad en eller annan enstaka etikett låter påskina.

Denna översikt har måhända gett upphov till fler frågor än svar – och därmed uppslag till fördjupad forskning. En fråga gäller diskussionen om ett framtida civilisationskrig. Flera ryska militärteoretiker (Potechin, Vladimirov) är inne på dessa tankar. Vad innebär det för Ryssland och omvärlden?

Den ryska synen på konflikten i Ukraina är att Väst redan angripit Ryssland och att Ryssland därmed hade rätt att slå tillbaka. Ryssland befinner sig i krig. Vad betyder det för fortsättningen?

Det är också tydligt att den ryska synen på ”krig” och ”nationell säkerhet” har en mycket bred definition där både Rysslands historia och andliga traditioner ingår.

⁶⁷ A. I. Vladimirov, *Osnovy, Tjast I, Osnovy teorii vojny* [Del 1, Grunder för en krigsteori], 477-494.

Vad innebär det för Ryssland och för omvärlden att områden som inte normalt förknippas med krigföring av ryska militärtänkare uppenbarligen gör det?

Att den ryska politiska ledningen länge varit missnöjd med den rådande säkerhetsordningen är ingen hemlighet. I både den tidigare och den nya militärdoktrinen formuleras det tydligt. I § 10 i 2014 års doktrin heter det: ”Befintlig arkitektur (system) för internationell säkerhet tillgodoser inte en jämlik säkerhet för alla stater.” Det är samma formulering som infördes i 2010 års doktrin. Vilka konsekvenser kan detta få i framtiden?

Litteraturlista

Doktrindokument och lagar

Kontseptsija vnesnej politiki Rossijskoj Federatsii [Ryska Federationens utrikespolitiska koncept], 2013, http://www.mid.ru/bdomp/Brp_4.nsf/arh/6D84DDEDEDBF7DA644257B160051BF7F?OpenDocument (hämtad 2015-06-23).

Strategija natsionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federatsii do 2020 goda, 13 maj 2009, [Ryska Federationens nationella säkerhetsstrategi till år 2020], http://president.kremlin.ru/ref_notes/424 (hämtad 2015-06-23).

Vojennaja doktrina Rossijskoj Federatsii, [Ryska Federationens militärdoktrin], 25 december 2014, <http://www.scrf.gov.ru/documents/18/129.html> (hämtad 2015-06-24).

Vojennaja doktrina Rossijskoj Federatsii, 5 februari 2010 [Ryska Federationens militärdoktrin], § 12, <http://www.scrf.gov.ru/documents/18/33.html> (hämtad 2015-06-23).

O bezopasnosti, Federalnyj zakon No. 390, 28 december 2010, [Om säkerhet, federal lag No. 390, 28 dec. 2010], <http://www.scrf.gov.ru/documents/1/111.html> (hämtad 2015-06-23).

Böcker, artiklar

Antjukov, Sergej, *Tajny mjatezj-vojny: Rossija na rubezje stoletij*, [Upprorskrigets hemligheter] 1999, tillgänglig på http://www.pseudology.org/Anchukov/Anchukov_TaynyMyatezhVoyny2.pdf (hämtad 2015-06-23).

Antjukov, Sergej & Suslov, A. I., *Vojna i strategija: rekvjem sovremennosti (postmodernitskij vzgljad i posilnye razmyslenija o budusjtjem)*, [Krig och strategi: requiem över nutiden (en postmodernistiskt syn och resonemang om framtiden)], 9 mars 2003, tillgänglig på http://zhurnal.lib.ru/a/anchukow_s_w/woinast.shtml (hämtad 2015-06-23).

Arbatov, Aleksej, *An unnoticed crisis: The End of History for Nuclear Arms Control?*, (Moscow: Carnegie Moscow Center, June 2015).

Bartosj, A. A. "Model upravljaemogo chaosa v sfere vojennoj bezopasnosti," [Det styrda kaosets modell inom militär säkerhet], *Vestnik Akademii voennykh nauk*, 1 (46) 2014.

Beskrovnyj, L. G., *Otjerki vojennoj istoriografij Rossii* [Uppsatser om Rysslands militärhistoriografi] (Moscow: Izdatel'stvo Akademii nauk SSSR, 1962).

Bojtsov, Markel "Terminologija v vojennoj doktrine" [Militärdoktrinens terminologi], *Nezavisimije vojennoje obozrenije*, 31 oktober 2014.

Bukkvoll, Tor "Iron Cannot Fight – The Role of Technology in Current Russian Military Theory", *Journal of Strategic Studies*, 34:5, 2011, 681-706.

Burenok, Vasilij, "Index degradatsiia," *Vojenno-promysjlennyj kurjer*, 25 februari 2015, nr 7.

Creveld, Martin van, "The crisis of military thought", in Gudrun Persson, et.al. *Military Thinking in the 21st Century* (Stockholm: Swedish Academy of War Sciences, 2015), 61-71.

FitzGerald, Mary, 'Marshal Ogarkov and the New Revolution in Soviet Military Affairs', *CNA Research Memorandum* 87-2, January 1987.

Franke, Ulrik & Vendil Pallin, Carolina, *Russian Politics and the Internet in 2012*, FOI-R--3590--SE, Stockholm, december 2012.

Franke, Ulrik, *War by non-military means - Understanding Russian information warfare*. FOI-R--4065—SE, Stockholm, March 2015.

Fuller, William C., Jr. *Strategy and Power in Russia 1600-1914* (New York: Free Press, 1992).

Garejev, Machmut, "Otstaivaja natsionalnyje interesy," [Att hävda nationella intressen] *Vojenno-promysjlennyj kurjer*, 14-20 december 2005, nr 47, 11.

Garejev, Machmut, "Vyrvat eres s kornem," [Utrota kätteriet] *Vojenno-promysjlennyj kurjer*, 5 juni 2013, nr 21.

Garejev, Machmut, "Iskusstvo resjitelnych dejstvij," [Konsten att fatta avgörande beslut], *Vojenno-promysjlennyj kurjer*, 12 juni 2013, nr 22.

Garejev, Machmut, "Esjtje raz o sisteme znaniy o sovremennoj vojne," [Än en gång om kunskapssystemet om dagens krig], *Vojenno-promysjlennyj kurjer*, 31 juli 2013, nr. 29.

Garejev, Machmut, "Na 'mjagkuju silu' najdutsia zjestkije otvety," [Mot 'den mjuka makten' kommer det att hittas hårda svar], *Vojenno-promysjlennyj kurjer* 4 december 2013, nr. 47.

Garejev, Machmut, "Velikaja pobeda i sobytija na Ukraine", [Stora segern och händelserna i Ukraina], *Vestnik Akademii vojennykh nauk*, 2 (47) 2014, s. 10.

Gerasimov Valerij, "Tsennost nauki i predvidenij: 'Novyje vyzovy trebujut pereosmyslit formy i sposoby vedenija bojevykh dejstvij'", [Värdet av vetenskap och förutsägelser: Nya utmaningar kräver ett nytänkande när det gäller former och metoder för stridshandlingar], *Vojenno-promysjlennyj kurjer*, 27 februari 2013, Nr. 8.

Giles, Keir, "Internet use and cyber security in Russia", *Russian Analytical Digest*, Zurich, No. 134, 30 juli 2013, 2–4.

Johnson, Dave, "Russia's Approach to Conflict – Implications for NATO's Deterrence and Defence", *Research Paper, No. 111, April 2015*, Nato Defense College.

Kokoshin, Andrei, *Ensuring Strategic Stability in the Past and Present: Theoretical and Applied Questions*, juni 2011, 58. Tillgänglig på <http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/Ensuring%20Strategic%20Stability%20by%20A.%20Kokoshin.pdf> (hämtad 2015-06-23).

Kokosjin, Andrej, *O sisteme nejadernogo (predjadernogo) sderzjivanija v oboronnoj politike Rossii* [Om icke-nukleär (för-nukleär) avskräckning i Rysslands försvarspolitik] (Moskva: Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, 2012).

Kokosjin, Andrej, *Vydajusjtjijsja rossijskij vojennyj teoretik i vojennatjalnik Aleksandr Andrejevitj Svetjin – O ego zizni, idejach, trudach i nasledii dlja sastojasjtjego i budusjtjego* [Den framstående ryske militärteoretikern och befälhavaren Aleksandr Andrejevitj Svetjin – Om hans liv, ideal, verk och arv för nutid och framtid], (Moskva: Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, 2013).

Konysjev, V.N. & Sergunin, A.A. *Sovremennaja vojennaja strategija*, [Nutida militärstrategi] (Moskva: Aspekt Press, 2014), 85-105.

Krupnov, Jurij, *Kak Rossija smozjet predotvartit pjatuju mirovuju vojnu*, [Hur Ryssland ska kunna förhindra ett femte världskrig], 9 februari 2005, tillgänglig på <http://www.kroupnov.ru/pubs/2005/02/09/10403> (hämtad 2015-06-23).

Kurusjkin, Sergej; Larin, Aleksej; Prokofjev, Vjatjeslav "Vek lutjevogo oruzjija i sverchmosjtjnych energij", [Laservapnens och superenergins århundrade] *Zjurnal Vozdusjno-kosmitjeskaja oborona*, Nr 1, 18 februari 2011

Litovkin, Viktor, "Andrej Kokosjin: My budem dumat o budusjtjem," [Andrej Kokosjin: Vi ska tänka på framtiden], *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, 20 maj 2011, http://nvo.ng.ru/realty/2011-05-20/1_kokoshin.html (hämtad 2015-06-23).

McDermott, Roger, "Does Russia's 'Hybrid War' Really Exist?," *Eurasia Daily Monitor*, 3 June 2015, Vol. 12, Issue 103.

Mattsson, Peter, "Russian Military Thinking – A New Generation of Warfare," *Journal of Baltic Security*, Vol. 1, Issue 1, 2015, 61-70.

Nye, Joseph, *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York: Public Affairs, 2004).

Puchov, Ruslan, "Mif o 'gibridnoj vojne' [Myten om "hybridkriget"], *Nezavisimoje vojennoje obozrenije*, 29 maj 2015.

Persson, Gudrun, *Learning from Foreign Wars. Russian Military Thinking 1859-1873*, (Solihull: Helion, 2010).

Persson, Gudrun, "Säkerhetspolitik och militärstrategiskt tänkande" i Jakob Hedenskog & Carolina Vendil Pallin (red.) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv*, FOI-R--3733—SE, (Stockholm: December, 2013), 71-84.

Persson, Gudrun, "Russian Influence and Soft Power in the Baltic States: the View from Moscow" i Mike Winnerstig (red.) *Tools of Destabilization: Russian Soft Power and Non-military Influence in the Baltic States*. 2014, Stockholm: FOI-R--3990--SE, 17-29.

Popov, Igor, *Vojennaja mysl Rossii*, [Militärt tänkande i Ryssland] <http://futurewarfare.narod.ru/theoryRF.html> (hämtad 2015-06-23).

Potechin, Vladimir, "Sovremennye konsttsientalnyje vojny i natsionalnaja bezopasnost Rossii" [De moderna medvetandekrigen (samvetskrigen) och Rysslands nationella säkerhet] tillgänglig på <http://www.milresource.ru/Potekhin-1.html>, (hämtade 2015-06-23).

Putin, Vladimir, "Rossija i menjajuchshijsia mir" [Ryssland och en föränderlig värld], *Moskovskije novosti*, 27 februari 2012.

Putin, Vladimir, "Byt silnymi: garantii natsionalnoj bezopasnosti dlja Rossii," [Att vara starka: garantier för Rysslands nationella säkerhet] *Rossijskaja gazeta*, 20 februari 2012.

Putin, Vladimir, "Obrasjtjenije Prezidenta Rossijskoj Federatsii", [Ryska Federationens Presidents tal] <http://kremlin.ru/events/president/news/20603> (hämtad 2015-06-23)

Putin, Vladimir, *Vserossijskij molodezjnij forum "Seliger 2014"*, <http://kremlin.ru/events/president/news/46507> (hämtad 2015-06-23).

Putin, Vladimir *Prjamaja linija s Vladimirom Putinyom 16 aprelja 2015* [Direktlinje med Vladimir Putin 16 april 2015] <http://kremlin.ru/events/president/news/49261> (hämtad 2015-06-23).

Rácz, András, "Russia's Hybrid War in Ukraine – Breaking the Enemy's Ability to Resist", *FIIA Report 43* (Helsinki: The Finnish Institute of International Affairs, 2015).

Sivkov, Konstantin, "Pravo na udar" [Rätt att slå till], *Vojenno-promysjlennyj kurjer*, 5 mars 2014, Nr. 8.

Sivkov, Konstantin, "Chaltura v otvet na vyzovy," [Fuskverk som svar på utmaningar] *Vojenno-promysjlennyj kurjer*, 4 februari 2015, nr 4.

Sliptjenko, Vladimir, "K kakoj vojne dolzjnij gotovitsia vooruzjennyje sily?" [För vilket krig måste de väpnade styrkorna vara beredda?], *Otetjestennyje zapiski*, Nr.

8, 2002. Tillgänglig på <http://www.strana-oz.ru/2002/8/k-kakoy-voyne-dolzheny-gotovitsya-vooruzhennye-sily> (hämtad 2015-06-23);

Tiusjkevitj, Stepan & Burenok, Vasilij, "Krizis vojennoj mysli," [Kris i det militära tänkandet], *Vojenno-promyslennyj kurjer*, 26 juni 2013, nr 24.

Tjekinov, S. G. & Bogdanov, S.A., "O karaktere i soderzhanii vojny novogo pokolenija", [Om karaktären och innehållet i den nya generationens krig], *Vojennaja mysl*, Nr. 10, 2013.

Wahlde, Peter von, *Military Thought in Imperial Russia*. Opublicerad Ph.D., (Indiana University, 1966).

Westerlund, Fredrik, "Nuclear weapons and strategic early warning", i Carolina Vendil Pallin, (red.) *Russian Military Capability in a Ten-Year-Perspective – 2011*, (Stockholm: FOI-R-3474-SE, augusti 2012) 136–140.

Westerlund, Fredrik, *Rysk kärnvapendoktrin 2010: Utformning och drivkrafter*, (Stockholm, FOI-R—3397--SE, januari 2012).

Westerlund, Fredrik & Norberg, Johan, "Fighting while denying – Russia's tailoring of armed force for its non-acknowledged war in Ukraine" (opublicerat manuskript, januari 2015).

Vladimirov, A. I., *Osnovy obsjtjej teorii vojny, Monografija v 2 tjastjach*, [Grunder för en allmän krigsteori. En monografi i två delar]. (Moskva: Universitet Sinergija, 2013).

Vojennaja Entsiklopedija v vosmi tomach, Ministerstvo Oborony (1997–2004) [Militärenckyklopedi i åtta volymer, Försvarsministeriet], (Moskva, Vojennoe Izdatelstvo: 1997-2004).

Zagorski, Andrei, "Russia's Tactical Nuclear Weapons: Posture, Politics and Arms Control," *Hamburger Beiträge Friedensforschung und Sicherheitspolitik*, Heft 156 (Hamburg: Universität Hamburg: Februar 2011)

4 Kinesiskt militärstrategiskt tänkande och perspektiv på framtida krig

Kaan Korkmaz

Kina är idag en snabbt växande militärmakt. Landets explosionsartade ekonomiska utveckling som påbörjades under 1980-talet har legat till grund för en långsiktig och mångfacetterad utveckling av den kinesiska försvarsmakten, som heter Folkets befrielsearmé (*People's Liberation Army*; PLA). Den kinesiska försvarsbudgeten är idag världens näst största efter USA:s, med en genomsnittlig årlig tillväxttakt på över 10 procent de senaste 20 åren. 2015 växte Kinas officiella försvarsbudget med 10,1 procent.¹

De tekniska och operativa förmågor som associeras med dagens PLA står i bjärt kontrast mot hur dess försvarsförmåga – framförallt i konventionell bemärkelse – såg ut för bara två decennier sedan. Både kinesiska och internationella bedömare följer noggrant utvecklingen och produktionen av PLA:s nya, tillsynes teknologiskt avancerade, vapensystem och plattformar. Kinas utveckling av exempelvis hangarfartyg, anti-satellitrobotar, stridsflyg med smygteknikförmåga (*stealth*) och nya generationer av både atomdrivna och diesel-elektriska ubåtar väcker inte bara internationell uppmärksamhet, utan även misstänksamhet och oro för hur långt Kinas militära ambitioner och intentioner sträcker sig. Detta gäller inte minst för Kinas grannländer, som upplever ökade militära spänningar i närområdet och ett växande kinesiskt militärt hot mot deras egna territorier och intressen. Den ökade militära eskalationsrisken kopplad till olika territorialtvister mellan Kina och dess grannländer i Syd kinesiska och Öst kinesiska haven utgör ett typexempel på denna oro.

Med andra ord har frågor som rör Kinas militära utveckling blivit allt mer uppmärksammade. Detta är som tydligast i grannländer – men även USA – som direkt påverkas av och behöver hantera eller förhålla sig till den pågående kinesiska militära styrketillväxten. Den dåvarande amerikanska försvarsministern Robert Gates noterade exempelvis att Kinas växande militära förmåga kan utgöra ett hot mot USA:s förmåga att projicera vapenmakt och bistå allierade i och kring Stillahavsregionen.² PLA:s förmågeutveckling är relativt tydlig och enkel för icke-kinesiska bedömare att följa. Kina gör ingen större hemlighet av vilka nya system och plattformar som produceras, av inrikes- eller utrikespolitiskt motiverade prestigeskäl, eller för att skicka en signal till eventuella motståndare.

¹ Wee, Sui-Lee & Megha Rajagopalan, "China to raise defense budget 10.1 percent this year in high-tech drive", *Reuters*, 5 mars, 2015.

² Robert M. Gates, "A Balanced Strategy: Reprogramming the Pentagon for a New Age", *Foreign Affairs*, 2009, Vol. 8, No. 1.

Det är betydligt mer utmanande att beskriva och bedöma Kinas militärstrategiskt tänkande och koncept. Hur och i vilka militärstrategiska syften Kinas nya och ständigt utvecklande militära medel skall användas förefaller ännu som relativt oklart för många internationella bedömare. Till skillnad från USA och delvis även Ryssland publicerar inte Kina öppet tillgängliga officiella dokument som beskriver landets militära doktrin eller strategi. De officiella dokument som på något sätt berör PLA eller det nationella försvaret – såsom försvarsvitböckerna – gör i bästa fall bara generella utfästelser om vad som kan beskrivas som kinesisk militärstrategi, och ofta med ett ideologiskt narrativ som är svårtolkat för västerländska bedömare. Bristen på transparens medför att analytiker och bedömare ofta får utgå ifrån de militärtekniska medel som produceras i Kina för att sedan, i bästa möjliga mån, tolka in vad dessa säger om kinesiska perspektiv på och förberedelser inför framtida krig.³ Informationsläget avseende kinesisk militärstrategi och militära koncept medför också risken att analysen av kinesisk militärstrategi sker utan god nog förankring i det kinesiska perspektivet, med konsekvensen att Kina tillskrivs de icke-kinesiska analytikernas egna perspektiv och uppfattningar rörande krig och krigföring. Eller så reduceras kinesisk militärstrategi och beskrivs bara till den grad där den är relevant för den egna nationens försvar. Den pågående amerikanska debatten om Kinas ”anti-access/area-denial” (A2/AD) strategi är, enligt vissa framstående amerikanska Kinabedömare, ett exempel på just detta analytiska problem.⁴

Samtidigt finns det en uppsjö av kinesiska halv-officiella och vetenskapliga dokument och artiklar som beskriver och diskuterar Kinas militära koncept och strategi. Den kinesiska debatten är levande, om än svårfångad. Det är oklart till vilken grad dessa dokument är representativa för PLA:s faktiska koncept, doktrin och strategi, men tillsammans ger de bilden av Kinas militärstrategiska tänkande en högre upplösning. Det bör dock påpekas att dessa publikationer, inte minst sådana som publicerats av PLA, med stor sannolikhet gått igenom en noggrann censureringsprocess innan de godkännts för öppen spridning.⁵ Det kan också antas att vissa eller delar av de kinesiska texterna som berör militärstrategiska teman innehåller inslag av desinformation riktad mot en utländsk publik. Men samtidigt är det osannolikt att alla öppna och tillgängliga dokument och resonemang kring kinesisk militärstrategi har vilseledning som huvudsakligt motiv. Den information som finns tillgänglig bör både tas på allvar och betraktas med ett kritiskt förhållningssätt.

³ Anton Lee Wishik II, “An Anti-Access Approximation”, *China Security*, 2011, No. 19, s. 39.

⁴ Se exempelvis: Wishik II, “An Anti-Access Approximation”, 2011; M. Taylor Fravel, & Christopher P. Twomey, “Projecting Strategy: The Myth of Chinese Counter-intervention”, *The Washington Quarterly*, 2015, Vol. 37, No. 4, ss. 171-197.

⁵ Michael S. Chase, et al., “China’s Incomplete Military Transformation – Assessing the Weaknesses of the People’s Liberation Army”, *RAND Corporation – National Security Research Division*, February 2015, s. 7.

Detta kapitel beskriver i en bredare bemärkelse kinesiska koncept och perspektiv avseende framtida krig och krigföring. Kapitlet erbjuder inte en uttömmande beskrivning och analys av Kinas militära förehavanden, förmågor och utveckling. Syftet är snarare att i bästa möjliga mån belysa kinesiskt militärstrategiskt tänkande och uppmärksamma några av de viktigare aspekterna kring hur Kina förhåller sig till och ser på framtida krig.

Denna diskussion utgår i första hand från kinesiska primärkällor såsom Kinas försvarsvitböcker samt kinesiska militära publikationer och artiklar. Emellertid bör inte och kan inte icke-kinesiska källor och analyser förkastas enbart av anledningen att de är icke-kinesiska. Det finns många välgrundade bedömningar om kinesiska perspektiv på framtida krig och krigföring, inte minst i USA som av goda skäl lägger ner betydande resurser på att förstå just detta. Således utnyttjar kapitlet också sekundärkällor, med insikten om att dessa implicit eller explicit utgår ifrån ett subjektivt nationellt perspektiv där syftet är att öka förståelsen för PLA:s utveckling i det egna nationella systemet för att på bästa sätt kunna hantera Kinas militära styrketillväxt. I kapitlet översätts kinesiska termer främst till engelska istället för svenska, i syfte att göra dessa igenkännbara för de läsare som vill fördjupa sig i ämnet.

4.1 Kinas säkerhetspolitiska intressen och PLA:s moderniseringsprocess

Som en följd av landets ekonomiska tillväxt och ökade möjlighet att utöva inflytande både regionalt och globalt har också Kinas säkerhetspolitiska intressen blivit allt bredare. PLA:s moderniseringsprocess pågår som en del av detta bredare säkerhetspolitiska ramverk. Syftet är att Kina och ytterst Kommunistpartiet ska kunna säkra inte bara Kinas breddade säkerhetspolitiska intressen, men också Partiets maktställning i landet.

Kina har traditionellt varit relativt otydlig i sin kommunikation med omvärlden avseende landets säkerhetspolitik och vilka intressen som denna politik syftar till att tjäna. Peking har ofta agerat reaktivt och i huvudsak tagit explicit politisk ställning först när man uppfattat att en utrikes- eller säkerhetspolitisk kris börjat uppstå eller eskalera. Sedan 2003 har dock Partiledningen intagit en mer explicit hållning avseende dess säkerhetspolitiska intressen, inte minst i syfte att proaktivt signalera till omvärlden var Kinas säkerhetspolitiska ”röda linjer” går.⁶ Det skall dock nämnas att dessa ”kärntressen” (*hexin liyi* – 核心利益) har en bredare säkerhetspolitisk karaktär och är således inte begränsade till hur och när Kina ämnar använda det militära verktyget. Däremot ingår det i PLA:s uppdrag att

⁶ Michael D. Swaine, ”China’s Assertive Behavior – Part One: On ”Core Interests”, *China Leadership Monitor*, 2011, No. 34, s. 3.

förhålla sig till dessa politiska kärntressen och när nödvändigheten kräver använda vapenmakt för att hävda dem.

Kommunistpartiet har definierat Kinas kärntressen i tre kategorier. Det **första** – och för Partiet kanske det viktigaste – är att upprätthålla Kinas politiska system och ”nationella säkerhet”, med andra ord säkerställa Kommunistpartiets fortsatta maktställning. Det **andra** är att försvara Kinas nationella suveränitet och territoriella integritet. Medan detta kärntresse främst relaterar till Xinjiang, Tibet och Taiwan – som av Partiet ses som en utbrytarprovins som förr eller senare skall införlivas i Folkrepubliken – berör det *troligen* också omtvistade territorier i exempelvis Östkinesiska havet. Det finns med andra ord fortfarande osäkerheter och otydligheter kring vad som inkluderas i denna kategori av Kinas kärntressen. Givet Kinas territoriella anspråk på stora delar av det Syd kinesiska och Östkinesiska havet är det rimligt att ställa frågan om dessa områden betraktas som en del av det kinesiska territorium som med alla till buds stående medel skall skyddas. Samtidigt finns det fog att tro att syftet med otydligheten just är att omvärlden skall behöva ställa den frågan. Osäkerheten och otydligheten – den strategiska tvetydigheten – utgör i sig en tröskel som andra stater behöver ta hänsyn till och erbjuder Peking en möjlighet att bevara ett politiskt och militärt handlingsutrymme i en eskalerande territorialtvist – en ö i Östkinesiska havet kan hypotetiskt betraktas som ett kinesiskt kärntresse när Partiet anser det vara nödvändigt.⁷

Det **tredje** kärntresset är säkerställandet av Kinas fortsatta ekonomiska och sociala utveckling, som är nära förknippat med Partiets legitimitet.⁸ Detta förutsätter i sin tur att Kinas närområde inte drabbas av krig och konflikt; landets ekonomiska utveckling kräver, enligt Peking, ett relativt stabilt och fredligt närområde. PLA behöver således ha förmågan att säkerställa stabilitet kring Kinas gränser och på olika sätt de-eskalera uppkomna kriser. Samtidigt är det uppenbart att detta kärntresse i både teori och praktik kolliderar med intresset att försvara Kinas suveränitet och territoriella integritet. Territorialtvisterna i Kinas maritima närområde, och framförallt Kinas mer explicita hävdande av dess anspråk, har inte bidragit till ett stabilare närområde. Tvärtom så har oron bland Kinas grannländer ökat avsevärt som ett resultat av Pekings skarpare ställningstagande till territorialtvisterna kopplat till PLA:s snabba förmågeutveckling.

Kinas militärpolitiska och strategiska fokus ligger för närvarande i och kring landets omedelbara närområde. Sannolikt kommer detta vara fallet även framöver. Samtidigt noterar bedömare att Kina verkar ha både politiska och militära ambitioner bortom det egna närområdet, vilket i den militära arenan primärt utmärks i form av Kinas långsiktiga strävan att utveckla en hangarfartygsförmåga samt officiella kinesiska företrädares tal om att den kinesiska marinen i ökad

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

utsträckning ska kunna verka i de ”avlägsna haven”.⁹ Drivkrafterna bakom en sådan expansion av kinesisk militär verksamhet bortom närområdet bottnar framförallt i Kinas inrikespolitiska och ekonomiska behov. Säkerställandet av den sjöburna kinesiska handeln – inklusive den strategiskt viktiga energiimporten – och inrikespolitisk prestige är exempel på några faktorer som motiverar Kinas allt större, om än fortfarande begränsade, militära närvaro bortom de östasiatiska haven.

Kinas kärntressen har en koppling till och påverkan på PLA, dess moderniseringsprocess, samt dess roll som inte bara Kinas försvarsmakt utan även som Partiets armé – den yttersta garanten för att säkerställa Partiets och enpartistatens överlevnad.

PLA:s mest grundläggande strategiska uppdrag är just att bevara och säkerställa Partiets maktställning. Trots namnet – *Folkets Befrielsearmé* – är PLA i grunden Kommunistpartiets armé. Relationen till Partiet är en central del av PLA:s identitet och historia, trots att dess funktion och uppdrag idag sträcker sig långt bortom det att vara Partiets spjutspets och sköld mot inre och yttre hot.¹⁰ PLA:s funktion har dock förändrats avsevärt sedan Folkrepubliken bildades 1949. Det interna säkerhetsuppdrag som PLA traditionellt har haft – bäst illustrerat av rollen som PLA spelade under massakern vid Himmelska fridens torg 1989 – har övertagits av andra organisationer i det kinesiska systemet, främst polisen och Folkets beväpnade polis. Idag är intern säkerhet en sekundär uppgift för PLA – någonting som försvarsmakten kan bli ålagd att genomföra i de extrema fall då Partiet är hotat till den grad att de interna säkerhetsstyrkorna inte kan hantera situationen.¹¹ PLA:s primära inriktning är att skydda Kina mot yttre militära hot. Kinesiska militära skrifter gör gällande att PLA:s huvudsakliga uppdrag – vid sidan om skyddet av Partiets maktställning – är säkerställandet av Kinas nationella säkerhet, suveränitet och territoriella integritet.¹²

Som antyds har PLA – både idag och traditionellt sedan det bildades – ett huvudsakligen defensivt uppdrag.¹³ Som en publikation från RAND Corporation

⁹ Andrew S. Erickson, “Through the Lens of Distance: Understanding and Responding to China’s “Ripples of Capability””, *The Study of Innovation and Technology in China – Naval War College Policy Brief*, January 2012, No. 10.; Nan Li, “The Evolution of China’s Naval Strategy and Capabilities: From “Near Coast” and “Near Seas” to “Far Seas””, *Asian Security*, 2009, Vol. 5, No. 2.

¹⁰ Michael S. Chase, et al., “China’s Incomplete Military Transformation”, s. 25.

¹¹ Dennis J. Blasko, *The Chinese Army Today: Tradition and Transformation for the 21st Century* (New York: Routledge, 2nd Edition, 2012), s. 219.

¹² Peng Guangqian & Yao Youzhi (eds.), *Science of Military Strategy* [战略学, *Zhanluexue*] (Beijing: Military Science Press, Military Science Publishing House, 2005), s. 370.

¹³ Det bör dock noteras att det är politiskt omöjligt för Peking att beskriva PLA:s roll och funktion som något annat än defensiv. Denna beskrivning av PLA bör alltså inte tolkas som ett medvetet, pacifistiskt ställningstagande utan snarare som en för Kommunistpartiet politisk och ideologisk nödvändighet.

gör gällande har visserligen de uppfattade militära hotens kvalitet och karaktär samt PLA:s förmåga att möta dagens hot förändrats avsevärt, men på den politiska nivån är hotbilden mer eller mindre så som den alltid har varit. Att motstå extern aggression, bemöta separatistiska krafter (t.ex. ett formellt självständigt Taiwan), och att skydda Kinas territorium på land, hav eller i luften kvarstår som de huvudsakliga, övergripande uppdragen.¹⁴ Detta uppdrag har även expanderat till att inkludera rymden och elektromagnetiska arenan (cyber), som betraktas som relativt nytillkomna men för Kina bedömt viktiga domäner där krig och konflikt också kommer att utspela sig.¹⁵ Förutom dessa traditionella uppdrag har PLA, som ett resultat av Kinas globalisering och regionala makttillväxt, också i uppdrag att genomföra fredstida militära insatser, såsom fredsfrämjande insatser inom ramen för Förenta Nationerna (FN), humanitära insatser och katastrofhjälp, eskortuppdrag (såsom i Adenviken) och evakuering av kinesiska medborgare i utlandet (såsom i Libyen 2011 och Jemen 2015).

PLA:s pågående förmågeutveckling och modernisering syftar ytterst till att trovärdigt kunna genomföra dessa uppdrag och säkerställa Kinas nationella kärnintressen i en föränderlig och, enligt Peking, allt mer komplicerad omvärld.¹⁶ Både kinesiska och utländska bedömare gör gällande att Peking redan under 1980-talet drog slutsatsen att det kommande krigets karaktär hade förändrats i samband med Sovjetunionens försvagning och eventuella kollaps. Idén om att Kina och PLA behövde förbereda sig för det totala kriget – där samhällets alla resurser behövde mobiliseras inför ett existentiellt krig med framförallt Sovjetunionen – ersattes med uppfattningen att framtidens krig skulle utspela sig i en mer begränsad omfattning i termer av både geografi och mål.¹⁷ Kalla kriget, som enligt Peking förr eller senare skulle resultera i att Kina drogs in i ett totalt krig, försvann och övergick istället till en period av relativt större stabilitet och fred i Kinas närområde, och gav därmed möjligheten för Kina att i lugn och ro genomföra en ”strategisk transformering” (*zhanlue zhuanbian*) av PLA.¹⁸

Medan förändringarna i omvärlden spelade stor roll uppstod inte den nya synen på Kinas strategiska tillvaro i ett inrikespolitiskt vakuum, utan möjliggjordes snarare

¹⁴ Michael S. Chase, et al., “China’s Incomplete Military Transformation”, s. 26.

¹⁵ Ibid.; Peng & Yao (eds.) *Science of Military Strategy*, s. 269-272.; *The Diversified Employment of China’s Armed Forces*, Information Office of the State Council of the People’s Republic of China, April 2013.

<http://aseanregionalforum.asean.org/files/library/ARF%20Defense%20White%20Papers/China-2013.pdf>. Hämtat: 2015-06-26.; *China’s Military Strategy*, Information Office of the State Council of the People’s Republic of China, May 2015. <http://news.usni.org/2015/05/26/document-chinas-military-strategy>. Hämtat: 2015-06-26. Samtliga försvarsvitböcker kan även hämtas via www.china.org.cn.

¹⁶ *The Diversified Employment of China’s Armed Forces*, April 2013; *China’s Military Strategy*, May 2015.

¹⁷ Yao Yunzhu, “The Evolution of Military Doctrine of the Chinese PLA from 1985 to 1995”, *Korean Journal of Defense Analysis*, 1995, Vol. 7, No. 2, s. 70-71.

¹⁸ Ibid., s. 61-62.

av ett förändrat läge både i Kina och inom Partiet. När Deng Xiaoping kom till makten 1978 var Mao Zedong död sedan två år tillbaka och den för Kina förödande kulturrevolutionen över. Deng sjösatte snabbt projektet att öppna upp Kina mot omvärlden och lanserade ”de fyra moderniseringarna”, varav en var moderniseringen av försvaret. Vidare visade erfarenheterna från det misslyckade kriget mot Vietnam 1979 att PLA var i starkt behov av förnyelse, i termer av materiel men framförallt vad gäller utvecklingen av operativa koncept och effektivare ledningsstrukturer.

Kapitlet kommer längre fram att beskriva och diskutera kinesiska militära koncept och perspektiv avseende denna nya typ av krig som Kina anser sig behöva förbereda för. Däremot kan här nämnas att Kina i samband med omvärderingen av sin militärstrategiska situation – där det totala kriget inte längre ansågs vara aktuellt – också blev medveten om PLA:s fundamentala eftersatthet i relation till den nya typen av krig – och de nya potentiella motståndare – som landet skulle behöva hantera.

Kina upptäckte hur eftersatt landet och dess försvarsförmåga var i samband med Gulfkriget 1991. Den USA-ledda koalitionen demonstrerade en enorm teknologisk överlägsenhet i ett krig där motståndaren – Irak – mot förväntan inte hade en realistisk chans. Överlägsenheten i eldkraft, precision och information demonstrerade hur framtidens krig skulle se ut, och hur illa förberett PLA var inför detta. Senare, under Taiwankrisen 1995-96, fick PLA mer direkt erfara sina egna begränsningar i förhållande till en teknologiskt överlägsen motståndare. USA, som i slutskedet av krisen skickade två hangarfartygsstridsgrupper till Taiwansundet som en maktdemonstration i syfte att de-eskalera situationen, kunde inte bemötas på något effektivt sätt, vare sig politiskt eller militärt. Framförallt visade det att PLA inte hade förmågan att med vapenmakt införliva Taiwan i Folkrepubliken. Medan man med fog kan ifrågasätta huruvida PLA någonsin hade en trovärdig förmåga att göra det demonstrerade händelserna under 90-talet att Kina inte hade möjlighet att uppnå en av sina främsta ambitioner – att ena fastlandet och ”utbrytarprovinsen” Taiwan.¹⁹ Dessa händelser, tillsammans med den oavsiktliga bombningen av den kinesiska ambassaden i Belgrad 1999, bidrog till att övertyga Kinas politiska ledning om att en långsiktig militär upprustning moderniseringsprocess var en nödvändighet.

PLA:s modernisering kommer enligt kinesiska officiella utsagor pågå fram till år 2049, ett årtal som lämpligt och icke slumpmässigt sammanfaller med Folkrepubliken Kinas 100-års jubileum. 2049 är också det årtal som Kinas allra

¹⁹ Dennis J. Blasko, *The Chinese Army Today*; Kyle D. Christensen, “Strategic Developments In The Western Pacific: Anti-Access/Area Denial And The Airsea Battle Concept”, *Journal of Military and Strategic Studies*, 2012, Vol. 14, No. 3, s. 6.

främsta strategiska målsättning ska uppnås: nationell ekonomisk modernisering.²⁰ Kinas långsiktiga försvarsmodernisering är uttryckligen underordnat och kraftigt beroende av Kinas fortsatta ekonomiska utveckling, som av Partiet betraktas som ett överordnat nationellt kärnintresse.²¹ PLA har klargjort att målsättningen till 2020 är att uppnå en komplett mekanisering av PLA, och att försvarsmakten vid samma årtal ska ha uppnått viktiga delmål i utvecklingen av det nätverksbaserade informationsintensiva försvaret (kinesiska: 信息化, *xinxihua*; engelsk översättning: *informatization*) som skall vara på plats 2049. Vad detta egentligen är och innebär diskuteras närmare i nästkommande avsnitt, men det kan noteras att målsättningen till 2020 antyder den låga nivå från vilken PLA påbörjat sin moderniseringsprocess. Anskaffning av moderna vapensystem och plattformar samt uppgradering av existerande materiel med avancerad elektronik anses vara avgörande för att uppnå den planerade moderniseringen.²² Emellertid skall det noteras att moderniseringsprocessen är mångfacetterad. Det handlar långt ifrån enbart om att inkorporera nya tekniska system, utan moderniseringen inbegriper också utvecklingen av operativa koncept för krigföring, anpassning av etablerade strategiska mål och koncept till den nya typen av krig, utveckling av det militära utbildnings- och övningssystemet samt etableringen av nya, mer effektiva ledningsstrukturer.

Kina och PLA är starkt medvetet om den låga nivå – i ordets alla bemärkelser – som moderniseringen utgår ifrån. Detta uttrycks ofta officiellt och explicit av militära och politiska företrädare i Kina, delvis i det politiska syftet att dämpa omvärldens oro; i sin helhet ligger PLA:s nuvarande förmåga flera generationer efter de mest avancerade krigsmakternas.²³ Denna utgångspunkt reflekterar delvis ett traditionellt kinesiskt förhållningssätt till krig och krigföring generellt – Kina utgår ifrån att man i ett framtida krig med största sannolikhet kommer att vara teknologiskt underlägsen sin motståndare. Det var utgångspunkten under inbördeskriget som med tiden resulterade i Folkrepubliken bildande, och samma sak gäller alltså än idag, trots att förmågegapet mellan PLA och dess motsvarigheter i USA och Ryssland troligtvis har krympt. Vidare är detta en grundläggande, nästintill oundviklig förutsättning för PLA att ta hänsyn till i sitt övergripande uppdrag att tjäna Partiets och Kinas nationella kärnintressen. Givet denna grundläggande utgångspunkt – en kinesisk ”sanning” – har det också bäring

²⁰ Dennis J. Blasko, ”‘Technology Determines Tactics’: The Relationship between Technology and Doctrine in Chinese Military Thinking”, *Journal of Strategic Studies*, June 2011, Vol. 34, No. 3, s. 355.

²¹ *China's National Defense in 2008*, Information Office of the State Council of the People's Republic of China, January 2009, s. 46.
http://carnegieendowment.org/files/2008DefenseWhitePaper_Jan2009.pdf. Hämtat: 2015-06-23.

²² Ibid., s. 8.; Dennis J. Blasko, ”‘Technology Determines Tactics’”, 2011, s. 365.

²³ Phil Stewart, ”China no threat, Chinese general says on U.S. trip”, *Reuters*, 18 May, 2011.
<http://www.reuters.com/article/2011/05/19/us-usa-china-idUSTRE74I05720110519>. Hämtat: 2015-06-24.

på de militärstrategiska och operativa koncept som definierar Kinas förhållningssätt till modern krigföring. Nästa avsnitt diskuterar kinesiskt militärstrategiskt tänkande, koncept och perspektiv på framtida krig.

4.2 Kinesiskt militärstrategiskt tänkande och koncept

Innan en djupare diskussion om kinesiska militärstrategiskt tänkande koncept tar vid är det av vikt att betrakta de förutsättningar utländska, inte minst västerländska, bedömare behöver ta hänsyn till när en analys av detta ska göras. Som så ofta är definierande för Kina så råder inom detta studieområde brist på officiell och tillförlitlig information, och när information finns tillgänglig så är den ofta relativt tvetydig eller omgärdad med ideologiska ställningstaganden. Till skillnad från de flesta avancerade försvarsmakter och militära stormakter publicerar inte Kina eller PLA officiella och öppet tillgängliga strategi- eller doktrindokument. Någon motsvarighet till amerikanska *National Military Strategy* eller *National Security Strategy* finns inte tillgängligt för utomstående bedömare att ta del av. Den närmaste motsvarigheten i Kina är försvarsvitböckerna, som ofta karaktäriseras av ideologiska ställningstaganden och beskrivningar av både Kina och omvärlden, något som ofta kan vara svårt att tyda för icke-kinesiska läsare. Vidare används inte alltid samma militära terminologi som i väst. Detta är inte förvånande i sig, men västerländska bedömare som febrilt letar efter kinesisk doktrin får leta länge; i Kina finns det inte någon direkt motsvarighet till den västerländska termen militärdoktrin.²⁴ Därmed inte sagt att vad som skulle kunna betraktas som strategidokument eller officiell doktrin inte finns i det i västerländska mått mätt extremt slutna kinesiska militära systemet. Med all säkerhet så existerar dessa saker, dock inte öppet.

Det finns emellertid böcker, dokument och artiklar publicerade av PLA eller enskilda kinesiska officerare som utländska bedömare kan ta del av och genom dessa få en inblick i kinesiskt militärstrategiskt tänkande. Medan dessa dokument inte är officiella i samma bemärkelse som ett av Partiet godkänt policydokument, så anses de – inte minst av västerländska bedömare – vara nog förankrade i det kinesiska militära systemet för att betraktas vara nog representativa för hur Kina och PLA resonerar kring militära koncept och krig.²⁵ Detta kapitel lutar sig i huvudsak mot en av dessa: 2005 års utgåva av *Science of Military Strategy* (*zhanlue* – 战略学) som publicerats av PLA:s militärvetenskapliga akademi.²⁶

²⁴ David Shambaugh, *Modernizing China's Military: Progress, Problems, and Prospects* (Berkeley: University of California Press, 2002), s. 56-58.

²⁵ Michael S. Chase, et al. "China's Incomplete Military Transformation", s. 6-8.

²⁶ Sedan 2013 finns en ny utgåva av *Zhanlue*. Denna utgåva är tyvärr inte tillgänglig för författaren. PLA:s militärvetenskapliga akademi (Academy of Military Sciences, AMS) är inte att

Enligt den senaste kinesiska försvarsvitboken utgör *Active Defence* (*Jiji fangyu* – 积极防御) det centrala konceptet i kinesisk militärstrategi.²⁷ Det bör här påpekas att *Active Defence* inte på något sätt är ett nytt koncept i den kinesiska kontexten. Det härstammar från 1930-talet, rättare sagt under det kinesiska inbördeskriget, och myntades och utvecklades av Mao Zedong själv.²⁸ Maos tankar och idéer om krig har med andra ord fortfarande ett stort inflytande över modernt kinesiskt militärstrategiskt tänkande. Medan konceptet *Active Defence* liksom andra kinesiska koncept, såsom *People's War* (Folkkriget) har utvecklats och anpassats till en modern tidsålder visar konceptets ursprung också på den kontinuitet som av kanske framförallt ideologiska skäl fortfarande karaktäriserar kinesisk militärstrategi.²⁹ Konceptet antogs som PLA:s officiella strategi – eller ”*strategic guideline*” – 1956 och har fortfarande den statusen idag. Av allt att döma gäller än idag även Maos definition och generella beskrivning av *Active Defence*. Mao beskrev *Active Defence* som ”*offensive defence*”, eller med andra ord ”*defence through decisive engagements*”: man söker genomföra offensiva motangrepp i syfte att överta initiativet i ett förestående krig. *Science of Military Strategy* beskriver att *Active Defence* innebär en i grunden defensiv hållning på krigets strategiska nivå, vilket ligger i linje med både Kinas utsagor om att landet enbart kommer att bedriva krig i defensiva syften och med målet att hävda landets kärnintressen – säkerställandet av den nationella säkerheten, suveränitet och territoriella integriteten.³⁰ Däremot föreskriver konceptet en offensiv hållning på de operativa och taktiska nivåerna. Tyngdpunkten ligger alltså på offensiva operationer och kampanjer i syfte att uppnå i huvudsak defensiva militärstrategiska mål.³¹

Det kan här påpekas att konceptets definition, liksom beskrivningen av PLA:s roll som strikt defensiv, i grund och botten har en ideologisk karaktär som ligger i linje med Partiets ständigt uttryckta beskrivning av Kina som ett till naturen fredligt land. *Active Defence* är lika mycket en ideologisk slogan som ett militärstrategiskt koncept. Det är svårt att ifrågasätta en defensiv inriktning och ännu svårare att motivera en offensiv, eller aggressiv, hållning. Ytterst är *Active Defence* ett

förväxla med det nationella försvarsuniversitetet (National Defence University, NDU). Utöver denna bok finns det ett flertal böcker av samma tyngd som beskriver andra aspekter av Kinas militära tänkande. *Science of Campaigns* (*Zhanyixue*) är en sådan, som i huvudsak beskriver operativa koncept för krig och krigföring. Författaren har tyvärr inte direkt tillgång till denna bok utan förlitar sig i detta kapitel på bedömt tillförlitliga andrahandsbeskrivningar av dess innehåll.

²⁷ *China's Military Strategy*, 2013.

²⁸ Mao Zedong, ”Problems of Strategy in China's Revolutionary War”, December 1936, se ”Chapter V – The Strategic Defensive”, https://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/volume-1/mswv1_12.htm. Hämtat: 2015-06-22.

²⁹ Yao Yunzhu, ”The Evolution of Military Doctrine of the Chinese PLA from 1985 to 1995”, s. 76.

³⁰ Peng & Yao (eds.), *Science of Military Strategy*, s. 459.

³¹ Ibid; Yao Yunzhu, ”The Evolution of Military Doctrine of the Chinese PLA from 1985 to 1995”, s. 79.

koncept vars definition legitimerar och – kanske på ett vilseledande sätt – avdramatiserar ett moderniserande och allt mer resursstarkt PLA.

Det bör också noteras att *Active Defence* har antagits av och anpassats till varje enskild försvarsgren inom PLA. Marinens version av konceptet – *Near Seas Active Defence* (*Jinhai jiji fangyu* – 近海积极防御) – har exempelvis samma grundläggande karaktärsdrag som den överordnade strategin, dock med tillägg som är specifika för sjöarenan. Exempelvis att skydda Kinas ”maritima rättigheter och intressen” inklusive omtvistade öar och ögrupper, och upprätthålla säkerhet och navigationsmöjlighet i sjöfartslederna i och omkring Kinas maritima närområde. *Active Defence* definieras inte på ett särskilt djupgående sätt i övrigt. Den kinesiske strategen Yao Yunzhu menar att konceptets abstraktionsnivå gör det möjligt för PLA att revidera och anpassa konceptet till en modern kontext och samtidigt fortsätta ligga i linje med den ideologiska, historiska och politiska grund som konceptet vilar på.³²

Tvetydigheten kring vad Kinas mest övergripande militärstrategiska doktrin faktiskt är och innebär syftar också till att skapa en medveten osäkerhet hos Kinas tänkbara motståndare. Det är med andra ord en metod för avskräckning; osäkerhet påverkar motståndarens beslutsprocesser och beslut. Hur Kina kommer agera, i vilka situationer och med vilka mål, framstår alltjämt som tillräckligt oklart för att en motståndare inför en aktion av militärstrategisk karaktär inte ska kunna göra en tillförlitlig bedömning av Kinas eventuella reaktion. Det framstår exempelvis som oklart vad, förutom ett tydligt militärt angrepp på Kina, som skulle motivera Peking och PLA att börja bedriva offensiva operationer mot en motståndare. Medan Kina enligt egen utsago inte kommer att ”avfyra det första skottet” gör kinesiska källor samtidigt gällande att det första skottet inte nödvändigtvis behöver vara kinetiskt för att provocera en militär reaktion.³³ Det första skottet kan även vara politiskt eller ekonomiskt, och kan därför bemötas med en militär eskalering från Kinas sida. Därmed blir frågan om definitioner av vad som är offensivt och defensivt inom ramen för *Active Defence* viktig. Ytterst ger det Kina möjligheten välja när Kina ska agera militärt, utan att behöva bryta eller underminera självdeklarerade principer.

4.3 Local Wars

Sedan 2004 har Kinas officiella ”strategiska riktlinjer” kommit att inkludera ett annat koncept: ”*Local wars under the condition of informatization*”.³⁴ *Local wars* (*jubu zhanzheng*) – som av utländska bedömare ibland tolkas som *limited wars* – är grunden till PLA:s nuvarande moderniseringsprocess; målet är att utveckla

³² Yao Yunzhu, ”The Evolution of Military Doctrine of the Chinese PLA from 1985 to 1995”, s. 78.

³³ Peng & Yao (eds.), *Science of Military Strategy*, s. 355.

³⁴ Fravel & Twomey, ”Projecting Strategy: The Myth of Chinese Counter-intervention”, s. 174.

förmågan till att bedriva och ytterst vinna den typ av krig som *local wars* konceptet beskriver. Konceptet är med andra ord också ett officiellt uttryck för hur Peking och PLA ser på framtida krig. Det kan dock nämnas att konceptet *local wars* officiellt antogs av Partiledningen och PLA redan år 1993, vid den tiden dock inte med tillägget ”*condition of informatization*”.³⁵

Kinesiska militära dokument beskriver konceptets framväxt som en historisk, nästan oundviklig sanning. Konceptets framväxt är enligt dessa dokument en produkt av hur världen har utvecklats efter Kalla krigets slut. *Local Wars* är diametralt motsatt idén om det totala kriget, där samhällets alla resurser behövde förberedas och mobiliseras för att utkämpa ett för nationen existentiellt krig – med andra ord den typ av krig som Kina förväntade sig att utkämpa primärt mot Sovjetunionen under Kalla krigets tid. Den sedan Kalla krigets slut allt mer multipolära världsordningen, det ökade ekonomiska och politiska ömsesidiga beroendet mellan stater i globaliseringens kölvatten, samt spridningen och utvecklingen av avancerad högteknologi är enligt kinesiska strateger några av de faktorer som bidragit till utvecklingen av hur framtidens krig kommer att se ut.³⁶ Dessa faktorer belyser ett outtalat och i grunden ”vetenskapligt” och materialistiskt förhållningssätt till hur kinesiska strateger och tänkare beskriver krigets utveckling. Det behöver inte ha någon vidare betydelse, annat än att det är intressant och nyttigt att påminna sig om det faktum att de analyser och bedömningar som görs i Kina ofta faller inom ramen för marxistisk vetenskapsteori. Vikten av marxistisk teori i förhållande till militärstrategi betonas även i *Zhanluexue*.³⁷

Local wars, liksom det totala kriget, definieras av relationen mellan mål och medel. Konceptet beskriver ett krig där de krigförande parterna går i konflikten med i grunden begränsade politiska och militära mål. Kriget kommer alltså inte, till skillnad från det totala kriget, bedrivas med målet att helt avvärja eller tillintetgöra sin motståndare, utan kan istället handla om att säkra territorier eller naturtillgångar, eller genomföra blockader av handelsvägar. Ofta uppfattas konceptet – mycket tack vare sitt namn – som att det primärt handlar om begränsningar av krigets geografiska utsträckning.³⁸ Det finns mycket som tyder på att så är fallet, men författaren till detta kapitel uppfattar att konceptet framförallt betonar begränsningar i krigets mål och syfte snarare än begränsningar i den geografiska vidden av krigsskådeplatsen. En hypotetisk motståndare till Kina, exempelvis i ett krig som på det operativa planet främst utspelar sig i Östkinesiska havet, kan tänkas ha begränsade politiska mål men ändå bedöma värdet av att slå mot militära mål i Kinas interiör. Kinesiska strateger menar att

³⁵ Zhang Yunzhuang, ”China’s Military Procurement and Its Operational Implications: A Response to Yoram Evron”, *Journal of Strategic Studies*, 2012, Vol. 35, No. 6, s. 890.

³⁶ Peng & Yao (eds.) *Science of Military Strategy*, s. 332-340.

³⁷ Ibid. Se kap. 5.

³⁸ Ibid., s. 341.

begränsningarna i politiska och militära mål gör det framtida kriget – det lokala kriget – mer kontrollerbart. Med andra ord bedöms risken för okontrollerad eskalering av kriget vara mycket mindre än hur det tidigare har varit, framförallt under Kalla kriget. Detta gäller både horisontell och vertikal eskalering – eskalering eller snarare expansion av de politiska målen och krigsskådeplatsens geografiska vidd, samt eskalering av våldsnivån från konventionell till nukleär.

Enligt författarna av *Science of Military Strategy* begränsas krigets mål av ömsesidiga politiska och ekonomiska beroenden mellan de stridande parterna. Ingen stridande part kommer i den rådande internationella situationen ha intresse av att bedriva krig om det riskerar att helt förstöra det egna landets och dess allierades ekonomiska välbefinnande.³⁹ Detta synsätt illustrerar och bekräftar Kinas allmänpolitiska (och officiella) hållning att ekonomisk utveckling är överordnad all annan politisk verksamhet och alla andra målsättningar. Det är en bekräftelse av den självbild Kina har, och de prioriteringar som Partiet uttrycker. Därmed inte sagt att en motståndare i alla lägen nödvändigtvis har samma utgångspunkt som Kina. Politiska mål och prioriteringar kan skifta, och samma kinesiska författare lägger därför också till ett villkor till deras argument: det går inte att med säkerhet säga att framtidens krig aldrig kommer att genomgå en okontrollerad eskalering. Men även om det inte är uteslutet så bedöms det som osannolikt.⁴⁰

Vidare definieras framtidens lokala krig av utvecklingen av vilka militära – primärt tekniska – medel som finns tillgängliga, och hur de kommer att tillämpas. Exempelvis bedömer kinesiska strateger att de krigförande parterna, och framförallt Kinas motståndare, inte bara kommer att undvika utan också inte ha intresse av att genomföra storskaliga luftangrepp på stora städer och andra civila mål. Istället domineras kriget av tillämpningen av precisionsstyrda, långgräckviddiga vapensystem som huvudsakligen kommer att slå mot en motståndares militära resurser. Det framtida kriget kommer att utkämpas primärt och i de flesta fall enbart med konventionella medel; eskaleringen av våldsnivån begränsas tack vare kärnvapnens existens. Teknologins utveckling har enligt den kinesiska synen medfört en militär effektivitetsökning på krigets operativa nivå.⁴¹

Det kan här även nämnas att kinesiska strateger i ett historiskt perspektiv haft som utgångspunkt att PLA alltid kommer att vara teknologiskt underlägsen sin motståndare. Däremot betyder det inte att de samtidigt bedömer att Kina kommer att vara resursmässigt underlägsen – t.ex. i form av ekonomiska resurser, personal eller politisk mobiliseringskraft – eller att Kina och PLA inte har styrkor – t.ex. det strategiska djup som Kinas geografi erbjuder – som de kan utnyttja till sin fördel.⁴² Utgångspunkten att Kina kommer vara teknologiskt underlägsen sin

³⁹ Ibid., s. 342.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid., s. 336-343.

⁴² Peng & Yao (eds.), *Science of Military Strategy*, s. 377-381.

motståndare gäller av allt att döma än idag, trots den fortsatt snabba utvecklingen av PLA:s tekniska förmågor. Givet att antalet tänkbara militära motståndare med högre teknologisk förmåga än PLA kan anses ha minskat kan det dock ifrågasättas om denna utgångspunkt grundar sig i en seriös bedömning; möjligtvis handlar det mer om politisk och ideologisk pliktskyldighet som förtjänstfullt dessutom bidrar till att legitimera Kinas militära förmågeutveckling för utomstående. Med det sagt belyser dock denna utgångspunkt en ytterligare dimension i hur Kina ser på framtida krig: den allt större betydelsen av att utnyttja och tillämpa asymmetriska metoder.

Baserat på att kinesiska analytiker, strateger och politiker primärt fokuserar på konceptet "lokala krig" i sina texter och bedömningar om framtida krig kan konceptet närmast beskrivas som modern kinesisk militärdoktrin.⁴³ Konceptet är, eller verkar åtminstone vara, vägledande för all annan idéutveckling rörande framtida krig, från operationskonst- och planering till teknologiutveckling. Konceptets relation till framtida krig – och i synnerhet de militärtekniska medel som karaktäriserar framtidens krig – definieras genom konceptets namn: lokala krig i en informationsintensiv stridsmiljö (det understrukna översätts till *xinxihua* på kinesiska, och, enligt kinesisk översättning, till *informatization* på engelska). Kinesiska strateger uttrycker att det informationsintensiva krigets kärna ligger i utvecklingen och tillämpningen av C4ISR-teknologier.⁴⁴ C4ISR-teknologierna har påverkat alla typer av militära medel, från olika typer av ammunition till hela plattformar. Dessa teknologier har påverkat kriget och krigföringen på ett sådant sätt att de – enligt kinesiska strateger – kan beskrivas utgöra det framtida krigets hjärna eller dess centrala nervsystem, med innebörden att de påverkar krigets alla aspekter och dimensioner samt verkar som en multiplikatoreffekt för ett lands militära förmåga.⁴⁵ PLA har som slutmål för sin moderniseringsprocess att vid år 2049 ha uppnått en full "informatisering" av dess försvarsförmåga.

Krigets informationsintensiva karaktär definierar inte bara de militära medel som dominerar slagfältet, utan medför även konsekvenser för hur kriget bedrivs. De kinesiska strategierna Peng och Yao menar att det moderna eller framtida kriget på grund av dess informationsintensiva karaktär inte längre kommer kunna delas in i de tre klassiska nivåerna – taktisk, operativ och strategisk. Förändringar och förbättringar avseende slagkraft, intensitet och – tack vare informationsteknologins utveckling – *battlefield awareness*, innebär att skiljelinjen mellan taktik och operation suddas ut. Att dela in kriget i olika nivåer har i viss mån förlorat sin innebörd och påverkan på krigsplanering. Det framtida krigets karaktär medför att operationer är icke-linjära snarare än linjära, heter det.

⁴³ Notera att begreppet doktrin inte förekommer eller används i Kina.

⁴⁴ Peng & Yao (eds.) *Science of Military Strategy*, s. 334. C4ISR står för *command, control, communication, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance*: ledningssystem, signal- och kommunikationssystem samt inhämtnings-, övervaknings-, och spaningssystem.

⁴⁵ Ibid.

Tillämpningen av vapenmakt kommer också i ökad utsträckning inte bara – tack vare teknologiutvecklingen – kunna, utan även med nödvändighet riktas mot motståndares motsvarande nervsystem i syfte att paralysera dennes förmåga att genomföra effektiva operationer.⁴⁶

Ett par ord kan här nämnas om PLA:s anpassning till de krav i termer av operationskonst som det framtida kriget medför. Kinesiska källor gör gällande att utvecklingen från linjära till icke-linjära operationer, från mekaniserad krigsföring till informationsintensiv krigsföring, samt de ökade kraven på intensitet och riktad slagkraft, medför ett ökat krav på PLA att kunna genomföra effektiva integrerade, gemensamma operationer (*integrated joint operations*).⁴⁷ Med integrerade, gemensamma operationer menar kinesiska strateger förmågan att genomföra koordinerade operationer mellan PLA:s alla vapengrenar och tillämpa dessa förmågor på krigets alla domäner – mark, sjö, luft, rymd och cyber. Kinesiska militära skrifter visar exempelvis att PLA har som ambition att kunna genomföra flera typer av integrerade operationer samtidigt: exempelvis luftförsvarsoperationer, eldöverfall mot exempelvis avlägsna mål, samt sjöblockad, luft- och sjölandsättning.⁴⁸ Sådana typer av operationer, där olika förmågor och system koordineras och kombineras för att uppnå högre effektivitet och i bästa fall överlägsenhet på slagfältet, anses vara ett centralt karaktärsdrag i det lokala kriget.

*”The enormous power of various combat forces can only be given full play to in joint operations. Integrated and joint operation has become the basic pattern of high-tech local war.”*⁴⁹

PLA:s fokus på att öva och utveckla sin förmåga till att bedriva sådana operationer har också ökat i kölvattnet av president Xi Jinpings dekret att forma PLA till en försvarsmakt som ”kan utkämpa och vinna krig”.⁵⁰ Med andra ord gör kinesiska strateger gällande att PLA:s förmåga att genomföra informationsintensiva integrerade gemensamma operationer är avgörande för Kinas möjlighet att kunna hantera och vinna framtida krig.⁵¹ Liksom i andra sammanhang exemplifieras vikten av integrerade gemensamma operationer genom hänvisning till den USA-ledda koalitionen insatser mot Irak under Gulfkriget 1991.⁵²

⁴⁶ Ibid., s. 343.

⁴⁷ Ibid., s. 349.

⁴⁸ Se exempelvis: David Shambaugh, *Modernizing China’s Military*, kap. 3; Dennis J. Blasko, *The Chinese Army Today*, kap. 5; Peng & Yao (eds.), *Science of Military Strategy*.

⁴⁹ Peng & Yao (eds.), *Science of Military Strategy*, s. 349.

⁵⁰ PLA Daily, 21 februari 2013, via Gary Li, “The Wolves of Zhurihe: China’s OPFOR comes of age”, *China Brief*, 20 February 2015, volume XV, issue 4, February 20, s. 3-7.

⁵¹ Peng & Yao (eds.) *Science of Military Strategy*, s. 349.; Michael S. Chase, et al., *China’s Incomplete Military Transformation*, s. ix.

⁵² Peng & Yao (eds.), *Science of Military Strategy*, s. 350.

Samtidigt har många kinesiska strateger, enligt en amerikansk bedömning från 2015, identifierat PLA:s oförmåga att ännu kunna genomföra sådana operationer som ett centralt problem för försvarsmaktens förmågeutveckling och anpassning till de förhållanden som definierar framtida krig.⁵³ En amerikansk analytiker gör gällande att Kinas snabba militärtekniska utveckling förlorar sin innebörd så länge som PLA inte lyckas omsätta dessa nya medel till faktisk militär förmåga, genom att utveckla och effektivt genomföra integrerade operationer.⁵⁴ Av allt att döma verkar PLA ha en lång väg att gå innan de kan anses ha en effektiv förmåga att genomföra integrerade och gemensamma operationer. Exempelvis var det så sent som 2007 som ett för PLA:s markförband betydande skjut- och övningsfält – *Zhurihe* i inre Mongoliet – omvandlades till en övningsanläggning där mekaniserade brigader kunde öva integrerade operationer med, och sedan 2014 mot, andra vapenslag. *Zhurihe* har emellertid använts som skjutfält för markförband, inklusive pansarförband, sedan 1950-talet.⁵⁵

För att kunna göra en fullständig bedömning av Kinas militära förmåga kopplat till PLA:s ambitioner om att kunna genomföra integrerade gemensamma operationer krävs bland annat en gedigen genomgång av PLA:s övningar och övningsmönster. Detta faller tyvärr utanför ramen för denna studie. Däremot finns det redan nu, som beskrivits ovan, tydliga indikationer på att PLA:s tillsynes höga ambitionsnivå kopplat till den kinesiska synen på framtida krig egentligen inte är särskilt anmärkningsvärd i ett bredare perspektiv. Mycket av det som PLA ämnar åstadkomma genom sin moderniseringsprocess – utvecklingen av en ”informatiserad” försvarsmakt med förmåga till att genomföra integrerade, gemensamma operationer – är sådant som andra avancerade försvarsmakter, inte minst USA:s, redan klarar av. Likt en paradox är beskrivningen av framtida krig, förkroppsligad i konceptet *local wars under the condition of informatization*, baserat på en analys av 20-30 år gamla väpnade konflikter, där Gulfkriget 1991 utgör det primära exemplet.

Kinesiska strateger har i den senaste upplagan av *Science of Military Strategy* (2013)⁵⁶ specificerat fyra typer av krig som PLA och Kina kan komma att stå inför. Dessa kan närmast beskrivas som scenarier, och verkar av allt att döma falla inom ramen för det övergripande konceptet lokala krig. Gemensamt för samtliga scenarier är att de alla är centrerade i eller kring Kina och dess omedelbara närområde. Med andra ord verkar inte de kinesiska strategerna överväga risken eller sannolikheten för förekomsten av lokala krig där PLA kan tänkas operera

⁵³ Michael S. Chase, et al., s 74.

⁵⁴ Kevin N. McCauley, “Incomplete Transformation – PLA Joint Training and Warfighting Capabilities”, *China Brief*, 6 March 2015, volume XV, issue 5, , s. 14.

⁵⁵ Gary Li, *The Wolves of Zhurihe*. Enligt samma källa var det så sent som 2014 då övningarna vid *Zhurihe* också började inkludera en motståndarstyrka – en så kallad *opposing force* – som också kombinerade förmågor från olika vapengrenar.

⁵⁶ Författaren har tyvärr inte tillgång till denna senast utgivna version av boken utan förlitar sig här på andrahandskällor.

långt ifrån Kinas angränsande hav eller territorier. Enligt Fravel och Twomey är dessa:

- Ett omfattande, högintensivt defensivt krig på det kinesiska fastlandet. Enligt de kinesiska strategierna bedöms detta vara ett osannolikt högriskscenario.
- Ett relativt storskaligt och relativt högintensivt ”anti-separatistkrig” mot Taiwan. Ett enligt samma strateger bedömt sannolikt och högriskscenario.
- Småskaligt och lågintensivt krig över omtvistade territorier och sjöområden. Scenariot tillskrivs viss sannolikhet och viss risk.
- Småskaliga och lågintensiva kontraterrorism- eller stabilitetsoperationer (företrädesvis i Kinas västra regioner, primärt Tibet och Xinjiang). Scenariot tillskrivs ingen sannolikhets- eller riskbedömning.⁵⁷

Författarna noterar också att de kinesiska strategierna bedömer det mest sannolika scenariot som en begränsad militär konflikt på den maritima arenan. Fravel och Twomey noterar dock att 2013 års upplaga av *Science of Military Strategy* pekar ut det viktigaste scenariot för PLA att förbereda sig för: ett relativt storskaligt, högintensivt krig mot bakgrund av kärnvapenhot på den maritima arenan.⁵⁸ Medan det inte specificeras så är det antingen Ryssland eller mer sannolikt USA som är den dimensionerande motståndaren i detta (lokala) krigsscenario.

4.4 Asymmetriska metoder och RMA

Som nämnts tidigare i detta kapitel är kinesiska militära företrädare och strateger öppna och tydliga med att PLA:s nuvarande förmåga ligger generationer efter de mest avancerade militärmakterna.⁵⁹ Det gäller i termer av både militärtekniska medel och faktiska operativa förmågor. Med detta i minnet bedömer kinesiska militära företrädare att PLA, även om motståndaren inte alltid *de facto* är teknologiskt överlägsen, alltid måste förbereda sig för att utkämpa krig med utgångspunkten att motståndaren faktiskt har det militärtekniska övertaget.⁶⁰ PLA bör, enligt strategierna Peng och Yao, utveckla asymmetriska metoder för att kunna besegra en teknologiskt överlägsen fiende: “[...] seek the way to ”overwhelm the high-technology with the low-technology”.”⁶¹ Detta har sin grund i ett historiskt viktigt kinesiskt koncept – Folkkriget – där mobiliseringen av Kinas kvantitativt

⁵⁷ Fravel & Twomey, ”Projecting Strategy: The Myth of Chinese Counter-intervention”, s. 174.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Delar av detta avsnitt grundar sig i författarens masteruppsats: Kaan Korkmaz (2013), *Denying Access to the Near Seas?*, King’s College London, Department of War Studies, sidorna 20-24. Opublicerad, tillgänglig hos författaren.

⁶⁰ Peng & Yao (eds.), *Science of Military Strategy*, s. 376.

⁶¹ Ibid.

stora resurser erbjuder en komparativ fördel vis-a-vis en militärtekniskt, kvalitativt, mer avancerad motståndare.

Per definition söker en krigförande part genom tillämpningen av asymmetriska metoder både undvika motståndarens styrkor och utnyttja motståndarens svagheter till sin fördel. Svagheter kan variera och exempelvis bestå av ett beroende av enskilda men kritiska system eller noder, såsom satelliter eller framskjutna baser, som om de slås ut sänker stridsdugligheten hos en motståndare. De kinesiska strategernas devis att med exempelvis långräckviddiga precisionsvapen slå mot en motståndares centrala noder och "nervsystem" kan alltså liknas vid en asymmetrisk metod som PLA kan tillämpa för att få övertaget gentemot en annars teknologiskt överlägsen motståndare. Asymmetriska metoder tillåter PLA att överta initiativet i ett krig och försvåra för sin motståndare att effektivt genomföra operationer, och därmed öka kostnaden för denne att fortsätta sin våldsanvändning. Amerikanska bedömare pekar ofta på anti-satellitrobotar, konventionella (diesel-elektriska) ubåtar, långräckviddiga konventionella robotsystem samt rymdbaserade spanings- och kommunikationssystem som medel med vilka PLA kan tillämpa asymmetriska metoder i ett eventuellt krig. Med andra ord är det, enligt amerikanska bedömare, inte längre bara Kinas kvantitativa utan numera även dess kvalitativa resurser och militärteknologiska medel som lägger grunden till dess förmåga att bedriva asymmetrisk krigföring.⁶²

Medan de kinesiska strategernas betoning på vikten av asymmetriska metoder är intressant är det samtidigt viktigt att notera att asymmetri på intet sätt är nytt eller specifikt kopplat till moderna eller framtida krig. Det är heller inte förvånande att kinesiska strateger, liksom strateger i andra länder, betonar vikten av tillämpningen av asymmetriska metoder i krig. Det finns fog för att påstå att "asymmetriska metoder" alltid varit ett framträdande karaktärsdrag i krigföring; att inte utnyttja en motståndares identifierade svagheter är ur ett planeringsperspektiv bedömt likställt med att begå tjänstefel.

Amerikanska analytiker betonar ofta PLA:s till synes ökade fokus på att utveckla och tillämpa asymmetriska medel och metoder i ett eventuellt krig mot USA:s försvarsmakt i västra Stillahavsområdet. Dessa medel och metoder bedöms ligga till grund för PLA:s växande förmåga att bedriva vad Pentagon benämner *Anti-Access/Area Denial* (A2/AD) mot framförallt amerikanska styrkor. Denna amerikanska analys beskrivs närmre i kapitel 2 om *Air-Sea Battle*. Dock bör även här ett par ord nämnas om kinesisk A2/AD-förmåga och dess relation till asymmetriska metoder för krigföring.

Om asymmetrin består i kinesiska metoder för att utnyttja amerikanska svagheter till sin fördel och därmed försöka omöjliggöra för USA att nå sina militära mål i ett eventuellt krig, så finns det lite som i sig som antyder att detta faktiskt är

⁶² Se exempelvis: Andrew S. Erickson och David D. Yang, "Using the Land to Control the Sea?", *Naval War College Review*, 2009, Vol. 62, No. 4.

asymmetriskt på den militärstrategiska nivån där ändamålet för Kina är att hantera ett uppfattat militärt problem. Exempelvis menar den amerikanska forskaren Stephen J. Blank att ett eventuellt kinesiskt anfall mot framskjutna amerikanska baser i Stillahavsområdet egentligen skulle utgöra ett ”fullständigt symmetriskt” svar på USA:s försök att säkerställa sin närvaro i regionen: *”the idea of avoiding enemy strengths while probing for their weaknesses and maximizing our own advantages is hardly revolutionary”*.⁶³ Ur ett militärstrategiskt perspektiv blir det således problematiskt att karaktärisera sådan tillämpning av vapenmakt som asymmetrisk, givet att strategi i grund och botten just handlar om att hitta sätt att tillämpa militära medel på ett för sina egna ändamål effektivt och lämpligt manér, och samtidigt försöka bedöma hur en motståndare kan tänkas reagera.⁶⁴

Kinesiska, men även amerikanska, strategers diskussioner om framtida krig och asymmetriska metoder kopplar på flera sätt an till 1990-talets västerländska debatt om RMA, *Revolution in Military Affairs*. Generellt framstår det som tydligt att den övergripande kinesiska beskrivningen av framtida krig – *local wars* – reflekterar RMA-debattens innehåll. Revolutionen, som huvudsakligen uppdagades i samband med Gulfkriget 1991 och som grundar sig i den sovjetiska generalstabschefen Ogarkovs tankar om ett amerikanskt *reconnaissance-strike complex* på 1970-talet, består i att teknologiska framgångar inom särskilt IT radikalt förändrat krigets karaktär.⁶⁵ RMA ställer inte bara nya krav på medel och metoder, men erbjuder även enorma möjligheter och ett militärt övertag till de som utvecklat sina förmågor enligt dess föreskrifter.⁶⁶ Löftet som RMA ger är att krigföringen och kriget kan förkortas, förenklas och effektiviseras i samband med tillförseln av högteknologiska medel och anpassade operativa metoder för deras tillämpning. Ur detta perspektiv är det alltså inte obefogat att beskriva kinesiska strategers syn på framtida krig som ett eko av 1990-talets RMA-debatt: västerländska bedömare har noterat förekomsten av diskussioner om RMA i den kinesiska debatten.⁶⁷ Även kinesiska officiella dokument har betonat vikten av att utveckla *”RMA with Chinese characteristics”*.⁶⁸

Diskussioner om asymmetriska metoder i framtida krig faller i viss mån inom ramen för den bredare RMA-debatten. Asymmetriska metoder blir ett problem eftersom de per definition hotar att neutralisera de fördelar som RMA utlovar. Ett teknologiskt övertag i enlighet med RMA:s föreskrifter – som förenklat uttryckt

⁶³ Stephen J. Blank, ”Rethinking Asymmetric Threats”, *The Strategic Studies Institute*, September 2003, s. 2, 4. <http://www.comw.org/rma/fulltext/0309blank.pdf>. Hämtat: 2015-06-26.

⁶⁴ John Stone, *Military Strategy: The Politics and Technique of War* (London: Continuum, 2011), s. 4-5.

⁶⁵ James R. Fitzsimmonds, & Jan M. Van Tol, ”Revolutions in Military Affairs”, *Joint Forces Quarterly*, Spring volume, 1994, s. 27.

⁶⁶ John Stone, ”Politics, Technology and the Revolution in Military Affairs”, *Journal of Strategic Studies*, 2004, Vol. 27, No. 3, s. 418.

⁶⁷ David Shambaugh, *Modernizing China's Military*, s. 74-76.

⁶⁸ *China's National Defense in 2008*, s. 7.

lovar informations- och eldkraftsövertag på krigsskådeplatsen - kan göras irrelevant bara motståndaren utnyttjar systemets svagheter. Paradoxen är att de tekniska system som anses lägga grunden för det militära övertaget hotas av att samma tekniska system sprids och tillämpas av motståndaren.⁶⁹ Kina har idag i allt större utsträckning möjligheten att utveckla och tillämpa dessa tekniska system som för bara ett årtionde sedan ansågs lägga grunden till de avancerade västmakternas militära överlägsenhet.

4.5 Kärnvapen och framtida krig

Kina har varit en av världens få kärnvapennationer sedan 1964, då landet detonerade sin första kärnladdning. Kärnvapen utgör en fortsatt viktig pelare i kinesiskt militärstrategiskt tänkande. Samtidigt finns det i Kina en anmärkningsvärd avsaknad av djupare resonemang kring kärnvapenarsenal och den nukleära förmågan i relation till beskrivningen av och diskussionen om framtida krig. Medan kärnvapen nämns i diskussionerna kring framtida krig verkar förmågan i dessa sammanhang mest tillskrivas en statistroll; det framtida kriget är – som beskrivits i tidigare avsnitt – främst och nästan uteslutande ett konventionellt krig. Kärnvapenhotet ligger, givet att motståndaren äger kärnvapen, emellertid latent i det tänkta lokala kriget, men dess funktion är framförallt att antingen avskräcka öppet krig eller, i nästa steg, motverka våldseskalering och i förlängningen gardera mot förlust när kriget väl har brutit ut.

Ur organisatorisk hänsyn är det intressant att samma försvarsgren – Andra artillerikåren – som ansvarar för PLA:s konventionella robot- och missilsystem också ansvarar för Kinas kärnvapenarsenal. De förstnämnda systemen har till skillnad från kärnvapenarsenal uttryckligen en viktig roll att spela i det informations- och eldkraftsintensiva lokala kriget som PLA i framtiden är tänkt att kunna utkämpa. Den Andra artillerikåren har de senaste två decennierna lagt tyngdpunkten på att utveckla konventionella vapensystem och därmed en i praktiken mer offensiv hållning.⁷⁰ Det bör dock också noteras att PLA utvecklar sin kärnvapenförmåga, inte i termer av att utöka antalet stridsspetsar utan snarare i termer av utvecklingen av avancerad robotteknologi, exempelvis multipla och oberoende stridsspetsar (*MIRV*⁷¹).⁷² Pentagons årsrapport från 2015 om Kinas militära utveckling noterar att Kina för första gången har en operativ MIRV-

⁶⁹ James C. Mulvenon, et al. "Chinese Responses to U.S. Military Transformation and Implications for the Department of Defense", *RAND Corporation – National Security Research Division*, 2006, s. 142.

⁷⁰ Jeffrey Lewis, *Paper Tigers: China's Nuclear Posture* (Routledge, The International Institute of Strategic Studies, 2014), s. 34.

⁷¹ *Multiple Independently targetable Re-entry Vehicle*

⁷² *Ballistic and Cruise Missile Threat*, United States National Air and Space Intelligence Center, 2013. <http://www.25af.af.mil/shared/media/document/AFD-130710-054.pdf>. Hämtat: 2015-06-28.

förmåga på några av sina långräckviddiga ballistiska robotsystem.⁷³ Enligt amerikanska bedömningar har Kina världens mest aktiva program för utvecklingen av robot- och missilsystem.⁷⁴

Av allt att döma är Kina trogen sin sedan 1960-talet etablerade kärnvapenpolitik. En radikal förändring av dess principer verkar inte vara förestående, trots förändringar i synen på framtida krig. Yuan noterar exempelvis att Kina fortsätter att basera sin kärnvapenpolitik kring principerna om att 1) inte vara den första parten som avfyrar kärnvapen i en konflikt (så kallad *no-first-use*) och 2) utveckla och upprätthålla en trovärdig andraslagsförmåga.⁷⁵ Den senare inkluderar den sedan länge pågående utvecklingen av en ubåtsbaserad kärnvapenförmåga, som enligt en nyligen publicerad amerikansk underrättelserapport nu kan antas vara operativ.⁷⁶ Som en del av sin etablerade kärnvapenpolitik verkar Kina av allt att döma fortsätta hålla kärnvapenstridsspetsar separerade från sina vapenbärare (dvs. den faktiska ballistiska roboten) i fredstid. I fredstid är inte heller robotsystemen som drivs med flytande bränsle tankade med bränsle och de mobila, fast-bränslerobotarna hålls kvar i sina förläggningar istället för att som i en krissituation kontinuerligt patrullera mellan tänkta avfyrningsplatser.⁷⁷

Exakt hur policyn om att separera stridsspets från vapenbärare ska kunna upprätthållas i ljust av en ubåtsbaserad kärnvapenförmåga är oklart. Trovärdigheten i en ubåtsbaserad andraslagsförmåga är oundvikligen beroende av att kärnvapenubåtarna patrullerar med sin bestyckning ombord. Av allt att döma är andraslagsförmågan primärt inriktad på att slå mot en motståndares värde mål (*counter-value*) snarare än mot dess kärnvapenförmåga (*counter-force*) – med andra ord mot storstäder och stora industriområden. Kina har en kärnvapenarsenal vars storlek närmast kan jämföras med Frankrikes, och är i sin storlek således långt ifrån jämförbar med USA:s och Rysslands arsenaler. Kinesisk kärnvapenavskräckning kan i viss utsträckning också jämföras med Frankrikes avskräckningspolitik. Den grundläggande idén är att ett relativt fåtal stridsspetsar räcker för att avskräcka en motståndare med en större kärnvapenarsenal.

⁷³ *Annual Report to Congress – Military and Security Developments in the People's Republic of China*, Office of the Secretary of Defense, US Department of Defense, 2015, s. 8. För ytterligare analys av denna utveckling, se även Hans M. Kristensen, "Pentagon Report: China Deploys MIRV Missile", *Federation of American Scientists*, 11 May 2015, <https://fas.org/blogs/security/2015/05/china-mirv/>. Hämtat: 2015-06-28.

⁷⁴ *Ballistic and Cruise Missile Threat*, 2013.

⁷⁵ Jing-dong Yuan, "Effective, Reliable, and Credible: China's Nuclear Modernization", *The Nonproliferation Review*, 2007, Vol. 14, No. 2, s. 284-285.; Yao Yunzhu, "Chinese Nuclear Policy and the Future of Minimum Deterrence", *Strategic Insights*, 2005, Vol. 4, No. 6, s. 2-3; Jeffrey Lewis, *Paper Tigers: China's Nuclear Posture*, s. 33.

⁷⁶ *The PLA Navy: New Capabilities and Missions for the 21st Century*, Office of Naval Intelligence, 2015, s. 19. http://www.oni.navy.mil/Intelligence_Community/china_media/2015_PLA_NAVY_PUB_Interactive.pdf. Hämtat: 2015-06-29.

⁷⁷ Jeffrey Lewis, *Paper Tigers: China's Nuclear Posture*, s. 35.

Kostnaden som associeras med att förlora en eller ett fåtal storstäder bedöms vara tillräcklig för att få motståndarens beslutsfattare att överväga andra handlingsalternativ än att eskalera en väpnad konflikt till att inbegripa kärnvapenutväxling.⁷⁸

Medan *no-first-use* kvarstår som princip noterar Lewis att det finns indikationer på att Kina kan tänkas utnyttja kärnvapen som reaktion på ett konventionellt angrepp mot antingen Kinas kärnvapenarsenal eller mot Kinas storstäder med massiva förluster av civila som följd.⁷⁹ Detta torde även gälla i en militär krissituation där Kommunistpartiet upplever sin maktställning som hotad. Med andra ord verkar det pågå diskussioner i Kina om hur PLA ska hantera och avskräcka USA:s (och rimligtvis även Rysslands) allt mer avancerade långräckviddiga konventionella slagkraft⁸⁰ och samtidigt inte behöva vända sig till sina kärnvapen och därmed ta avsteg från *no-first-use*. Enligt Lewis är denna dynamik mer problematisk och medför svårare utmaningar för kinesiska kärnvapenstrategier än vad USA:s utveckling av missilförsvar i Östasien gör.⁸¹ Medan Kina traditionellt betraktat kärnvapen i huvudsak som ett politiskt påtryckningsmedel i syfte att uppnå strategisk avskräckning kan *no-first-use* potentiellt överges i en mer extrem och okontrollerad krissituation. I sin studie diskuterar Lewis att det är möjligt att PLA, med Partiets goda minne, gradvis höjer beredskapsnivån hos sina kärnvapenstyrkor i det fall att en motståndare öppet förbereder eller bedöms förbereda ett storskaligt konventionellt angrepp mot antingen Kinas kärnvapenarsenal eller mot Kinas storstäder.⁸² Offentliga höjningar av kärnvapenstyrkornas beredskapsnivåer blir således ett sätt för Kina att upprätthålla *no-first-use* och samtidigt avskräcka inte bara en motståndares kärnvapenangrepp utan även ett konventionellt sådant. Den uppenbara utmaningen är att beredskapshöjningar istället för att bidra till avskräckning likaväl kan (miss)tolkas som att ett kinesiskt kärnvapenangrepp är förestående, och därmed öka risken för en faktisk kärnvapenutväxling mellan Kina och dess motståndare.⁸³

⁷⁸ Beatrice Heuser, *NATO, Britain, France and the FRG: Nuclear Strategies and Forces for Europe, 1949-2000* (London: Palgrave Macmillan, 1998), s. 96.

⁷⁹ Jeffrey Lewis, *Paper Tigers: China's Nuclear Posture*, s. 31.

⁸⁰ Ett exempel är USA:s utveckling av *Conventional Prompt Global Strike*.

⁸¹ För några kinesiska perspektiv avseende USA:s utveckling av missilförsvar i Östasien, se exempelvis: Zhong Jing, "Missile issues on East Asia", *The Nonproliferation Review*, 2002, Vol. 9, No. 2.; Yan Xuetong, "Viewpoint: Theater missile defense and northeast Asian security", *The Nonproliferation Review*, 1999, Vol. 6, No. 3. Se även Peng & Yao, *Science of Military Strategy*, kap. 9, för en auktoritativ kinesisk syn på avskräckningsteori.

⁸² Jeffrey Lewis, *Paper Tigers: China's Nuclear Posture*, s. 35.

⁸³ Ibid., s. 121.

4.6 Avslutning

Modernt kinesiskt militärstrategiskt tänkande utgår från etablerade koncept och teorier som i stora drag har anpassats till aktuella kinesiska förhållanden. Vägledande koncept, där *Active Defence* utgör det främsta exemplet, är inte på något sätt nya utan har snarare benämnts och beskrivits i snarlika former sedan 1930-talet. Ett annat exempel är Kinas deklarerade politik inom kärnvapenområdet. De principer som presenterades när Kina detonerade sin första kärnladdning för 50 år sedan gäller än idag. Det finns med andra ord en ideologisk kontinuitet i hur kinesiska militära företrädare, strateger och analytiker beskriver Kinas militärstrategi.

Som en reflektion av det kinesiska politiska systemets karaktär förblir den ideologisk-historiska kontexten viktig att framhäva i politikens alla områden, inklusive det militärpolitiska. Det är inte en överdrift att påstå att den ideologiska karaktären gör det svårare för utomstående – och framförallt västerländska – bedömare att tyda vad kinesiska företrädare faktiskt försöker förklara. Den resulterande tvetydigheten bäddar för feltolkningar, missuppfattningar och i värsta fall misstag när politiska beslut av militärstrategisk karaktär med konsekvenser för Kina faktiskt skall tas. Tvetydigheten, som antagligen medvetet upprätthålls, kan på ett sätt alltså tolkas som en metod för avskräckning.

Kontinuiteten och den så ofta ideologiskt ingjutna diskussionen och beskrivningen av kinesisk militärstrategi och vetenskap framhäver en legitim fråga för utomstående bedömare: hur modernt är egentligen modernt kinesiskt militärstrategiskt tänkande? Som kapitlet har diskuterat finns det tydliga kopplingar mellan å ena sidan den officiella (och mest genomtänkta) kinesiska synen på framtida krigets karaktär och å andra sidan 1990-talets västerländska RMA-debatt. Det framtida kriget är, enligt den kinesiska synen, i huvudsak ett konventionellt, högentensivt och högteknologiskt krig. Kina och PLA anser sig behöva moderniseras i linje med och därmed anpassa sig till denna uppfattade verklighet. Samtidigt är den kinesiska utgångspunkten att PLA måste anta, utgå ifrån och förbereda sig för ett krig där motståndaren alltid är teknologiskt överlägsen. Här finns likheter med det ryska perspektivet som beskrivits i ett annat kapitel i denna rapport. Tillämpning av asymmetriska metoder i krigföring blir ett krav om den teknologiskt överlägsna motståndaren ska kunna besegras. Samtidigt är det tydligt att den moderniseringsprocess som PLA genomgår, i enlighet med de förutsättningar som det framtida kriget ställer, ska i slutändan resultera i en förmåga som andra mer avancerade försvarsmakter till stor del redan besitter. Den kinesiska ambitionen att utveckla förmågan att bedriva integrerade gemensamma operationer är ett tydligt exempel på detta. Medan PLA:s moderniseringsprocess – i termer av både teknologi och operativ förmåga – bör jämföras med dess tidigare nivå för att få en tydlig bild av hur omfattande dess militära utveckling faktiskt är, är det samtidigt tydligt att ambitionerna inte är särskilt revolutionerande om de jämförs med andra globala aktörer.

Detta kapitel har gett en övergripande beskrivning av kinesiskt militärstrategiskt tänkande och perspektiv på framtida krig. Varje enskilt område som har berörts här är omfattade nog att enligt författaren vara förtjänt av ett eget kapitel. Dessutom finns det ämnen och områden inom den kinesiska debatten som här inte har fått någon särskild uppmärksamhet. Exempel är synen på och utvecklingen av ryldbaserade förmågor, informationskrigföring, cyberkrigföring samt utvecklingen av operativa snarare än strategiska koncept. Kinas senast publicerade försvarsvitbok från maj 2015 är den första av dessa som ger en övergripande bild av Kinas militärstrategi. I dokumentet identifieras just rymd- och cyberarenorna som "kritiska säkerhetsdomäner".⁸⁴ Det finns betydande utrymme för fortsatta studier inom ämnet.

⁸⁴ Information Office of the State Council (2015), *China's Military Strategy*, kap. IV, "Building and Development of China's Armed Forces".

Litteraturlista

Annual Report to Congress – Military and Security Developments in the People's Republic of China, Office of the Secretary of Defense, US Department of Defense, 2015.

Ballistic and Cruise Missile Threat, United States National Air and Space Intelligence Center, 2013. <http://www.25af.af.mil/shared/media/document/AFD-130710-054.pdf>. Hämtad: 2015-06-28.

Blank, Stephen J., "Rethinking Asymmetric Threats", *The Strategic Studies Institute*, September 2003. <http://www.comw.org/rma/fulltext/0309blank.pdf>. Hämtad: 2015-06-26.

Blasko, Dennis J., "'Technology Determines Tactics': The Relationship between Technology and Doctrine in Chinese Military Thinking", *Journal of Strategic Studies*, June 2011, Vol. 34, No. 3.

Blasko, Dennis J., *The Chinese Army Today: Tradition and Transformation for the 21st Century* (New York: Routledge, 2nd Edition, 2012).

Chase, Michael S., et. al., *China's Incomplete Military Transformation – Assessing the Weaknesses of the People's Liberation Army*, (Santa Monica: RAND Corporation – National Security Research Division, 2015).

China's Military Strategy, Information Office of the State Council of the People's Republic of China, May 2015. <http://news.usni.org/2015/05/26/document-chinas-military-strategy>. Hämtad: 2015-06-26.

Christensen, Kyle D., "Strategic Developments In The Western Pacific: Anti-Access/Area Denial And The Airsea Battle Concept", *Journal of Military and Strategic Studies*, 2012, Vol. 14, No. 3.

Erickson, Andrew S., "Through the Lens of Distance: Understanding and Responding to China's 'Ripples of Capability'", *The Study of Innovation and Technology in China – Naval War College Policy Brief*, January 2012, No. 10.

Erickson, Andrew S. och Yang, David D., "Using the Land to Control the Sea?", *Naval War College Review*, 2009, Vol. 62, No. 4.

Fitzsimmonds, James R. & Van Tol, Jan M., "Revolutions in Military Affairs", *Joint Forces Quarterly*, Spring volume, 1994.

Fravel, M. Fravel & Twomey, Christopher P., "Projecting Strategy: The Myth of Chinese Counter-intervention", *The Washington Quarterly*, 2015, Vol. 37, No. 4, ss. 171-197.

Gates, Robert M., "A Balanced Strategy: Reprogramming the Pentagon for a New Age", *Foreign Affairs*, 2009, Vol. 8, No. 1.

Heuser, Beatrice, *NATO, Britain, France and the FRG: Nuclear Strategies and Forces for Europe, 1949-2000* (London: Palgrave Macmillan, 1998).

Lewis, Jeffrey, *Paper Tigers: China's Nuclear Posture* (Routledge, The International Institute of Strategic Studies, 2014).

Li, Gary, "The Wolves of Zhurihe: China's OPFOR comes of age", *China Brief*, 20 February 2015, Vol. XV, Issue 4, February 20, s. 3-7.

Kristensen, Hans M., "Pentagon Report: China Deploys MIRV Missile", *Federation of American Scientists*, 11 May 2015, <https://fas.org/blogs/security/2015/05/china-mirv/>. Hämtad: 2015-06-28.

Mao Zedong, "Problems of Strategy in China's Revolutionary War", December 1936, se "Chapter V – The Strategic Defensive", https://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/volume-1/mswv1_12.htm. Hämtad: 2015-06-22.

McCauley, Kevin N., "Incomplete Transformation – PLA Joint Training and Warfighting Capabilities", *China Brief*, 6 March 2015, Vol. XV, Issue 5, s. 14.

Mulvenon, James C., et al. "Chinese Responses to U.S. Military Transformation and Implications for the Department of Defense", *RAND Corporation – National Security Research Division*, 2006.

Nan Li, "The Evolution of China's Naval Strategy and Capabilities: From "Near Coast" and "Near Seas" to "Far Seas"", *Asian Security*, 2009, Vol. 5, No. 2.

Peng Guangqian & Yao Youzhi (eds.), *Science of Military Strategy* [战略学, Zhanlue xue] (Beijing: Military Science Press, Military Science Publishing House, 2005).

Shambaugh, David, *Modernizing China's Military: Progress, Problems, and Prospects* (Berkeley: University of California Press, 2002).

Stewart, Phil, "China no threat, Chinese general says on U.S. trip", *Reuters*, 18 May, 2011. <http://www.reuters.com/article/2011/05/19/us-usa-china-idUSTRE74I05720110519>. Hämtad: 2015-06-24.

Stone, John, "Politics, Technology and the Revolution in Military Affairs", *Journal of Strategic Studies*, 2004, Vol. 27, No. 3.

Stone, John, *Military Strategy: The Politics and Technique of War* (London: Continuum, 2011).

Swaine, Michael D., "China's Assertive Behavior – Part One: On 'Core Interests'", *China Leadership Monitor*, 2011, No. 34, s. 3.

The Diversified Employment of China's Armed Forces, Information Office of the State Council of the People's Republic of China, April 2013.
<http://aseanregionalforum.asean.org/files/library/ARF%20Defense%20White%20Papers/China-2013.pdf>. Hämtad: 2015-06-26.

The PLA Navy: New Capabilities and Missions for the 21st Century, Office of Naval Intelligence, 2015.
http://www.oni.navy.mil/Intelligence_Community/china_media/2015_PLA_NA_VY_PUB_Interactive.pdf. Hämtad: 2015-06-29.

Wishik II, Anton Lee, "An Anti-Access Approximation", *China Security*, 2011, No. 19, ss. 37-48.

Wee, Sui-Lee och Rajagopalan, Megha, "China to raise defense budget 10.1 percent this year in high-tech drive", *Reuters*, 5 mars, 2015.

Yan Xuetong, "Viewpoint: Theater missile defense and northeast Asian security", *The Nonproliferation Review*, 1999, Vol. 6, No. 3.

Yao Yunzhu, "The Evolution of Military Doctrine of the Chinese PLA from 1985 to 1995", *Korean Journal of Defense Analysis*, 1995, Vol. 7, No. 2.

Yao Yunzhu, "Chinese Nuclear Policy and the Future of Minimum Deterrence", *Strategic Insights*, 2005, Vol. 4, No. 6.

Yuan, Jing-dong, "Effective, Reliable, and Credible: China's Nuclear Modernization", *The Nonproliferation Review*, 2007, Vol. 14, No. 2.

Zhang Yunzhuang, "China's Military Procurement and Its Operational Implications: A Response to Yoram Evron", *Journal of Strategic Studies*, 2012, Vol. 35, No. 6.

Zhong Jing, "Missile issues on East Asia", *The Nonproliferation Review*, 2002, Vol. 9, No. 2.

Ett litet land har alltid god anledning att hålla sig à jour med hur stormakterna tänker i militära frågor. Medierna fylls nu med rapporter och lätt yrvakna uttalanden om det ryska "hybridkriget" i Ukraina, som sägs ha ändrat krigets natur och ställt allt över ända. Men har sådana etiketter verkligen täckning i ryskt militärt tänkande och doktrin? Vilka nyheter innehåller den nya ryska militärdoktrinen? Och vilka frågor är det som lyfts fram i den interna ryska debatten om framtidens krigföring?

I denna rapport analyserar tre specialister från FOI Försvarsanalys hur man tänker på, och debatterar om, framtida krigföring i tre militära stormakter: USA, Ryssland och Kina. Ambitionen är att kortfattat och lättbegripligt behandla ett antal centrala frågor: Vilken sorts krig ser man framför sig? Mot vilken sorts motståndare? Med vilka medel och för vilka mål? Debatten som analyseras ligger på strategisk nivå, utom i USA-fallet, där det handlar om ett operativt koncept. Rapporten är resultatet av en litteraturstudie.

Gudrun Persson, som sedan många år följer och analyserar Ryssland och det ryska försvaret, tar sig an frågorna ovan. Kaan Korkmaz, Asienspecialist, ger en bild av vad den kinesiska debatten säger om hur man tänker sig att använda den imponerande och alltmer moderna härsmakt som Kina nu visar upp. Kinas formidabla upprustning innebär en utmaning mot USA:s hittillsvarande dominans i Östasien, och därmed i förlängningen också mot den säkerhetsordning som rått där sedan 1945. Robert Dalsjö analyserar det amerikanska motdraget till det uppfattade kinesiska hotet i luften och till sjöss, ett koncept under utveckling som kallas Air-Sea Battle.

FOI är en huvudsakligen uppdragsfinansierad myndighet under Försvarsdepartementet. Kärnverksamheten är forskning, metod- och teknikutveckling till nytta för försvar och säkerhet. Organisationen har cirka 1000 anställda varav ungefär 800 är forskare. Detta gör organisationen till Sveriges största forskningsinstitut. FOI ger kunderna tillgång till ledande expertis inom ett stort antal tillämpningsområden såsom säkerhetspolitiska studier och analyser inom försvar och säkerhet, bedömning av olika typer av hot, system för ledning och hantering av kriser, skydd mot och hantering av farliga ämnen, IT-säkerhet och nya sensorers möjligheter.

